

JOHN E. KENNEDY LIBRARY
PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY
PATTANI THAILAND

(1)

การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้
The Transfer of Local Wisdom of Kolek Boat
in Southern Border Provinces

สัชชัย นงรัตน์

Sanchai Nongrat

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Social Development Administration
Prince of Songkla University

2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้
 ผู้เขียน นายสัญญา นงรัตน์
 สาขาวิชา การบริหารการพัฒนาสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ประจวบ ทองศรี

(ดร.ประจวบ ทองศรี)

คณะกรรมการสอบ

อาแว มะแส

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาแว มะแส)

ณรัช

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรัช หลักชัยกุล)

ประจวบ ทองศรี

กรรมการ

(ดร.ประจวบ ทองศรี)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
 เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
 การพัฒนาสังคม

ดำรงศักดิ์ ฟารุ่งแสง

(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟารุ่งแสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ..... ประจวบ ทองศรี

(ดร.ประจวบ ทองศรี)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ..... ณัฐชัย

(นายณัฐชัย นงรัตน์)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

(4)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ..... สัชช

(นายสัชชัย นงรัตน์)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์ การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้
 ผู้เขียน นายสัญญาชัย นงรัตน์
 สาขาวิชา การบริหารการพัฒนาสังคม
 ปีการศึกษา 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ และเพื่อสร้างแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการวิจัยคือ ชุมชนปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ชุมชนบ้านทอน และชุมชนศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส ผู้ให้ข้อมูล 24 คน แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ เจ้าของเรือกอและ ผู้นำในชุมชน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม และเจ้าหน้าที่รัฐ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย 1.1 ความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ 1.2 ภูมิปัญญาการต่อเรือกอและ 1.3 ภูมิปัญญาการเขียนลายเรือกอและ 2. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย 2.1 ขั้นตอนการสอนของปราชญ์ชาวบ้าน 2.2 สิ่งที่ได้รับถ่ายทอดได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และ 3. แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย 3.1 การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน และเยาวชน คนรุ่นใหม่ 3.2 การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ 3.3 การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ 3.4 การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

คำสำคัญ : เรือกอและ, การถ่ายทอดภูมิปัญญา, การอนุรักษ์, ปราชญ์ชาวบ้าน

Thesis Title	The Transfer of Local Wisdom of Kolek Boat in Southern Border Provinces
Author	Mr.Sanchai Nongrat
Major Program	Social Development Administration
Academic Year	2019

ABSTRACT

The objective of this research was to study Kolek boat wisdom in Southern border provinces to analyze the process of Kolek boat wisdom in Southern border provinces and to create the way to preserve this wisdom. This was the quality research with the research scope at Pasayawo community, Pattani, Ban Thon community and Sala Mai community in Narathiwat. There were 24 informants divided into 6 groups which were local scholars who transferred the Kolek wisdom and the wisdom recipients, Kolek boat owners, community leader, cultural academic and governmental officers. The research tool was the in-depth interview and Data were analyzed using content analysis.

The result found that 1. Wisdom of Kolek boat in Southern border provinces comprised of 1.1 the importance of Kolek boat wisdom in Southern border provinces. 1.2 The Kolek boat assembling wisdom. 1.3 The Kolek boat drawing wisdom. 2. The transferring wisdom of Kolek boat in Southern border provinces comprised of 2.1 The teaching process of local scholars. 2.2 What the wisdom recipients learnt from the local scholars. 3. The way to preserve this wisdom composed of 3.1 Transferring Kolek wisdom to the younger generations. 3.2 Support the activities to preserve Kolek boat wisdom. 3.3 Support and promote Kolek boat wisdom from community and governmental organization. 3.4 Accumulation the knowledge about Kolek boat wisdom to be the learning resource for those who were interested.

Keywords : Kolek boat, Wisdom transferring, Preservation, Local scholar.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจาก ดร.ประจวบ ทองศรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำข้อคิดเห็นตลอดจนตรวจทานข้อบกพร่อง และเสนอแนวทางในการศึกษาค้นคว้าด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ และระลึกถึงความกรุณานี้ตลอดไป

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการพัฒนาสังคม ภาควิชา สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ตลอดจนคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาแว มะแส ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรรช หลักชัยกุล และ ดร.ประจวบ ทองศรี ที่ได้ช่วยเหลือ แนะนำข้อคิดเห็น และชี้แนวทางให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้มอบทุนผลการเรียนดีเด่นเข้า ศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2561 รวมถึงทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ประจำปีงบประมาณ 2563 ที่สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาครั้งนี้

การดำเนินการวิจัยมีอาจสำเร็จลุล่วงไปได้ หากปราศจากความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลในชุมชนปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ชุมชนบ้านทอน และชุมชนศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ และขอขอบพระคุณเจ้าของเอกสารและ งานวิจัยทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้านำมาอ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

คุณประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา มีส่วนร่วมในการวางรากฐานการศึกษา อบรมให้การสนับสนุนแก่ผู้วิจัยตลอดมา

สัญญา นงรัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา	8
แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอด	11
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้	14
แนวคิดเกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน	22
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์	25
แนวคิดเกี่ยวกับเรือกอลและ	28
บริบทชุมชน	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
กรอบแนวคิดการวิจัย	49
3 ระเบียบวิธีในการวิจัย	50
รูปแบบการวิจัย	50
วิธีการวิจัย	50
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
การเก็บรวบรวมผลการวิจัย	56
การวิเคราะห์ผลการวิจัย	56

4 ผลการวิจัย	58
ตอนที่ 1 ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้	58
ตอนที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้	83
ตอนที่ 3 แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้	91
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	98
สรุปผลการวิจัย	98
อภิปรายผล	101
ข้อเสนอแนะ	109
บรรณานุกรม	111
ภาคผนวก	116
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล	117
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือ	127
ภาคผนวก ค หนังสือจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์	131
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	134
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	137
ภาคผนวก ช ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูล	159
ภาคผนวก ซ ประวัติผู้วิจัย	182

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพื้นที่	51
ตารางที่ 3.2 แสดงวิธีการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ต่อกลุ่มตัวอย่าง	55

Prince of Songkla University
Pattani Campus

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 2.1 ส่วนประกอบของเรือกอและ	31
ภาพที่ 2.2 ส่วนหัวของเรือกอและ	32
ภาพที่ 2.3 จาปิ้งของเรือกอและ	32
ภาพที่ 2.4 ลวดลายด้านข้างของเรือกอและ	33
ภาพที่ 2.5 ส่วนท้ายของเรือกอและท้ายตัด	33
ภาพที่ 2.6 สีและลวดลายของเรือกอและ	34
ภาพที่ 2.7 สีและลวดลายของเรือกอและ	34
ภาพที่ 2.8 เรือกอและแบบดั้งเดิม	35
ภาพที่ 2.9 เรือกอและแบบท้ายตัด	35
ภาพที่ 2.10 วัสดุเรือและเขียนลายเรือกอและของชุมชนปะเสยะวอ	39
ภาพที่ 2.11 วัสดุเรือและเขียนลายเรือกอและของชุมชนบ้านทอน	40
ภาพที่ 2.12 วัสดุเรือและเขียนลายเรือกอและของชุมชนไพรวัลย์	41
ภาพที่ 2.13 กรอบแนวคิดการวิจัย	49
ภาพที่ 4.1 ขนาดเรือกอและของ แจ่ม อุมา	62
ภาพที่ 4.2 ขนาดเรือกอและของ อาหะมัด สาและ	63
ภาพที่ 4.3 ไม้ตะเคียนที่ใช้ในการต่อเรือกอและของแจ่ม อุมา	66
ภาพที่ 4.4 ไม้ตะเคียนที่ใช้ในการต่อเรือกอและของอาหะมัด สาและ	67
ภาพที่ 4.5 ไม้ตะเคียนที่ใช้ในการต่อเรือกอและของสมาแอ ดิงเงาะ	68
ภาพที่ 4.6 การเตรียมไม้สำหรับการต่อเรือกอและของสมาแอ ดิงเงาะ	70
ภาพที่ 4.7 การวางจุดศูนย์ถ่วงของเรือกอและของสมาแอ ดิงเงาะ	71
ภาพที่ 4.8 การวางจุดศูนย์ถ่วงของเรือกอและของแจ่ม อุมา	71
ภาพที่ 4.9 การวางจุดศูนย์ถ่วงของเรือกอและของอาหะมัด สาและ	72
ภาพที่ 4.10 สีและพู่กันที่ใช้เขียนลายเรือกอและของปือราเฮง มะมิง	75
ภาพที่ 4.11 สีและพู่กันที่ใช้เขียนลายเรือกอและของรอมัยนุน เจะเต๊ะ	75
ภาพที่ 4.12 สีและพู่กันที่ใช้เขียนลายเรือกอและของอับดุลละห์ มะดิง	76
ภาพที่ 4.13 ภาพและลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลาเรือของปือราเฮง มะมิง	77
ภาพที่ 4.14 ภาพและลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลาเรือของรอมัยนุน เจะเต๊ะ	77
ภาพที่ 4.15 ภาพและลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลาเรือของอับดุลละห์ มะดิง	78
ภาพที่ 4.16 การเขียนลวดลายของปือราเฮง มะมิง	79

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 4.17 การเขียนลวดลายของโรมันนูน เจะเต๊ะ	79
ภาพที่ 4.18 การเขียนลวดลายของอับดุลเกาะห์ มะดิง	80
ภาพที่ 4.19 ลวดลายเรือของปือราเฮง มะมิง	81
ภาพที่ 4.20 ลวดลายเรือของปือราเฮง มะมิง	81
ภาพที่ 4.21 ลวดลายเรือของอับดุลเกาะห์ มะดิง	82
ภาพที่ 4.22 การต่อเรือของอาหะมัด สาและ	84
ภาพที่ 4.23 สวัสดิการเขียนลายเบื้องต้นของปือราเฮง มะมิง	85
ภาพที่ 4.24 ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของซอลาฮูดดีน สาและ	87
ภาพที่ 4.25 ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของซอลาฮูดดีน สาและ	88
ภาพที่ 4.26 ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของซอลาฮูดดีน สาและ	90

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมให้ชุมชนสามารถบริหารหรือพัฒนาทุนที่มีอยู่ในชุมชน และท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง ควรทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ผ่านกิจกรรมที่ทำให้เกิดการอนุรักษ์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบสานวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้คงอยู่กับชุมชน ขณะเดียวกันบางชุมชนนั้นไม่สามารถบริหารจัดการองค์ความรู้ ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนได้ (สุชาติ จักรพิสุทธิ์, 2547) จึงจำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างรายได้ และความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (คณะกรรมการอำนวยการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย, 2549)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงถือได้ว่าเป็นเรื่องราวทางวัฒนธรรมแขนงหนึ่ง ที่ชุมชนสร้างสรรค์ขึ้นมาไว้สื่อความหมาย บ่งบอกตัวตน และใช้เป็นสัญลักษณ์ในการสร้างสายใยความสัมพันธ์ ระหว่างคนในชุมชน ดังนั้นภูมิปัญญาจึงเป็น “สมบัติร่วม” เป็นมรดกร่วมของคนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกชนชั้นที่ตกทอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและส่งผลกระทบต่ออนาคต ภูมิปัญญาเหล่านั้นต่างมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและอยู่คู่กับวิถีชีวิตของสังคมมนุษย์มาอย่างช้านาน เป็นสายใยของชุมชนที่มีกระบวนการและมีกลยุทธ์การถ่ายทอดที่หลากหลาย ที่สำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะการสืบทอดตามประเพณี มีเอกลักษณ์อาจไม่มีรูปแบบที่ตายตัว แต่มีความยืดหยุ่นในแง่กาลเวลาที่สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์หน้าตา และศักดิ์ศรีของท้องถิ่น (เดชวิทย์ นิลวรรณ และ ทิพย์พฐ กฤษสุนทร, 2557)

การเข้ามาของวัฒนธรรมสมัยใหม่ย่อมส่งผลกระทบต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ผู้ถ่ายทอดหรือปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยเสริมสร้าง และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงอันโหมบ่าเข้ามาในปัจจุบัน โดยพยายามแสวงหากลยุทธ์มาดำเนินการและจัดการในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป โดยมีกลยุทธ์ที่หลากหลายตั้งแต่การพยายามปิดตัวเองเพื่ออนุรักษ์ตัวตนของตัวเองเอาไว้ การผสมผสานทางวัฒนธรรม “แบบของเก่าก็ไม่ทิ้งของใหม่ก็เก็บไว้ได้” การต่อรอง หรือการปฏิเสธของใหม่บางส่วน/ยอมรับบางส่วน การวิเคราะห์ลักษณะผู้รับสารหรือผู้เรียน เป็นต้น เห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้มีลักษณะหยุดนิ่ง แต่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เฉกเช่นเดียวกับวัฒนธรรมสมัยใหม่จากโลกตะวันตก ไม่ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกกลืนหรือลบเลือนไป ในระบบอุตสาหกรรมวัฒนธรรมแบบใหม่ ที่มีหลงเหลือแต่เพียงรูปแบบที่เป็นเปลือกนอก ส่วนเนื้อหาคุณค่า และความหมายได้สูญสลายไป (เดชวิทย์ นิลวรรณ และ ทิพย์พฐ กฤษสุนทร, 2557)

ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น จึงเป็นบุคคลในท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่น จากการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวตน เชื่อมโยงคุณค่าจากอดีตกับปัจจุบันให้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสม องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านมีความหลากหลายตามความถนัด และการปฏิบัติของแต่ละคน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีการหล่อหลอม ซึมซับ บ่มเพาะ คั้นคว่ำ ทดลอง โดยใช้วิถีชีวิตของตนเองเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่ ผ่านการทดสอบความถูกต้อง คัดสรรกลั่นกรองจนเกิดประโยชน์ นำไปสู่สิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิต แก่ผืนแผ่นดิน ทั้งที่เป็นมรดกและทั้งที่เป็นสมบัติทางปัญญา สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้สืบสานต่อไป (อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ และคณะ, 2561)

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน จากความเชื่อมั่นที่ว่าถ้ามนุษย์เกิดปัญญาจะสามารถแก้ปัญหาได้ ปราชญ์ชาวบ้านจะมีวิธีการพัฒนาคนให้เกิดปัญญาในการทำงานร่วมกันในชุมชน โดยกระบวนการในการสร้างคนเข้ามามีส่วนร่วมแทนอำนาจสั่งการ ใช้วิธีการทำงานโดยชักชวนคนเข้าร่วมจากกลุ่มเล็ก ๆ ก่อนทำให้เกิดผลงานเห็นชัดเจน มีตัวอย่างรูปธรรมพิสูจน์ได้จนเกิดการยอมรับว่าสามารถทำได้จริงจึงขยายผลสู่วงกว้าง ชักชวนสร้างแนวร่วมให้คนเข้าร่วมกระบวนการมากขึ้นเรื่อย ๆ มีหลักในการระดมความคิดร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ แต่ให้ความสำคัญกับการระดมสมองในที่ประชุม นำแนวคิดของแต่ละคนมาปรับปรุงพัฒนาร่วมกันเมื่อเกิดความชัดเจนทางความคิดก็หาแนวทางในการปฏิบัติ (อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ และคณะ, 2561) เช่นเดียวกับ เรือกอและ การนำภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในระดับบุคคลและชุมชนได้เป็นอย่างดี นำเอาความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ถ่ายทอดให้คนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อนำความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านมาใช้เปลี่ยนแปลงเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ในปัจจุบันภูมิปัญญาเรือกอและ มีการอนุรักษ์เพื่อให้กลุ่มคนรุ่นหลังได้เห็นและเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลง โดยใช้วิธีการในลักษณะ เช่น การจำลองหรือย่อส่วน การเก็บเข้าพิพิธภัณฑ์ การบูรณะ เป็นต้น โดยเฉพาะสิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและศิลปะพื้นเมือง ซึ่งภาคใต้ของประเทศไทยนั้นได้ชื่อว่ามี การอนุรักษ์ศิลปะชั้นเอกไว้ คือ เรือกอและเป็นเรือหาปลาของชาวประมงในท้องที่หมู่บ้านชาวทะเลทางภาคใต้ของประเทศไทย มีมากในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส มีรูปร่างลักษณะ และส่วนประกอบที่ผิดแปลกจากเรืออื่น ๆ ความสวยงามของเรืออยู่ที่การใช้ลวดลาย และสีสันท่าง ๆ ความสวยงามของเรือกอและอยู่ที่การตกแต่ง ลวดลายตั้งแต่หัวเรือถึงท้ายเรือ โดยการวาดลวดลายและระบายสีในส่วนประดับของเรือกอและ มีการพัฒนารูปแบบของลวดลายจิตรกรรมไปตามยุคสมัย การตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและ เป็นวัฒนธรรมทางศิลปะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ของชาวไทยภาคใต้ตอนล่างที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้แหล่งน้ำและทะเล ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพประมงเป็นหลัก (ถกิงพล ขำยัง, 2556)

ในจังหวัดชายแดนใต้ เรือกอและ ถูกสร้างขึ้นตามวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิถีชีวิตและการครองชีพของผู้คนแถวนั้น จนสร้างสรรค์ผลงานที่มีแนวความคิดและรูปแบบแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา จนเป็นที่ขนานนามว่า เป็นศิลปะการครองชีพของชีวิตลูกทะเล เป็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับลมบก ลมทะเล ออกเรือหา ปู ปลา สัตว์น้ำ ดูเหมือนจะเรียบง่ายแต่แฝงไปด้วยศิลปะที่งดงาม ผลงานเอาความรักในธรรมชาติ จินตนาการ และความเชื่อเข้ากันไว้อย่างลงตัวภาพเขียนลายเส้นที่บ่งบอกถึงการเอาใจส่งผ่านพู่กันไปตามลวดลาย ทั้งลายกนก ลายดอกบัวคว่ำ ลายบัวหงาย ลายน้ำไหล แต้มเติมสีสัน สะดุดตาสร้างสรรค์สร้างความวิจิตร ลงบนเนื้อไม้ที่ประกอบขึ้นเป็นเรือกอและ ผลงานชิ้นเยี่ยมปรากฏบนเรือเพื่อประกอบอาชีพประมง ศิลปะชั้นครูที่แฝงไว้ในวิถีชาวประมงขนาดเล็กที่นี้ จึงเป็นการครองชีพที่เริ่มต้นด้วยใจที่ละเมียดละไม ช่างบรรจงเลือก ตั้งชื่อ ตกแต่งเรือกอและ ฝากชีวิตไว้กับทะเล เป็นศิลปะการเอาชีวิตรอดขณะออกเรือหาปลา ฝ่าฟันสภาพอากาศที่แปรปรวน เป็นอีกศาสตร์ที่ไม่มีการสอนในระบบการศึกษาใด ๆ นอกจากเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เอาชีวิตรอดเป็นเดิมพัน เป็นการถ่ายทอดจากพ่อสู่ลูกรุ่นแล้วรุ่นเล่า การเรียนรู้จากผู้ที่ใช้ชีวิตโขงโขนทางทะเล (ถกิงพล ขำยัง, 2556)

เรือกอและ ในอดีตนั้นเป็นภูมิปัญญาที่พบเห็นได้ทั่วไป ในท้องที่หมู่บ้านชาวทะเลทางภาคใต้ของประเทศไทย แต่หากจะสืบเสาะหาจุดเริ่มต้นในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและปัจจุบันกลับลดน้อยลง เนื่องด้วยวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้คน ส่งผลให้เรือกอและลดลงและพบเห็นได้ยากขึ้น อีกทั้งอู่ต่อเรือและช่างต่อเรือหรือปราชญ์ชาวบ้านน้อยลงตามกัน องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและคงไว้เพียงคนเฉพาะกลุ่ม ไม่ได้ถ่ายทอดอย่างชัดเจนในวงกว้าง ซึ่งนายอาหะมัดสาและ กล่าวไว้ในปัจจุบันมีอยู่เพียงแห่งเดียวในพื้นที่ ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ที่ยังคงถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและนี้ไว้ ซึ่งเป็นเรือกอและแบบดั้งเดิมที่มีส่วนหัวและส่วนท้าย แต่ด้วยรูปแบบของเรือกอและที่มีรายละเอียดต้องใช้เวลาในการต่อเรือถึง 9 เดือน เนื่องด้วยระยะเวลาที่ใช้ในการต่อหลายเดือนค่าตอบแทนจึงสูงถึง 900,000 บาทต่อหนึ่งลำ ปราชญ์ชาวบ้านจึงเห็นความคุ้มค่าและให้ความสำคัญอยู่ หากปราชญ์ชาวบ้านไม่มีความรู้มากพอจะไม่สามารถสร้างเรือกอและให้สำเร็จได้ จึงเป็นผลให้ทั้งปราชญ์ชาวบ้านและเรือกอและแบบดั้งเดิม เหลืออยู่ในพื้นที่ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เพียงแห่งเดียวในจังหวัดชายแดนใต้ จากสาเหตุดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นเรือกอและอีกประเภท โดยลักษณะของเรือกอและส่วนท้ายเรือจะตัดออกไว้สำหรับใส่เครื่องยนต์ ซึ่งปัจจุบันมีทั้งในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส สาเหตุที่ทำให้เรือกอและลักษณะท้ายตัดเป็นที่นิยมมากขึ้น เนื่องจากระยะเวลาในการต่อเรือและใช้เวลาเพียง 4-5 เดือน ในทุกปีปราชญ์ชาวบ้านจะสามารถผลิตได้มากตามกำลังและมีราคาไม่สูง ยิ่งเป็นผลให้เป็นที่ต้องการของชาวประมงทางใต้ของประเทศไทย สนใจที่จะมีไว้ในครอบครองเพื่อใช้ในอาชีพของตน ทั้งนี้รูปแบบของเรือกอและมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมในการใช้งานของแต่ละพื้นที่ คือ

ชุมชนปะเสยะวอ ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ยังคงอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและลักษณะของเรือกอและจะเป็นเอกลักษณ์ คือ หัวแหลม ท้ายแหลม มีการระบายสีด้วยลวดลายที่ผสมผสานระหว่างศิลปะไทยและมุสลิม เป็นลวดลายที่สวยงามสีสันสะดุดตา ลวดลายที่วาดเป็นรูปสัญลักษณ์ของสัตว์ต่าง ๆ เป็นความละเอียดละไมที่ช่างบรรจงวาดลงบนลำเรือ ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษ ที่ได้สร้างไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอดอันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในอดีตจะรับจ้างต่อเรือขนาดใหญ่ที่นำไปประกอบอาชีพประมง ปัจจุบันการต่อเรือมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับผู้ว่าจ้าง ผู้จ้างต่อเรือจะเดินทางมาจากหลายจังหวัดของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านอย่างเช่นมาเลเซีย นอกจากนั้นหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนในการทำเรือกอและจำลองขึ้นมา เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับกลุ่มลูกค้าที่ไม่ได้ประกอบอาชีพประมง แต่มีความหลงใหลในความงามของเรือกอและ (สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา, 2553)

นอกจากนี้ในชุมชนบ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ยังเป็นแหล่งที่มีการต่อเรือกอและ และมีเรือกอและมากที่สุดในภาคใต้ รูปแบบของเรือกอและมีการวาดลวดลายลงบนลำเรืออย่างสวยงาม สีสันสะดุดตา ลวดลายที่วาดนั้นส่วนใหญ่จะเป็นรูปสัญลักษณ์ของสัตว์ต่าง ๆ ที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์หรือเรื่องราวจากตำนานพื้นบ้าน เช่น นาค สิงห์ หนุมาน กินรี เงือก และครุฑ ความสวยงามของลวดลายบนเรือ สะท้อนโดดเด่นอยู่บนลำเรือกอและที่แล่นในทะเลในแต่ละวัน ทั้งให้เยาวชนรุ่นหลังได้ชื่นชมและทราบขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวประมง บ่งบอกถึงความภาคภูมิใจของชาวบ้านชายฝั่งทะเลนราธิวาส (วาสนา มะเจะแน, 2552)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า “เรือกอและ” ทั้งในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทที่มีความโดดเด่นที่ควรศึกษา เรือกอและเป็นเอกลักษณ์ของชาวประมงในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างมาอย่างช้านาน โดยเฉพาะในด้านการตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนเรือเรือกอและเปรียบดั่งศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าชิ้นหนึ่ง เนื่องจากเอกลักษณ์ของเรือกอและเป็นที่เด่นชัดและมีคุณค่า ส่งผลสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาอันดีงามของจังหวัดชายแดนใต้ ปัจจุบันลักษณะในการใช้งานมีทั้งนำไปใช้เพื่อการประมงและนำไปใช้เพื่อการท่องเที่ยว จากข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเกิดความตระหนัก เนื่องจากภูมิปัญญาเรือกอและยังขาดผู้สืบทอด คนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญ และขาดการอนุรักษ์ที่จริงจัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาภายใต้หัวข้อ “การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้” เพื่อศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ และเพื่อสร้างแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งสุดท้ายผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ไปให้ข้อเสนอแนะต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและของปราชญ์ชาวบ้าน ให้คนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงคุณค่า เกิดการอนุรักษ์ อีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานสามารถนำข้อค้นพบไปอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในระยะยาวให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้
3. เพื่อสร้างแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อค้นพบเรื่องภูมิปัญญาเรือกอและของปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอด ไปยังผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาเรือกอและของจังหวัดชายแดนใต้และเป็นฐานข้อมูลให้ผู้ที่สนใจใช้ในการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจภูมิปัญญาเรือกอและมากขึ้น
2. เป็นกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและของจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลในการต่อเรือกอและ และการเขียนลายเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้
3. เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ จากกลุ่มคนที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ ไปสู่กลุ่มคนอีกรุ่นหนึ่งที่สนใจ ให้คงอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ให้ชุมชน ผู้เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปใช้สำหรับอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและของจังหวัดชายแดนใต้

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความรู้ในการสร้างเรือกอและเป็นกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญ ผ่านไปยังกลุ่มผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา อาจจะเป็นคนในครอบครัวหรือกลุ่มคนที่สนใจ จากบริบทของ 3 ชุมชน คือ

- (1) ชุมชนปะเสยะวอ ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
- (2) ชุมชนบ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- (3) ชุมชนศาลาใหม่ ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

จาก 3 ชุมชนที่ยังมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับเรือกอและนี้ไว้ โดยผู้วิจัยจะศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ และเพื่อสร้างแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

2. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

- กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย จำแนกตามพื้นที่ได้ดังนี้

1. ชุมชนปะเสยะวอ ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี จำนวน 9 คน

(1) ปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ	จำนวน 4 คน
(2) ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ	จำนวน 0 คน
(3) เจ้าของเรือกอและ	จำนวน 1 คน
(4) ผู้นำในชุมชน	จำนวน 1 คน
(5) นักวิชาการด้านวัฒนธรรม	จำนวน 1 คน
(6) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ	จำนวน 2 คน

2. ชุมชนบ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 7 คน

(1) ปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ	จำนวน 2 คน
(2) ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ	จำนวน 1 คน
(3) เจ้าของเรือกอและ	จำนวน 1 คน
(4) ผู้นำในชุมชน	จำนวน 1 คน
(5) นักวิชาการด้านวัฒนธรรม	จำนวน 1 คน
(6) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ	จำนวน 1 คน

2. ชุมชนศาลาใหม่ ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 8 คน

(1) ปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ	จำนวน 2 คน
(2) ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ	จำนวน 1 คน
(3) เจ้าของเรือกอและ	จำนวน 2 คน
(4) ผู้นำในชุมชน	จำนวน 1 คน
(5) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ	จำนวน 2 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

- (1) ชุมชนปะเสยะวอ ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
- (2) ชุมชนบ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- (3) ชุมชนศาลาใหม่ ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระหว่างเดือนตุลาคม 2561 ถึงเดือนธันวาคม 2562

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญา หมายถึง การนำความรู้เฉพาะตัวที่ฝังอยู่ในตัวของปราชญ์ชาวบ้าน เกิดจากการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ในการสร้างเรือกอลและ ทั้งจากช่างต่อเรือและช่างเขียนลาย อาจถ่ายทอดโดยใช้วิธีการสาธิต อธิบายขั้นตอนให้ผู้รับการถ่ายทอดเข้าใจ ไปสู่กลุ่มคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริงจนชำนาญและเกิดเป็นรูปธรรมได้

2. การอนุรักษ์ภูมิปัญญา หมายถึง การรักษาภูมิปัญญาเรือกอลและของจังหวัดชายแดนใต้ให้คงอยู่ อาจจะเป็นการจดบันทึกความรู้เกี่ยวกับเรือกอลและ เช่น ขั้นตอนในต่อเรือ ไม้ที่ใช้ในการต่อเรือ การเลือกสีที่ใช้ในการลงพื้นและเขียนลาย ลวดลายที่เขียนลงบนลำเรือ ซึ่งเป็นการป้องกันและรักษาภูมิปัญญาเรือกอลและให้คงอยู่ในจังหวัดชายแดนใต้

3. เรือกอลและ หมายถึง ชื่อเรือประมงของชาวไทยตามชายฝั่งทะเลภาคใต้ มีทั้งลักษณะแบบดั้งเดิม และแบบท่ายัด มีรูปร่างยาวเพรียว หัวและท้ายเชิดเป็นเอกลักษณ์ ลวดลายบนเรือกอลและผสมผสานระหว่างลายมลายู ลายชวา และลายไทย ซึ่งเป็นเรือที่ชาวประมงใช้สำหรับจับสัตว์น้ำตามชายฝั่งทะเลภาคใต้ บางกรณีจะใช้สำหรับการท่องเที่ยว

4. ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญ และความสามารถในด้านภูมิปัญญาของเรือกอลและ มีการถ่ายทอดวิธีการในการอนุรักษ์เรือกอลและสู่คนรุ่นหลัง เช่น การต่อเรือ การวาดลวดลายจิตรกรรม และระบายสีในส่วนประดับของเรือกอลและ

5. จังหวัดชายแดนใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการวิจัย เรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอด
3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้
4. แนวคิดเกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
6. แนวคิดเกี่ยวกับเรือกอและ
7. บริบทชุมชน
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา

1.1 ความหมายภูมิปัญญา

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544, น. 42) อธิบายว่าภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถความชัดเจนที่กลุ่มชน ได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพ ในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่ได้มีการสืบทอดกันมา ภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ติดต่อกันแล้วปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ ในสิ่งแวดล้อมบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น เพื่อแก้ปัญหาและปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2541 อ้างถึงใน ปราณี ตันตยานบุตร, 2551, น. 4) มองว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง วิธีการจัดการ วิธีการชี้แนะ และการริเริ่มเสริมต่อของนักปราชญ์ในท้องถิ่นหรือในกลุ่มชน ภูมิปัญญาชาวบ้านล้วนสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยญาณทัศนะ (ความเฉียบคมในการหยั่งเห็น หยั่งรู้ ที่ลุ่มลึกกว่าวิสัยทัศน์) เป็นรากฐาน รากเหง้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงมักเกี่ยวเนื่องกับการนำสภาวะตามธรรมชาติที่อยู่ในวิสัยที่จะจัดการได้หรือภาวะที่เกิดจากการกระทำ การเสาะสร้างของคนรุ่นก่อน ๆ มาปรับแปรอให้เกื้อกูลแก่การดำรงชีพขั้นพื้นฐานหรือปัจจัย 4 แล้วภูมิปัญญาเหล่านั้นค่อย ๆ แดกหน่อต่อยอดเป็นภูมิปัญญาเพื่อจรจรโลงจิตใจ เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ อันได้แก่ ภูมิปัญญาประเภทงานช่างฝีมือและศิลปกรรมพื้นบ้าน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 อ้างถึงใน ปราณี ตันตยานุบุตร, 2551, น. 5) ให้ความหมายของภูมิปัญญาไว้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร รุ่งแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย

เสรี พงศ์พิศ (2545 อ้างถึงใน ปราณี ตันตยานุบุตร, 2551, น. 3) ให้ความหมายไว้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับแนวความคิด วิเคราะห์ ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง จนเกิดการหลอมรวมเป็นแนวคิด ในการแก้ไขปัญหาที่เป็นลักษณะของตนเองที่สามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย ในการแก้ปัญหาของการดำรงชีวิต

สามารถ จันทร์สุรย์ (2536, น. 146 อ้างถึงใน ฉัญฉวี วิภัตติภูมิประเทศ, 2553, น. 8) อธิบายว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พื้นเพ รากฐานความรู้ของชาวบ้านหรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบต่อกันมา ทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง และทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้สะสมที่สืบต่อกันมา กล่าวอีกนัยหนึ่งภูมิปัญญาหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองและนำมาใช้แก้ปัญหา เป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งในแง่มุมมองที่กว้างและลึกที่ชาวบ้านสามารถคิดเองทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้เหมาะสมกับกาลสมัย

กล่าวโดยสรุป การนิยามความหมายของภูมิปัญญาจากนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถที่กลุ่มชน ได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพ ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหา ประกอบกับแนวความคิด วิเคราะห์ ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

1.2 ประเภทของภูมิปัญญา

ผู้วิจัยพบว่า มีเกณฑ์ในการจัดแบ่งประเภทภูมิปัญญาที่หลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองหรือวัตถุประสงค์ของนักวิชาการแต่ละท่าน ดังนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544, น. 45-46) ได้กำหนดประเภทของภูมิปัญญา เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาสี่ภูมิภาค วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย” ไว้ดังนี้

(1) ความเชื่อและโลกทัศน์ ที่บ่งบอกลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เหนือธรรมชาติ และระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

(2) วิธีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา การปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม และกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

(3) ศิลปหัตถกรรมและประดิษฐกรรม ในรูปเครื่องมือ ของใช้ ศิลปวัตถุ ที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ตามพื้นฐานวิถีที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค

(4) กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ประสบการณ์ การศึกษาอบรมและการแก้ปัญหา ตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรัชญาของชาวบ้าน

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2550) อธิบายว่า ลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญามี 2 ประการ คือ ลักษณะของภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม ได้แก่ กระบวนการคิด โลกทัศน์ ค่านิยม ความเชื่อ คุณค่าและความหมายที่คนให้แก่สรรพสิ่งรอบตัว ตลอดจนปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของบุคคล เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น และลักษณะภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ผลผลิตขององค์ความรู้ของคนในสังคมนั้น ๆ เช่น ศิลปหัตถกรรม รูปแบบการทำเกษตรกรรม ดนตรี อุปกรณ์เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น สำหรับประเภทของภูมิปัญญามีด้วยกันหลายด้าน ซึ่งในท้องถิ่นจะปรากฏให้เห็นในเรื่องของการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ตลอดจนสิ่งก่อสร้าง เครื่องใช้ เครื่องมือต่าง ๆ จึงมีลักษณะเป็นรูปธรรมและนามธรรมที่ถ่ายทอดกันมา

แม้ว่าลักษณะของภูมิปัญญาดังกล่าว จะมีความแตกต่างกันเรื่องของคุณลักษณะ แต่พบว่าภูมิปัญญามีคุณสมบัติที่สำคัญที่มีความสอดคล้องกัน ได้แก่ (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2550)

- (1) เป็นองค์รวมมีการบูรณาการกับองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ บุคคล สังคม ธรรมชาติ
- (2) ให้ความสำคัญกับบุคลิภาพ และเอกภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (3) มีความเชื่อมโยงกับระบบต่าง ๆ ของสังคมทั้งระบบ
- (4) มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

ปราณี ตันตยานุบุตร (2551, น. 15) ได้แบ่งภูมิปัญญาออก 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ และปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

(2) ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตร หัตถกรรม การทำมาหากิน ศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ

ยศ สันตสมบัติ (2544 อ้างถึงใน ธัญรัช วิภัติภูมิประเทศ, 2553, น. 11-12) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 3 ระดับดังนี้

(1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับองค์ความรู้ หมายถึง ภูมิปัญญาในส่วนที่เป็นพื้นฐานที่สุด หรืออาจเรียกได้ว่าเป็น “ความรู้เชิงเทคนิค” เช่น พืชชนิดใดบ้างที่กินได้ อะไรกินไม่ได้ พืชและสัตว์แต่ละชนิดมีคุณและโทษอย่างไร พืชชนิดใดบ้างที่เป็นยา แก้อะไรได้

(2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากร หมายถึง องค์ความรู้ที่มีความซับซ้อนและพัฒนาขึ้นมาจากความรู้เชิงเทคนิค เช่น วิธีการคัดเลือกผืนป่าเพื่อตัดฟันโค่นเผา การพิจารณาคุณสมบัติของดิน การคัดเลือกและเก็บรักษาสายพันธุ์พืชสำคัญ องค์ความรู้เกี่ยวกับการ

สร้างระบบการจัดการน้ำ การทำเหมืองฝาย การท่อน้ำและควบคุมน้ำ และการพัฒนารูปแบบของความสัมพันธ์ทางสังคมและองค์กรเพื่อจัดการการผลิต ซึ่งอาจออกมาในรูปแบบของคณะกรรมการ

(3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีและวิถีปฏิบัติ การสร้างระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรของชุมชน จะทำให้เกิดความจำเป็นในการที่จะต้องออกกฎระเบียบเพื่อให้เป็นแบบแผน และบรรทัดฐานร่วมกันของชุมชน โดยปกติแล้วการแสดงออกของอำนาจจะออกมาในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรม และการสร้างจารีตประเพณี เช่น ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในป่าก่อให้เกิดประเพณี การใช้ป่าอย่างอ่อนน้อมยำเกรง ตระหนักถึงบุญคุณของป่าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์

กล่าวโดยสรุป จากนิยามของคำที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภูมิปัญญาสรุปได้ว่า คำว่า ภูมิปัญญาอาจปรากฏออกมาทั้งในรูปของคำว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของการใช้คำนั้น ๆ เช่น หากภูมิปัญญาเกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลจะเรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน และในกรณีที่ภูมิปัญญาชาวบ้านมีการแพร่หลายในท้องถิ่น จึงจะเรียกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือหากจะกล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ขยายครอบคลุมไปทั้งชาติจะเรียกว่า ภูมิปัญญาไทย สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอใช้คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าเป็นภูมิปัญญาของเรือกอและ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชายแดนใต้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอด

2.1 ความหมายและลักษณะของการถ่ายทอด

สามารถ จันทร์สุรย์ (2536, น. 150-152 อ้างถึงใน ธัญรัช วิภาติภูมิประเทศ, 2553, น. 16-17) ชาวบ้านทุกหมู่เหล่าได้ใช้สติปัญญาของตน สังสมความรู้ประสบการณ์เพื่อการดำรงชีพมาโดยตลอด และย่อมถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตลอดมา ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยอาศัยศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อถือผีต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดเรียนรู้สืบทอดกันมา สำหรับวิธีการถ่ายทอดโดยมีเกณฑ์ คือ อายุหรือช่วงวัยของผู้รับการถ่ายทอด ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 วิธีได้แก่

(1) วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้น ในสิ่งที่ใกล้ตัว กิจกรรมการถ่ายทอดจึงต้องมีความง่าย ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน และดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำตามตัวอย่าง การเล่น ปริศนาคำทาย วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัย และบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็นสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ

(2) วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มากพอสมควรและเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดจึงทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่นซึ่งจะมีขั้นตอน มีคำสอนที่ผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาวอยู่ทุกครั้ง รวมทั้งการลงมือประกอบอาชีพตามอย่างบรรพบุรุษ ซึ่งมีการถ่ายทอดเชื่อมโยงประสบการณ์

ดวงฤทัย อรรถแสง (2552) อธิบายว่า การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การบอกวิชาความรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมักจะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายไปโดยอัตโนมัติ ไม่ได้เรียนวิชาการสอนมาจากสถาบันใด ๆ และจะใช้สามัญสำนึกแบบสังคมประภคิต คือการเรียนการสอนที่เกิดจากการเลียนแบบและการจดจำสืบทอดกันมาในครอบครัว และมีวิธีการถ่ายทอด 2 รูปแบบ คือ

(1) ใช้วิธีสาธิต คือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายขั้นตอนให้ผู้เขียนเข้าใจและผู้เรียนปฏิบัติตาม

(2) ใช้วิธีการปฏิบัติจริง คือฟังคำบรรยาย อธิบาย การสาธิตแล้วนำไปปฏิบัติจริง และปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นความชำนาญ

เพราะผลงานที่จะใช้ดำรงชีวิตได้ต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ใช่ผลงานที่กล่าวอ้างไว้ในตำราเท่านั้น ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้ในท้องถิ่น ส่วนมากจะเป็นคนในครอบครัว เป็นญาติโดยสายเลือด เนื่องจากความรู้บางอย่างผู้รู้ทั้งหลายมักหวงแหนจะไม่แพร่พรายให้คนอื่นรู้ วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งลักษณะการถ่ายทอดเป็น 2 แบบ ได้แก่ (ดวงฤทัย อรรถแสง, 2552)

(1) แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง การจดจำสืบทอดกันมา

(2) แบบเป็นลายลักษณ์อักษร ในอดีตส่วนใหญ่ใช้จารึกในใบลานหรือสมุดข่อย จากภาพวาดที่มีการบันทึกไว้เพื่อผู้ที่สนใจศึกษาเล่าเรียนสืบต่อกัน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 อ้างถึงใน จิตติกานต์ จินารักษ์, 2551, น. 7-8) กำหนดว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้และทักษะโดยทั่วไปนั้นมี 7 ส่วน ได้แก่

(1) บุคลากร ถือเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุด เป็นตัวกลางที่นำความรู้มาสู่ผู้รับการถ่ายทอด

(2) สื่อ เป็นเครื่องช่วยในการถ่ายทอดความรู้ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยทั่วไปสื่อมีหลายประเภท ผู้ถ่ายทอดจำเป็นต้องเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องใช้สื่อประกอบ

(3) กิจกรรม (วิธีการ) เป็นการนำความรู้ไปยังผู้รับการถ่ายทอด

(4) อาคารสถานที่ ผู้ถ่ายทอดควรเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ถ่ายทอด

(5) เนื้อหา เนื้อหาที่ถ่ายทอดอาจเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

(6) บรรยากาศ (สภาพแวดล้อม) ผู้ถ่ายทอดควรเลือกให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้รับ

(7) การประเมินผล เป็นขั้นตอนสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการตรวจสอบผลสำเร็จ

ถวัลย์ มาศจรัส (2546, น. 94-95) อธิบายว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญา เป็นแนวทางหนึ่งของการดำรงรักษาภูมิปัญญาไทย ซึ่งหมายถึง การนำภูมิปัญญาไทย เข้าสู่กระบวนการศึกษาและเรียนรู้เพื่อปลูกฝังค่านิยมในความเป็นไทย เพื่อให้คนไทยเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา และสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย สำหรับกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้ดำรงอยู่ มีกิจกรรมหลัก ดังนี้

(1) กิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า วิจัย วิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาสาระของภูมิปัญญาไทย ที่มีคุณค่าเหมาะสมแก่การถ่ายทอด

(2) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย รูปแบบและวิธีการอันหลากหลายแก่ ผู้เรียน รวมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(3) กิจกรรมรณรงค์เพื่อให้สถานศึกษาในท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ให้ความสนใจและร่วมกันจัดกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

(4) กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคล สถานที่หรือหน่วยงานที่ดำเนินการถ่ายทอดภูมิปัญญา จนเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของสังคม

(5) กิจกรรมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ วิธีการ และผลการถ่ายทอดภูมิปัญญา ไทย เพื่อเป็นความรู้และแนวทางแก่คนทั่วไป

สำหรับกิจกรรมที่มีส่วนช่วย ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความต่อเนื่องนั้น พบว่ามี อยู่ 2 โครงการที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ งานศิลปาชีพ และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ โอท็อป ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ไพฑูริย์ พงศะบุตร, 2549, น. 188-192)

(1) งานศิลปาชีพ เป็นงานที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงริเริ่มขึ้นเพื่อ สนับสนุนให้ชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้พัฒนาฝีมือของตนในการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยจัดหา ผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นมาถ่ายทอดความรู้และให้การฝึกอบรม รวมทั้งจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นและการหา ตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ ในขั้นแรก ทรงดำเนินงานเป็นโครงการทดลองส่งเสริมให้ราษฎรใน ท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมได้ประดิษฐ์สินค้าหัตถกรรม ที่แสดงฝีมือของท้องถิ่น ออกจำหน่าย ต่อมาเมื่อการดำเนินงานได้ผลดีมากขึ้นตามลำดับ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง เป็นมูลนิธิเมื่อ พ.ศ. 2519 พระราชทานชื่อว่า มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เมื่อ พ.ศ. 2531 งานที่สำคัญของมูลนิธิฯ คือ การดูแลศูนย์ศิลปาชีพที่จัดตั้งขึ้นในภาคต่าง ๆ ซึ่งศูนย์ศิลปา- ชีพแต่ละแห่ง มีหน้าที่ส่งเสริมให้ราษฎรในท้องถิ่นพัฒนาการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านให้มีคุณภาพดี ยิ่งขึ้น เพื่อสามารถหาตลาดจำหน่ายได้ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

(2) โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ โอท็อป OTOP เป็นโครงการของรัฐบาลที่จะ ส่งเสริมการผลิตสินค้า ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านให้จำหน่ายและแพร่หลายในท้องตลาด งานหลัก ของโครงการนี้ คือ การให้ความช่วยเหลือด้านการผลิต และการหาตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ของชุมชนต่าง ๆ ทั่วทั้งประเทศโดยการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับทั้ง ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ มีการจัดงานแสดงสินค้าเป็นครั้งคราวให้ประชาชนทั่วไป ได้เข้าชม นับว่าโครงการช่วยให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีโอกาสพัฒนา และขยายตัวได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยนำแนวคิดการถ่ายทอดที่เป็นลักษณะของการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ได้มาใช้ในการทำความเข้าใจ และวางกรอบแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์การถ่ายทอดภูมิปัญญาของเรือกอกและ กล่าวคือ จะนำมาใช้ในการศึกษาว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอกและนั่นมีผู้รับการถ่ายทอดเป็นใคร มีวิธีการถ่ายทอดอย่างไร เช่น เป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีทั้งการสาธิต วิธีการการบอกเล่า การสอน รวมถึงผลที่เกิดจากผู้รับการถ่ายทอดเป็นอย่างไร

3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้

3.1 ความหมายของความรู้

กรีติ ยศยิ่งยง (2549, น. 4) กล่าวว่า ความรู้เป็นความคิดของแต่ละบุคคลที่และนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุป และตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ จนได้รับการยกย่องโดยคนกลุ่มหนึ่งในสังคม

บุญดี บุญญากิจ (2549, น. 14) กล่าวว่า ฮิเดโอะ ยามาซากิ (Hideo Yamazaki) ได้กล่าวถึงความรู้ในรูปของพีระมิด โดยให้ความหมายของ ข้อมูลว่า เป็นข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลดิบ หรือตัวเลขต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้ผ่านการแปลความส่วน “สารสนเทศ” เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ วิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการและการตัดสินใจ มีบริบทจากความเชื่อ สามัญสำนึก หรือประสบการณ์ของผู้ใช้สารสนเทศนั้น โดยมีอยู่ในรูปของข้อมูลที่วัดได้หรือจับต้องได้ “ความรู้” คือ สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นจนเกิดเป็นความเข้าใจ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา หรือเป็นสารสนเทศที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับเราในการนำไปใช้งานและ “ปัญญา” คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้ เพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 12) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่า ความรู้คือ สิ่งที่สั่งสมจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ และทักษะความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับความจากการได้ยิน ได้ฟังการคิดหรือการปฏิบัติของวิชาในแต่ละสาขา

กล่าวโดยสรุป การนิยามความหมายของความรู้จากนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความรู้ คือ สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ สั่งสมจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นจนเกิดเป็นความเข้าใจโดยไม่จำกัดช่วงเวลา

3.2 ความหมายของการจัดการความรู้

บุญดี บุญญากิจ (2549, น. 23) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการในการนำความรู้ที่มีอยู่หรือเรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสร้างรวบรวม แลกเปลี่ยนและใช้ความรู้

ประเวศ วะสี (2550, น. 47) กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน หาทางนำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตกแตงให้ถ่ายทอดการใช้

สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้ดังงามและใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและกาลเทศะ มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการเอาความรู้ที่ไม่เหมือนกันมาเจอกัน

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร (2550, น. 10) กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึงการรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดยพัฒนาจากระบบข้อมูลไปสู่สารสนเทศเพื่อให้เกิดความรู้และปัญญาในที่สุด การจัดการความรู้ประกอบไปด้วยชุดของการปฏิบัติงานที่ถูกใช้โดยองค์กรต่าง ๆ เพื่อจะระบุสร้างแสดงและกระจายความรู้ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และการเรียนรู้ภายในองค์กร

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2551, น. 53) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการ เพราะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง และอาศัยกิจกรรมหลายกิจกรรมแตกต่างกัน มาผสมผสานเข้าด้วยกัน ด้วยเครื่องมือและเทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น

เจษฎา นกน้อย (2552, น. 4) กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบในการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้หรือนวัตกรรมและการจัดเก็บความรู้ที่เหมาะสมเพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน อันจะก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้เพื่อให้เกิดการแพร่กระจายและไหลเวียนความรู้ทั่วทั้งองค์กร มีวัตถุประสงค์เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

กล่าวโดยสรุป การนิยามความหมายของการจัดการความรู้ จากนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน การรวบรวม จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร การสร้างความรู้หรือนวัตกรรมและการจัดเก็บความรู้ที่เหมาะสมเพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

3.3 ประเภทของความรู้

การแบ่งประเภทของความรู้มองได้หลายมิติ แต่มิติที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือมองในด้าน “รูปแบบที่มองเห็น” ซึ่ง ชู (Choo, 2000 อ้างถึงใน เครือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ, 2553, น. 20-21) ได้แบ่งความรู้เป็น 3 ประเภท คือ

(1) ความรู้โดยนัย (Tacit หรือ Implicit Knowledge) หมายความว่า ความรู้เฉพาะตัวที่เกิดจากประสบการณ์ การศึกษา การสนทนา การฝึกอบรม ความเชื่อ เป็นความรู้เกี่ยวกับสติปัญญาและประสบการณ์ ถือได้ว่าเป็นองค์รวมของความรู้ของแต่ละบุคคล เป็นความรู้ที่ไม่อยู่นิ่ง จะปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของการใช้ความรู้ของแต่ละคน ซึ่งคือความรู้ที่ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งถือว่าเมื่อคนปฏิบัติงาน จนเกิดความชำนาญ ความรู้ประเภทนี้เป็นความรู้ไม่เป็นทางการจัดระบบหรือจัดหมวดหมู่ไม่ได้ แต่สามารถแลกเปลี่ยนหรือนำมาเล่าสู่กันฟัง สามารถถ่ายทอดแบ่งปันความรู้นี้ได้สามารถสังเกตและเลียนแบบได้

(2) ความรู้ที่ปรากฏ (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลออกมาในรูปของบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งคือ สารสนเทศ เช่น หนังสือ บทความเอกสาร มาตรฐาน

ลิขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า รายงานประจำปี สื่อโสตทัศน เช่น วีดีโอ ซีดี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โปรเจกต์อิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ อี-บุ๊ค ความรู้ที่ปรากฏถือได้ว่ามีการใช้สัญลักษณ์ ไม่ว่าจะ เป็นภาษาพูด ภาษาเขียนเพื่อบันทึกความรู้นั้น ๆ ทำให้คนเข้าใจได้กว้างขวาง และสะดวกยิ่งขึ้นความรู้ที่มีการสะสมกันมานานเป็นความรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ คือ

(2.1) ความรู้ที่มีเป้าหมาย (Object-based) เป็นความรู้ที่สร้างขึ้น เช่น ข้อกำหนดคู่มือลิขสิทธิ์ โปรแกรมสำเร็จรูป ฐานข้อมูล การบันทึกเสียงและฟิล์ม เป็นต้น

(2.2) ความรู้ที่เป็นกฎเกณฑ์ (Rule-based) เป็นความรู้ที่มีการประมวลเป็นกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติ หรืองานประจำ ความรู้ที่ปรากฏนี้ บรรณารักษ์ได้มีการจัดระบบมาหลายพันปี แต่การจัดระบบสารสนเทศของบรรณารักษ์ พยายามจะจัดระบบองค์ความรู้ทั้งจักรวาลหรือความรู้ที่มีการผลิต เนื่องจากการขาดความรู้ว่ามีทรัพยากรเรื่องนั้น ๆ อยู่ และหรือมีบุคลากรและงบประมาณจำกัด แต่ถ้าเป็นองค์กรทางธุรกิจซึ่งมีเป้าหมายเฉพาะด้าน ซึ่งห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศมีศักยภาพในการเติมเต็มความรู้ให้กับองค์กร โดยเฉพาะความรู้ใหม่ที่จะเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับองค์กร หากหวังเพียงความรู้ที่เกิดจากทักษะของบุคคลที่ถือว่ามีความรู้ และเป็นความรู้โดยนัยเพียงอย่างเดียวเท่านั้นไม่เพียงพอ เพราะกระบวนการโลกาภิวัตน์ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงเร็วมาก การผลิตทรัพยากรสารสนเทศเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวในทุก ๆ 6 ปี ทักษะความสามารถของบุคลากร อาจจะต้องพัฒนาขึ้นตามกระแสการเปลี่ยนแปลง ห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศมีส่วนเติมเต็มความรู้ใหม่ให้กับบุคลากร ซึ่งจะเป็นการสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Competency) ให้กับองค์กร โดยเฉพาะปัจจัยภายนอกองค์กร และการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของโลก

(3) ความรู้ที่เกิดจากวัฒนธรรม (Culture Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากความเชื่อศรัทธา ซึ่งจะเกิดจากผลสะท้อนกลับของตัวความรู้ และสภาพแวดล้อมขององค์กร องค์กรที่พัฒนาเป็นระยะเวลานานจะพัฒนาความเชื่อร่วมกัน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติขององค์กร ความสามารถหลักขององค์กร (Core Competency) ซึ่งคือวัฒนธรรมขององค์กรนั่นเอง

ธีระ รุณเจริญ (2548 อ้างถึงใน เครือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ, 2553, น. 22) ได้แบ่งความรู้ ออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ความรู้ที่เด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสารหรือวิชาการ อยู่ในตำราคู่มือปฏิบัติงาน โดยเน้นไปที่การเข้าถึงแหล่งความรู้ ตรวจสอบและตีความได้ และอาจเกิดความรู้ใหม่สรุปและอ้างอิงได้

(2) ความรู้ซ่อนเร้น (Implicit หรือ Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวตนเป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน เป็นภูมิปัญญา ความรู้ประเภทนี้เน้นไปที่การจัดเวที เพื่อให้การแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในตัวผู้ปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความรู้ใหม่ต่อไป

Raj (1996 อ้างถึงใน เครือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ, 2553, น. 22) กล่าวว่าความรู้เชิงปรัชญาว่าด้วยทฤษฎีความรู้ จำแนกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) ความรู้เชิงประจักษ์ (Empirical Knowledge) เป็นความรู้เกิดจากการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าความรู้ประเภทนี้ มีความพยายามแปลงให้อยู่ในรูปที่สามารถจัดการได้ด้วยเทคโนโลยีได้

(2) ความรู้เชิงวิเคราะห์ (Analytical Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการใช้ตรรกะเป็นเครื่องมือในการอนุมานจากฐานความรู้ที่มีอยู่เดิม

(3) ความรู้เชิงทฤษฎี (Theoretical Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ในลักษณะที่เป็นนามธรรม โดยการใช้สัญชาตญาณและการหยั่งรู้ อาศัยจิตที่ได้รับการฝึกฝนสม่ำเสมอ

(4) ความรู้เชิงปทัสฐาน (Normative Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการใช้ปทัสฐานและค่านิยมของสังคมเป็นตัวกำหนด ไม่สามารถใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือได้

สิทธิกร จุลเจือ (2553, น. 5) กล่าวว่าความรู้สามารถแบ่งออกเป็น ได้ 2 ประเภท คือ

(1) ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) คือ ความรู้ที่รวบรวมได้ง่ายจัดระบบ และถ่ายโอนโดยใช้วิธีการดิจิทัล มีลักษณะเป็นวัตถุ (Objective) เป็นทฤษฎี สามารถแปลงเป็นรหัสในการถ่ายทอดโดยวิธีการที่เป็นทางการ ไม่จำเป็นต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ เช่น นโยบายขององค์กร กระบวนการทำงาน ซอฟต์แวร์ เอกสาร และกลยุทธ์เป้าหมายและความสามารถ

(2) ความรู้แฝงเร้น (Tacit Knowledge) คือ ความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายโดยใช้คำพูดได้ มีรากฐานมาจากการกระทำและประสบการณ์ มีลักษณะเป็นความเชื่อ ทักษะ และเป็นอัตวิสัย ต้องการการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ มีลักษณะเป็นเรื่องส่วนบุคคล มีบริบทเฉพาะทำให้เป็นทางการและสื่อสารยาก เช่น วิจารณ์ญาณเมื่อพิจารณาสัดส่วนความรู้ทั้ง 2 ประเภทแล้ว จะพบว่าอัตราส่วนของความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) จะมากกว่าความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ถึง 80 ต่อ 20 เปรียบเสมือนกับ ภูเขา น้ำแข็งที่เปรียบความรู้ชัดแจ้งเป็นน้ำแข็ง ส่วนที่โผล่พ้นน้ำขึ้นมาเพียง 20% ส่วนอีก 80% ที่จมใต้น้ำซึ่งมองไม่เห็นนั้นจะเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน

กล่าวโดยสรุป ความรู้สามารถจำแนกได้เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและความรู้ที่อยู่นอกตัวบุคคล โดยเฉพาะความรู้และความชำนาญมักไม่มีตัวตนให้เห็นบางส่วน ซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคลโดยที่ตนเองไม่รู้ตัวตนเองรู้หรือมีความรู้นั้น ๆ เช่น แฝงในรูปของกฎหมู่ ความคิดเห็น และความทรงจำที่ยังไม่ได้ถูกกระตุ้นเตือน ความรู้ภายในบุคคลบางครั้งมีความขัดแย้งกับความรู้ที่มีอยู่ภายนอก อาทิ ความรู้คุณธรรมที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลกับความรู้ที่เป็นระเบียบข้อบังคับปฏิบัติ

3.4 การสร้างและการถ่ายโอนความรู้

โนนากะ และ ทาเคชิ (Nonaka and Takeuchi อ้างถึงใน กฤติกา พูลสุวรรณ, 2559, น. 26) ได้เสนอกรอบความคิดการจัดการความรู้ โดยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทั้งสองในรูปแบบของวงจร “SECI” เป็นวงจรเปลี่ยนแปลงความรู้ (Knowledge Conversion) ระหว่างความรู้ฝังลึก

(Tacit Knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (explicit Knowledge) ทำให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้น ซึ่งจะหมุนเกลียวไปเรื่อย ๆ อย่างไม่สิ้นสุดเพราะการเรียนรู้เกิดขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

(1) Socialization จากความรู้ที่ซ่อนเร้น สู่อำนาจที่ซ่อนเร้น ซึ่งเรียกว่า “ Socialization: S” ซึ่งถือเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ประเภทซ่อนเร้นระหว่างบุคคล เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความรู้โดยผู้ที่มีประสบการณ์จะถ่ายทอดให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยตรง ผ่านกระบวนการทำตามและการฝึกปฏิบัติ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันไม่ได้ผ่านเครื่องมือการสื่อสารที่ชัดแจ้งหรือเป็นลายลักษณ์อักษร ต้องผ่านการปฏิสัมพันธ์ที่สื่อสารกันโดยตรงหรือในสถานที่จริง

(2) Externalization จากความรู้ที่ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) สู่อำนาจ (Explicit Knowledge) ความรู้ที่เปิดเผย ซึ่งเรียกว่า “Externalization: E” ในกระบวนการนี้ปัจเจกบุคคลที่มีความรู้ประเภทซ่อนเร้น พยายามที่จะเปลี่ยนความรู้ที่ตนมีไปสู่ความรู้ประเภทเปิดเผยหรือความรู้ชัดแจ้งด้วยวิธีการเปรียบเทียบ อุปมาอุปมัย หลักการ แนวคิด สมมติฐาน หรือตัวแบบ การสรุปวิธีปฏิบัติที่พนักงานขององค์กรคนหนึ่งได้ค้นพบว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ดำเนินให้ประสบความสำเร็จเป็นคู่มือการปฏิบัติงาน

(3) Combination จากความรู้ที่เปิดเผย (Explicit Knowledge) สู่อำนาจ (Explicit Knowledge) ความรู้ที่เปิดเผย ซึ่งเรียกว่า “Combination: C” โดยในกระบวนการนี้ปัจเจกบุคคลมีการแลกเปลี่ยนผสมผสานความรู้ที่เปิดเผย ผ่านสื่อที่เป็นเอกสารหรือระบบคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่าง ๆ จะมีบทบาทสูงในกระบวนการ “Combination” ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ประเภทที่เปิดเผยใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรได้

(4) Internalization จากความรู้ที่เปิดเผย (Explicit Knowledge) สู่อำนาจ (Tacit Knowledge) ความรู้ที่ซ่อนเร้น ซึ่งเรียกว่า “Internalization: I” การเรียนรู้ของบุคคลและประสบการณ์ที่ได้จากกระบวนการ Socialization Externalization และ Combination สร้างให้เกิดเป็นความรู้ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ของปัจเจกบุคคล ถือเป็นผลึกความรู้ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคลเช่นทักษะการทำงานใหม่ ๆ ที่ค้นพบจากประสบการณ์การทำงานและเรียนรู้งานที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน

กล่าวโดยสรุป การสร้างและการถ่ายโอนความรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) จากความรู้ซ่อนเร้นสู่อำนาจที่ซ่อนเร้น เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ประเภทซ่อนเร้นระหว่างบุคคล (2) จากความรู้ที่ซ่อนเร้นสู่อำนาจที่เปิดเผย เปลี่ยนไปสู่ความรู้ประเภทเปิดเผยหรือความรู้ชัดแจ้ง (3) จากความรู้ที่เปิดเผยสู่อำนาจที่เปิดเผย ก่อให้เกิดความรู้ประเภทที่เปิดเผยใหม่ ๆ (4) จากความรู้ที่เปิดเผยสู่อำนาจที่ซ่อนเร้น ค้นพบจากประสบการณ์การทำงานและเรียนรู้งานที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน

3.5 กระบวนการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ คือ เครื่องมือสร้างความสามารถในการพัฒนา และแข่งขันขององค์กรหรือชุมชนท้องถิ่น สร้างความสามารถในการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพ โดยที่พลังสร้างสรรค์นั้นอยู่ที่ปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างมนุษย์ การจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการเอื้ออำนวยความ

สะดวกในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนที่ทำงานด้วยกัน ทั้งที่อยู่ในองค์กรหรือชุมชนท้องถิ่นเดียวกัน และต่างองค์กรหรือต่างชุมชนท้องถิ่น ให้ช่วยกันปรับปรุงวิธีทำงานให้ดีขึ้นตลอดเวลา นักวิชาการทางด้านจัดการความรู้ได้นำเสนอการแบ่งกระบวนการในการจัดการความรู้ มีความแตกต่างหลากหลาย โดยมีการกำหนดประเด็นรายละเอียดในส่วนของขั้นตอนแยกย่อยออกไปตามกรอบความคิดของแต่ละคน ดังนี้

ประพันธ์ ผาสุกยัต (2550, น. 21-22) กล่าวว่า กระบวนการจัดการความรู้ที่เปรียบเทียบการจัดการความรู้เหมือนกับปลาуг แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

(1) ส่วนหัวปลา เปรียบได้กับ Knowledge Vision เรียกโดยย่อว่า KV หมายถึง ส่วนที่เป็นวิสัยทัศน์ หรือทิศทางของการจัดการความรู้ คือ ก่อนลงมือทำ KM จะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ว่า จะทำการจัดการความรู้เพื่ออะไรหรือจะมุ่งหน้าไปทางไหน มีหลายหน่วยงานทำโดยไม่มีกำหนด KV ก่อน ซึ่งเป็นการไม่ถูกต้องและการกำหนด KV จะต้องมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กรมีหลายหน่วยงานทำ KM เพียงเพื่อได้ชื่อว่าได้ทำ KM แล้ว ซึ่งการเริ่มต้นที่ไม่ถูกเพราะความจริงแล้ว KM มิใช่ตัวเป้าหมายแต่เป็นกระบวนการหรือกลยุทธ์ที่จะให้งานบรรลุผลตามที่ต้องการ โดยใช้ความรู้เป็นฐานหรือเป็นปัจจัยทำให้งานสำเร็จ

(2) ส่วนกลางลำตัว เปรียบได้กับ Knowledge Sharing เรียกโดยย่อว่า KS หมายถึง ส่วนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share and Learn) ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด และยากที่สุดในกระบวนการทำ KM เพราะจะต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กร ให้คนยินยอมพร้อมใจที่จะแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน การจัดการความรู้คำว่า “การจัดการ” หมายถึง การบริหารที่จะทำให้เกิดเหตุปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้คนในองค์กรพร้อมที่จะแบ่งปันและเรียนรู้ร่วมกัน

(3) ส่วนหางปลา เปรียบได้กับ Knowledge Assets เรียกโดยย่อว่า KA หมายถึง องค์ความรู้ที่องค์กรได้เก็บสะสมไว้รวบรวมไว้เป็นคลังความรู้ ซึ่งมาจาก 2 ส่วน คือ Explicit Knowledge คือ ความรู้เชิงทฤษฎี ที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น เอกสารตำรา คู่มือปฏิบัติงาน เป็นต้น Tacit Knowledge คือ ความรู้ที่อยู่ในตัวคน ซึ่งไม่ปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรมหรือเป็นเอกสารตำรา แต่เป็นสิ่งที่มีความหมายและทำอย่างไร เมื่อบุคคลออกจากหน่วยงานไปแล้วความรู้นั้นยังคงอยู่กับหน่วยงาน ไม่สูญหายไปพร้อมกับตัวบุคคลการจัดการความรู้ในส่วนของ KA นี้เป็นส่วนที่ต้องพึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ช่วยในการจัดเก็บให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการเรียกใช้และปรับแต่งความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ (Update) รวมทั้งมีการกำจัดความรู้ที่ไม่ใช่แล้ว เพื่อให้คลังความรู้ไม่ใหญ่เกินไปมีเฉพาะข้อมูลที่จำเป็นเท่านั้น เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ช่วยทำหน้าที่เป็นพื้นที่เสมือน (Virtual Space) ให้คนที่อยู่ไกลกัน สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share & Learn) ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ถ้าเปรียบ KM เหมือนปลาตัวหนึ่ง ซึ่งมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนหัว ลำตัว และหาง รูปร่างของปลาแต่ละตัวหรือการทำ KM ของแต่ละหน่วยงาน จะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดเน้นของหน่วยงานนั้น เช่น

บางหน่วยงานอาจจะเน้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งหมายความว่าส่วนลำตัวปลาจะใหญ่กว่าส่วนอื่น ในขณะที่บางหน่วยงานอาจจะเน้นส่วนที่เป็นคลังความรู้และการใช้ ICT แสดงว่าหน่วยงานนั้นมีส่วนหางปลาใหญ่กว่าส่วนอื่น ดังนั้น ปลาแต่ละตัว (แต่ละหน่วยงาน) จึงมีรูปร่างไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการหรือจุดเน้นของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของตนเอง

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548, น. 5) มีการเสนอขั้นตอนหลักของกระบวนการจัดการความรู้ไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

(1) การบ่งชี้ความรู้ เช่น พิจารณาว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เราจำเป็นต้องรู้อะไร ขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร

(2) การสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น การสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า กำจัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว

(3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต

(4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์

(5) การเข้าถึงความรู้ เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้นั้น เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

(6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำได้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็น เอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีเป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

(7) การเรียนรู้ ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

บุญดี บุญญาภิกิจ (2549, น. 55-58) สรุปกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Process) จากการศึกษากรอบความคิด การจัดการความรู้ของนักวิชาการด้านการจัดการความรู้หลาย ๆ ท่าน ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนหลัก ๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการค้นหาว่าองค์กรมีความรู้ อะไรบ้าง ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรบ้างที่องค์กรจำเป็นต้องมี ซึ่งจะทำให้องค์กรทราบว่ามี ขาดความรู้อะไรบ้าง โดยทั่วไปองค์กรสามารถใช้แผนที่ความรู้ (Knowledge Mapping) เพื่อหาว่า ความรู้ใดมีความสำคัญสำหรับองค์กร จัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางแผน ขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้แผนที่ความรู้อย่างยิ่งช่วยทำให้เห็นภาพรวมของคลังความรู้ขององค์กร ทำให้องค์กรทราบว่า

ความรู้ทับซ้อนกันระหว่างหน่วยงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสนเปลี่ยนแปลงในการรวบรวม ทำให้บุคลากรทุกคนทราบว่าองค์กรมีความรู้อะไรและจะหาความรู้ที่ตนเองต้องการได้ที่ไหน และยังใช้เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางความรู้ที่องค์กรสามารถใช้เป็นฐานในการต่อยอดความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

(2) การสร้างหรือแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) จากการทำแผนที่ความรู้ องค์กรจะทราบว่ามีความรู้ที่จำเป็นต้องใช้มีอยู่หรือไม่ ถ้ามีแล้วองค์กรจะต้องหาวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้แล้วจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสม และตรงกับความต้องการของผู้ใช้สำหรับความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ แต่องค์กรยังไม่มียังคงต้องสร้างความรู้ดังกล่าวจากความรู้เดิมที่มีอยู่หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กร มาใช้องค์กรจะต้องพิจารณาความรู้ที่ไม่จำเป็นและล้าสมัยทิ้งไป เพื่อประหยัดทรัพยากรในการจัดเก็บความรู้เหล่านั้น หัวใจที่สำคัญของขั้นตอนนี้คือ การกำหนดเนื้อหาของความรู้ที่ต้องการและดักจับความรู้ดังกล่าวให้ได้ สำหรับปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จ คือบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อให้บุคลากรกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อการสร้างความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา

(3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เมื่อมีเนื้อหาความรู้ที่ต้องการแล้ว องค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหา และนำความรู้ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ง่าย การจัดความรู้ให้เป็นระบบ หมายถึง การจัดทำสารบัญและจัดเก็บความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ค้นหาและนำกลับมาใช้ได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว การแบ่งชนิดหรือประเภทความรู้ นั้น ๆ จะขึ้นอยู่กับผู้ใช้นำไปใช้อย่างไร และลักษณะการทำงานของบุคลากรในองค์กรเป็นแบบไหน การแบ่งประเภทความรู้จะขึ้นอยู่กับการใช้ความรู้นั้น ๆ เช่น ถ้าเป็นความรู้ที่มีผู้ใช้มากและหลากหลาย การแบ่งจะครอบคลุมความรู้มากมายหลายประเภท (แนวราบ) แต่ถ้าเป็นความรู้ที่ใช้เฉพาะกลุ่ม การแบ่งจะไม่ครอบคลุมแต่จะลงลึกในรายละเอียด (แนวตั้ง)

(4) การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) องค์กรจำเป็นต้องประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ได้ง่าย ซึ่งอาจทำได้ในหลายลักษณะ ดังนี้คือ

(4.1) การจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสาร ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์กร จะช่วยทำให้การป้อนข้อมูลจากหน่วยงาน สำหรับจัดเก็บ ค้นหา และใช้ความรู้ทำได้สะดวกรวดเร็ว

(4.2) การใช้ “ภาษา” เดียวกันทั่วทั้งองค์กรนั้นคือ องค์กรควรจัดทำอภิธานศัพท์ของคำจำกัดความของคำต่าง ๆ ที่แต่ละหน่วยงานใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกันซึ่งจะช่วยให้การป้อนข้อมูล/ความรู้ การแบ่งประเภทและการจัดเก็บเป็นมาตรฐานเดียวกัน

(4.3) การเรียบเรียง ตัดต่อ และปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดีในแง่ต่าง ๆ เช่น ความครบถ้วน เที่ยงตรง ทันสมัย สอดคล้องและตรงตามความต้องการของผู้ใช้

๐
1691
2563

(5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) โดยทั่วไปการเข้าถึงความรู้หรือการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ใช้มี 2 ลักษณะ คือ

(5.1) การป้อนความรู้ (Push) คือ การส่งข้อมูลความรู้ให้ผู้ใช้โดยผู้ใช้ไม่ได้ร้องขอหรือต้องการหรือเรียกง่าย ๆ ว่าเป็นแบบผู้รับความรู้ไม่ได้แสดงความต้องการหรือไม่ได้ร้องขอ

(5.2) การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้ (Pull) คือ การที่ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้เฉพาะข้อมูลหรือความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งทำให้ลดปัญหาการได้รับข้อมูลหรือความรู้ที่ไม่ต้องการมากเกินไป การกระจายความรู้แบบนี้เป็นแบบ “Demand-based” องค์กรควรทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการกระจายความรู้แบบ “Push” และ “Pull” เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ข้อมูลหรือความรู้

(6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) องค์กรแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการจัดทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ รวมทั้งทำสมุดหน้าเหลือง โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ จะช่วยให้เข้าถึงความรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว ซึ่งวิธีการดังกล่าวใช้ได้ดีสำหรับความรู้ประเภทชัดเจน (Explicit Knowledge) เท่านั้น สำหรับการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลนั้นจะต้องทำด้วยการพบปะกันตัวต่อตัวหรือเป็นกลุ่ม ดังนั้นการแบ่งปันความรู้ประเภทนี้สามารถทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการและวัฒนธรรมขององค์กร

(7) การเรียนรู้ (Learning) วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้ คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และปรับปรุงองค์กร หากบุคลากรขององค์กรไม่ได้มีการเรียนรู้ ไม่ได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ก็เป็นการสูญเปล่าของเวลาและทรัพยากรที่ใช้ การเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้น ซึ่งจะไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้เหล่านี้จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ อีกเป็นวงจรที่ไม่มีสิ้นสุดที่เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้” อย่างไรก็ตามกระบวนการจัดการความรู้ของแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกันตามลักษณะการดำเนินงานและองค์ประกอบอื่น ๆ องค์กรแต่ละองค์กรจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทขององค์กรของตนเอง

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของกระบวนการจัดการความรู้จะต้องเป็นองค์การที่มีการสนับสนุนจากผู้บริหาร ให้ความสำคัญกับสมาชิกในองค์กรทุกคน มีการส่งเสริม และมีแรงกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมสนับสนุนนวัตกรรมใหม่ ๆ มีความยืดหยุ่น มีเป้าหมายที่ชัดเจนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4. แนวคิดเกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน

อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ และคณะ (2561, น. 220) กล่าวว่า ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ฯลฯ อีกทั้งการรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาในการบูรณาการกับวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ โดยการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมี

ส่วนร่วมในการนำประสบการณ์ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนบุคคล มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอนาคต บทบาทปราชญ์ชาวบ้านจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการตนเองของชุมชนให้เกิดเข้มแข็ง และยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

4.1 ปราชญ์ชาวบ้านกับแนวความคิดในการจัดการท้องถิ่น

ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งบางครั้งก็เรียกตนเองว่า “คนนอกระบบ” เป็นบุคคลในท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่น จากการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวตน เชื่อมโยงคุณค่าจากอดีตกับปัจจุบันให้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสม องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านมีความหลากหลายตามความถนัดและการปฏิบัติของแต่ละคน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีการหล่อหลอม ซึมซับ บ่มเพาะ ค้นคว้า ทดลองโดยใช้วิถีชีวิตของตนเองเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่ ผ่านการทดสอบความถูกต้อง คิดสรรถกল্পกรองจนเกิดประโยชน์ นำไปสู่สิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิต แก่ผืนแผ่นดิน ทั้งที่เป็นมรดกและทั้งที่เป็นสมบัติทางปัญญา สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้สืบสานต่อไป โดยปราชญ์ชาวบ้านมีแนวคิดในการจัดการท้องถิ่นตนเอง (อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ และคณะ, 2561, น. 221-222) กล่าวไว้ดังนี้

(1) การรู้จักชุมชนของตนเอง ปราชญ์ชาวบ้านจะใช้ปัญญาทำงานแทนเงินตรา ในการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของชุมชนที่กำลังเผชิญอยู่เกิดจากอะไร ใครทำให้เกิดปัญหา การทราบถึงข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ารากฐานของชุมชนมีความเป็นมาอย่างไร มีทรัพยากรอะไรบ้างในชุมชน เช่น ทูทางปัญญา ทูทางสังคม ทูทางวัฒนธรรม และทูทางทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนมีจำนวนเท่าไร ชีวิตหรือชุมชนต้องการอะไร อะไรคือสิ่งที่จำเป็น อะไรคือสิ่งที่ต้องการ นำมาใช้ในการวิเคราะห์ชุมชนของตนเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และทราบถึงความจำเป็นและความต้องการที่แท้จริงของชีวิตและชุมชน สามารถนำไปจัดความสัมพันธ์หรือกำหนดท่าทีต่อสิ่งที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก อีกทั้งเป็นผู้เลือก คัดสรร อะไรควรรับ หรือควรปฏิเสธ รับแล้วควรปรับให้เข้ากับชีวิตหรือชุมชนได้อย่างไร เป็นการรู้เท่าทันสิ่งเร้าจากปัจจัยภายนอก

(2) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน จากความเชื่อมั่นว่าถ้ามนุษย์เกิดปัญญาจะสามารถแก้ปัญหาได้ ปราชญ์ชาวบ้านจะมีวิธีการพัฒนาคนให้เกิดปัญญาในการทำงานร่วมกันในชุมชน โดยกระบวนการในการสร้างคนเข้ามามีส่วนร่วมแทนอำนาจสั่งการ ใช้วิธีการทำงานโดยชักชวนคนเข้าร่วมจากกลุ่มเล็ก ๆ ก่อนทำให้เกิดผลงานเห็นชัดเจน มีตัวอย่างรูปธรรมพิสูจน์ได้ จนเกิดการยอมรับว่าสามารถทำได้จริง จึงขยายผลไปสู่วงกว้าง ชักชวนสร้างแนวร่วมให้คนเข้าร่วม กระบวนการมากขึ้นเรื่อย ๆ มีหลักในการระดมความคิดร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ แต่จะให้ความสำคัญกับการระดมสมองในที่ประชุม นำแนวคิดของแต่ละคนมาปรับปรุงพัฒนาร่วมกัน เมื่อเกิดความชัดเจน

ทางความคิดก็หาแนวทางในการปฏิบัติ ถ้ามถึงวิธีการการทำ? มีใครต้องรับผิดชอบ? ต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง? ใช้งบประมาณเท่าไร? ตอนนี้มืออยู่เท่าไร? จะมีวิธีการจัดการอย่างไรจึงจะคุ้มค่า? ตั้งคำถาม หาคำตอบ ทุกประเด็นให้ชัดเจน เมื่อคิดวิเคราะห์แล้วต้องลงมือทำด้วยตัวเอง แต่ถ้าเพียงแต่คิดเพื่อเสนอให้คนอื่นทำจะไม่ได้ผล ดังนั้น จะต้องยึดถือคติ “คิดแล้วต้องลงมือทำ”

(3) การพัฒนาชุมชนบทบาทในการบริหารจัดการตนเอง การลงมือปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาชุมชนต้องเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการบริหารจัดการตนเอง หน่วยงานราชการเป็นเพียงผู้เข้าร่วม ส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น ที่ผ่านมาการบริหารพัฒนาชุมชนมีหน่วยงานราชการเป็นหลัก ชุมชนเป็นเพียงผู้เข้าร่วมและถูกกำหนดให้ปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยงานราชการ และได้นำผลงานที่ได้ไปรายงานถึงผลสัมฤทธิ์ตามลำดับขั้นจนถึงระดับกระทรวง เป้าหมายของราชการจึงไม่ได้อยู่ที่การแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชาวบ้านแต่อย่างใด แต่อยู่ที่ผลงานของหน่วยงานราชการเอง ดังนั้น ชาวบ้านจะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการตนเอง ข้าราชการต้องลดบทบาทตัวเองลง ให้ชุมชนสามารถดำเนินการด้วยตัวเอง ได้หน่วยงานราชการเป็นเพียงผู้สนับสนุน ชาวบ้านต้องร่วมกันคิด และหาแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยองค์ความรู้และศักยภาพของชาวบ้านเอง ในการแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับทั้งวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม

(4) ปราชญ์ชาวบ้านเป็นบุคคลต้นแบบในการสร้างชุมชนคนดี ปราชญ์ชาวบ้านผู้ที่ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ และให้ความศรัทธาคุณสมบัตส่วนตัวที่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน มีบทบาทในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้แก้ปัญหาให้กับชุมชน รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีคุณค่าที่มีอยู่ในตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม วิถีชีวิตของปราชญ์ชาวบ้านส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตตามแนวทางของหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ส่วนใหญ่ยึดหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต หลักคิดและวิถีชีวิตของปราชญ์ เป็นสิ่งที่คนในยุคสมัยนี้ควรได้เรียนรู้ และนำไปเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญา วิธีการในการทำงาน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติในระดับบุคคล และชุมชนได้เป็นอย่างดีในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ โดยใช้ปัญญา ความรู้ความเข้าใจกับสิ่งนั้น และมีวิธีการความสามารถในการบริหารจัดการ ข้อเสนอที่ผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นชุมชนทรัพยากรทางปัญญาที่ต้องนำมาใช้ในการจัดการชุมชนของตนเอง

กล่าวโดยสรุป ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เป็นผู้มีความสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนบุคคล มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคม องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านมีความหลากหลายตามความถนัดและการปฏิบัติของแต่ละคน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีการหล่อหลอม ซึมซับ บ่มเพาะ คั้นคว่ำ ทดลองโดยใช้วิถีชีวิตของตน ผ่านการทดสอบความถูกต้อง คิดสรร กลั่นกรองจนเกิดประโยชน์

5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติอันเป็นการแสดงออกถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทยที่ได้ประพุดิในสิ่งที่ดิงาม มีคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเองพัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศไทย ซึ่งมีนักวิชาการและหน่วยงานกล่าวถึงการอนุรักษ์ ไว้ดังนี้

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2560) กำหนดมาตรา 53 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ดังนี้

(1) รัฐต้อง อนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรม ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิ และมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

(2) อนุรักษ์คุ้มครอง บำรุงรักษาฟื้นฟูบริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์ อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2538, น. 27) ได้กล่าวถึง การกำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติของ คณะรัฐมนตรีเพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐ และเอกชนช่วยกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมดังนี้

(1) ส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญ ด้วยการศึกษาค้นคว้า วิจัย ฟื้นฟู และพัฒนาวัฒนธรรมไทย ให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่การช่วยแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตการพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและศาสนาและทำนุบำรุงศาสนาให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจ

(2) เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชนถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความสามัคคี และความมั่นคงแห่งชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

(3) ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจเห็นคุณค่า และยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกัน ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชาติ และมีความรักหวงแหนวัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

(4) สนับสนุนส่งเสริมให้มีแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ รวมทั้งรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมของต่างชาติที่เผยแพร่ เข้ามาในประเทศไทยหรือผลจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยนำมาถ่วงกรอง ปรับปรุง ดัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

(5) สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมได้เข้ามาประสานงานอย่างใกล้ชิด เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของประชาชน ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

กรมศิลปากร (2544 อ้างถึงใน ปฐมภรณ์ จันทรแก้ว, 2555, น. 39-41) ได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนี้

(1) การส่งเสริมและสนับสนุน (Promotion) คือ การปรับปรุงเครื่องอำนวยความสะดวกทางวัฒนธรรม การดำเนินการให้มีการร่วมมือในการดำเนินการอย่างกว้างขวาง การส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมทุกประเภท การส่งเสริมวัฒนธรรมอันเป็นส่วนร่วมของชาติ การอุปถัมภ์ศิลปินและการทำให้ผลงานหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีคนรู้จักแพร่หลาย

(2) การทำนุบำรุง (Preservation) คือ การปกป้องและสงวน รักษาอนุสาวรีย์ และแหล่งประวัติศาสตร์ การจัดตั้งและการบำรุงรักษาหอสมุด หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์และสถานที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อการสงวนรักษาและการบันทึกหลักฐานทางศิลปวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหาย การสงวนรักษาผลงานและการแสดงของศิลปินที่มีชื่อเสียง เช่น นักร้อง นักแสดง และนักดนตรี

(3) การแพร่ กระจาย (Diffusion) คือ การแบ่งและจัดสรรเนื้อหาที่ในหนังสือพิมพ์ และวารสาร สำหรับผลงานทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า การแบ่งการจัดสรรเวลาของรายการวิทยุและโทรทัศน์สำหรับเรื่องวัฒนธรรม การจัดพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่ การนำเรื่องวัฒนธรรมเข้าสู่หลักสูตรและวิชาเรียนในสถานศึกษา การจัดนิทรรศการ การจัดให้มีการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมในสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น ภาพผนัง และการออกแบบที่เป็นวัฒนธรรม

(4) การเสริมสร้างความเข้าใจและความซาบซึ้ง (Satisfaction) คือ การเพิ่มความสามารถในการอ่านหนังสือของประชาชน การลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ การส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้น จัดให้มีวิชาศิลปะแขนงต่าง ๆ ในโรงเรียนการสอนวิชาศิลปะทางโทรทัศน์ สนับสนุนการมีห้องหนังสือในครัวเรือน เพิ่มจำนวนผู้ยืมหนังสือโดยการจัดห้องสมุดสาขาหรือห้องสมุดเคลื่อนที่ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การปรับปรุงการท่องเที่ยวและกิจการโรงแรมสำหรับผู้มีรายได้น้อย

(5) การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Empowerment) คือ กระจายอำนาจและการตัดสินใจในเรื่องวัฒนธรรมให้ภูมิภาคและท้องถิ่นตามความเหมาะสม การจัดตั้งองค์กรระดับภูมิภาคและท้องถิ่น พร้อมด้วยทรัพยากรสำหรับการพัฒนาวัฒนธรรม มีกิจกรรมช่วยเหลือหน่วยงานอาสาสมัครระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ช่วยเหลือให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเห็นและร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม

(6) การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Social Justice) คือ การรวบรวมและจัดพิมพ์และเผยแพร่ ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการทางกิจกรรมวัฒนธรรมของประชาชน การกำจัดช่องว่างและความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้โอกาสชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมวัฒนธรรม และการช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วมรู้เห็นและร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม และการช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย

(7) การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม (Education) คือ การเพิ่มเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรมในหลักสูตร จัดสรรอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกให้เพียงพอสำหรับการศึกษาและการฝึกอบรมทางศิลปะวัฒนธรรม ส่งเสริมกิจกรรมศิลปะของเยาวชน

(8) การดำรงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม (Quality) คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพ และมาตรฐานของความดีงามทางวัฒนธรรมด้วยการจัดประกวดการแข่งขันและวิธีการอื่น ๆ รวมทั้งการป้องกันสิ่งเลวร้ายไม่ให้เข้ามาบ่อนทำลายความดีงามเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่

(9) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาติ (International Relations) คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศ ส่งเสริมการศึกษาภาษาต่างประเทศและวรรณกรรมต่างชาติ รวมทั้งศึกษาภาษาไทยและวรรณกรรมของชนเผ่าในประเทศต่าง ๆ แลกเปลี่ยนกิจกรรมและบุคลากรทางวัฒนธรรม สนับสนุนให้มีการศึกษาวัฒนธรรมของชาติอื่นเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ

(10) การสร้างสรรค์ (Creation) กล่าวคือ วัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าและเรียกว่ามีการพัฒนานั้น จะต้องมีการสร้างสรรค์ การคิดค้น และการพัฒนาวัฒนธรรมเก่า ๆ ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่อง อาทิ มีการสร้างสรรค์งานใหม่ทางศิลปะ การคิดค้นวิจัยเรื่องราวต่าง ๆ ของวัฒนธรรม มีการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ ๆ และการพัฒนาของที่เคยใช้แต่เดิมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

(11) การปรับปรุงวัฒนธรรมไทยในชีวิตประจำวัน (Daily Life) คือ การปรับปรุงวิถีชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เสื้อผ้า สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค รวมทั้งการบริการอนามัย การเพิ่มพูนสิ่งที่ดีงาม สิ่งบันเทิงในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน การจัดระบบและสิ่งแวดล้อมในสำนักงาน โรงแรมและสถานที่ประกอบการต่าง ๆ ให้เรียบร้อยสวยงามมีความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป การอนุรักษ์วัฒนธรรมของไทย มุ่งส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษาทุกด้าน ควบคู่กับการพัฒนาและเผยแพร่ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ภาครัฐสนับสนุนและส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ด้วยการสร้างความตระหนัก การจัดการศึกษาอบรมด้านวัฒนธรรม

6. แนวคิดเกี่ยวกับเรือกอและ

6.1 ประวัติและวิวัฒนาการของเรือกอและ

สันนิษฐานว่า เรือกอและเกิดขึ้นก่อนสมัยสุโขทัย ข้อสันนิษฐานดังกล่าวสืบเนื่องจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ดังนี้คือ (ถกิงพล ขำยัง, 2556, น. 7-8)

(1) การเข้ามาของมุสลิมในประเทศไทยในสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1800-1921) นั้น มุสลิมอาศัยอยู่ในนครศรีธรรมราชตลอดจนถึงมะละกา และมีหลักฐานที่แสดงว่าในสมัยสุโขทัยนั้นประเทศไทยติดต่อกับประเทศมุสลิม เช่น อินโดนีเซีย อาหรับ ทั้งนี้ ในสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และพระเอกาทศรถ (พ.ศ. 2133-2148) ตำแหน่งเสนาบดีทางการคลังและการท่าเรือ นั้น นิยมใช้ชาวเปอร์เซีย ซึ่งก็ใช้กันเป็นประเพณีสืบต่อมาจนตลอดสมัยอยุธยาและธนบุรี

(2) มุสลิมในภาคใต้ มีความชำนาญในการใช้เรือคนไทยทางภาคใต้รู้จักการใช้เรือขานาญมากกว่าคนไทยในภาคกลาง เหตุผลหนึ่งที่สำคัญคือ การอยู่ติดลำน้ำและฝั่งทะเลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า ขุนนางเชื้อสายอาหรับมุสลิมมีความสามารถเป็นอย่างยิ่ง ในด้านกิจการค้าทางทะเล รัชราชาการได้ตำแหน่งเป็นเจ้ากรมท่า สังกัดกองทัพเรือเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นตำแหน่งสืบทอดแบบประเพณี จึงสันนิษฐานได้ว่า ชาวมุสลิมในภาคใต้ความคุ้นเคยและชำนาญในการใช้เรือมาตั้งแต่สมัยโบราณ และสืบทอดความชำนาญทางด้าน การเดินเรือและการประมงให้แก่ลูกหลาน

(3) ปรากฏเรื่องราวของเรือและในสมัยสุโขทัย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พอสรุปและสันนิษฐานได้ว่าเรือกอและ และการเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่างของชาวมุสลิม เนื่องจากชาวมุสลิมในภาคใต้มีความชำนาญพิเศษในการออกทะเล ดังนั้นกลุ่มชนนี้จึงยึดอาชีพการประมง และเนื่องจากเป็นชาวพื้นเมืองที่มีทุนทรัพย์น้อย จึงมีการคิดประดิษฐ์เครื่องมือในการออกทะเลเพื่อทำการประมงทำให้เกิด “เรือกอและ” ขึ้น สันนิษฐานว่าการวาดลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและ น่าจะกำเนิดขึ้นเมื่อเกือบ 1 ศตวรรษที่ผ่านมา สืบเนื่องจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ดังนี้

(1) ปรากฏเรือกอและ ที่มีการเขียนลวดลายจิตรกรรม สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

(2) ปรากฏการแข่งขันเรือกอและ มีการตกแต่งลวดลายจิตรกรรมในราวประมาณ พ.ศ. 2487 ในสมัยที่ขุนจรยวิเศษ ดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดปัตตานี

จากการสอบถามช่างต่อเรือในท้องถิ่น พอสรุปและสันนิษฐานได้ว่าชาวไทยมุสลิมเริ่มมีการตกแต่งลวดลายจิตรกรรม บนเรือกอและในสมัยรัตนโกสินทร์ราว 1 ศตวรรษที่ผ่านมาเนื่องจากชาวไทยมุสลิมในเขตชายแดนภาคใต้ ที่มีวัฒนธรรมทางศิลปะมาตั้งแต่บรรพชน ซึ่งแสดงให้เห็นปรากฏในด้านการประดับตกแต่ง การแต่งกาย และทางด้านสถาปัตยกรรมผนวกกับชาวประมงเคยเห็นความงามวิจิตรของเรือ ในพระราชพิธีทางภาคกลางจึงเกิดความประทับใจ และมีความปรารถนาที่จะตกแต่งลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและ (วุฒิ วัฒนสิน, 2542)

6.2 ความหมายของเรือกอและ

สารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่มที่ 3 (ถกิงพล ขำยัง, 2556, น. 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กูแหละ หรือ กอและ เป็นคำภาษามลายู ใช้เรียกเรือประมงขนาดเล็กหรือขนาดกลาง แต่บางโอกาสนำมาเรียกเรือขนาดใหญ่เช่นกัน เรือประมงของชาวมาลาญส่วนมากเป็นเรือใบ อาศัยกำลังลมเมื่อจะเพิ่มความเร็ว หรือความจำเป็นจะทดแทนความล่าช้าที่ขาดลมจะใช้พายเป็นเครื่องช่วย

กอและ เป็นคำเขียนเลียนแบบเสียงในภาษายาวี บางคนอาจเขียนว่า โกและ หรือกอและ ขึ้นอยู่กับเสียงผู้พูด ภาษาอังกฤษใช้ Kolek หรือ Koleh ความหมายของคำว่า กอและ อดีตดาโต๊ะปราสาท และดาโต๊ะลินดารมัน แห่งจังหวัดนราธิวาส ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง พลิกไปพลิกมา ตะแคง โคลงเคลง ลักษณะที่โคลง ๆ ชาวมุสลิมใช้คำว่า “กอและ” ผสมกับคำอื่นอีกสองคำคือ ผสมกับคำว่าปาระฮู เป็นปาระฮูกอและ ซึ่งหมายถึงเรือกอและนั่นเอง (ถกิงพล ขำยัง, 2556, น. 8)

เรือกอและ ส่วนใหญ่ใช้ในการประมง โดยนำออกไปทำการประมงในทะเล นอกจากนี้ยังใช้สำหรับแข่งขันโดยใช้ฝีพายหรือใช้ใบ ทุกครั้งที่จะออกเรือก่อนขึ้นเรือชาวประมงจะให้ความเคารพเรือกอและของตน โดยการถอดรองเท้าทุกครั้งและเมื่อเรือจอดอยู่บนฝั่งห้ามผ่านใกล้ ๆ หรือเล่นบริเวณหัวเรือ ไม่พูดจาเชิงอวดดี หรือพูดในสิ่งที่ไม่เป็นมงคล เพราะเชื่อว่ามีพระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้ความคุ้มครองเรือสิ่งสถิตอยู่ที่หัวเรือบริเวณ “จาปัง” นับได้ว่าเรือกอและเป็นเรือในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งใช้ในการประมงทางทะเลของชาวประมงมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ นับว่าเป็นเรือที่แปลกตาและหาดูได้ยากในจังหวัดอื่น ๆ (ถกิงพล ขำยัง, 2556, น. 9)

กล่าวโดยสรุป เรือกอและ หมายถึง เรือประมง มีรูปพรรณสัณฐานเพรียวลม ไม่ต้านลม แต่เป็นเรือที่อยู่ใต้อาคารโคลงเคลงเมื่อลงในน้ำ เพราะมีลักษณะของท้องเรือที่อยู่ใต้น้ำกลม และกาบเรือจะผายออกจึงลื่นยาก เมื่อถูกคลื่นลมจะโคลงเคลง

6.3 ลักษณะของเรือกอและ

ลักษณะของเรือกอและเป็นเรือประมงที่ใช้ตามชายฝั่งทะเลของแหลมมาลาญ ในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกันหลายแบบตามรูปร่างของการวางกระดูกงู และลักษณะของเรือและท้ายเรือ แต่โดยทั่วไปลำเรือจะต้องแข็งแรงและค่อนข้างกว้าง พอที่จะผจญกับลมพายุได้บ่อย ๆ และทนต่อคลื่นที่ซัดสาดชายฝั่งอย่างรุนแรงระหว่างเรือในทะเลหรืออยู่บนฝั่ง ขนาดของเรือเล็กหรือใหญ่แตกต่างกันไป ยาวตั้งแต่ 3.50-13.50 เมตร มีรูปร่างแตกต่างกันบ้าง แต่ลักษณะเดิมยังอยู่ เช่น หัวท้ายขึ้นอย่างเดียวกัน เพื่อให้กินน้ำดี และลากเข็นง่าย ลำของเรือจึงต่ำ กระดูกงูไม่ลึกนัก ส่วนใบมักเป็นรูปเหลี่ยมผืนผ้า มีคันสอดทั้งสองข้างบนและล่าง ซึ่งสามารถลดและม้วนใบจากคันล่างขึ้นได้ หัวเรือและท้ายเรือทำแตกต่างกันเล็กน้อย หรือเหมือนกันเป็นรูปงอนขึ้น ดูประหนึ่งสองหัว ปกติใช้พายถือท้ายทางข้างเรือ จึงกุดหรือหางเสือเกือบจะไม่มีเลย หรือถ้ามีก็ใช้น้อยลำเต็มที การทาสีเรือเป็นที่สังเกตอย่างหนึ่ง ซึ่งบอกที่มาของเรือประมง ซึ่งจะเห็นว่าเรือตามชายฝั่งตะวันตกของแหลมมาลาญมักทาสีดำหรือสีน้ำตาล

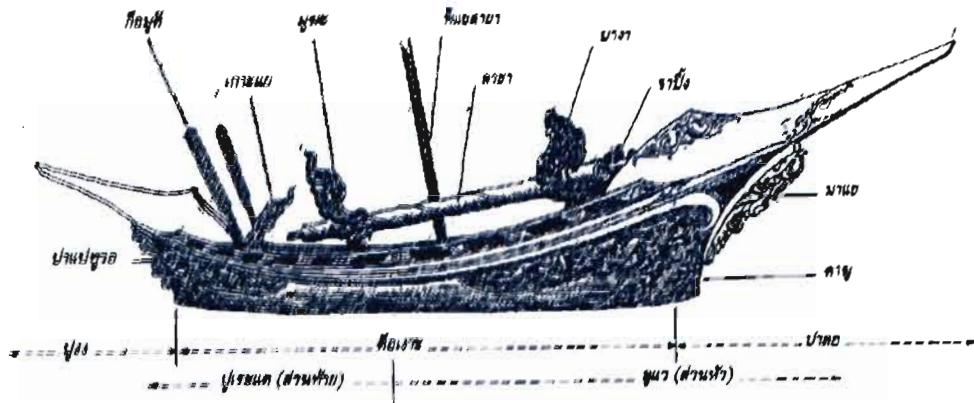
แก่ อันตรงข้ามกับเรือทางฝั่งตะวันออก ซึ่งส่วนมากทาสีขาวเหนือระดับน้ำแต่ทาสีแดงหรือเขียวตอนใต้ท้องเรือ ในท้องที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส มักจะทาสีฉูดฉาด เช่น แดงหรือเขียวตามใจชอบ และมีการเขียนลวดลายอย่างสวยงาม ซึ่งเรือกอและในจังหวัดปัตตานีที่มีลวดลายสวยงามนั้น ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงแบบไป จากซึ่งเคยมีหัวเรือและท้ายเรือขีดสูงกลายเป็นหัวเรือสั้น ท้ายตัดไว้สำหรับตั้งเครื่องยนต์เพื่อความคล่องตัวในด้านประโยชน์ใช้สอย ซึ่งมีชื่อเรียกเรือที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ว่า “ปาตะกรือชะ” แต่ส่วนอื่น ๆ ของรูปแบบของเรือยังไม่เปลี่ยนแปลง เช่น ยังคงมีกาบเรือสูงสามารถเขียนลวดลายสีสั้นได้เหมือนเดิม เรือกอและจะมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากเรือประเภทอื่น ๆ มาก เรือกอและที่นิยมใช้มีอยู่ด้วยกัน 4 ขนาดดังนี้คือ (ถกิงพล ขำยัง, 2556, น. 10)

- (1) ขนาดใหญ่ ยาว 25 คอก
- (2) ขนาดกลาง ยาว 22 คอก
- (3) ขนาดเล็ก ยาว 20 คอก
- (4) ขนาดเล็กมาก ยาว 6 คอก

เอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่มีอยู่ในเรือกอและ คือคุณค่าในตัวของเรือเอง ซึ่งแสดงออกมาทางรูปแบบและลวดลายที่วิจิตรพิสดาร บนเรือกอและแต่ละลำจากฝีมือของชาวบ้าน ที่นอกจากจะคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยในการประกอบอาชีพ เพื่อการดำรงชีวิตแต่เพียงอย่างเดียวแต่เกิดความคิด จิตนาการ และเกิดแรงบันดาลใจ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกรักนิกคิออย่างชาวบ้านได้สร้างสรรค์ ศิลปะพื้นบ้านที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรม เพื่อสืบทอดต่อไปยังชนรุ่นหลัง ศิลปกรรมชิ้นนี้แตกต่างจาก ศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อรับใช้ชนส่วนน้อยที่เป็นชนชั้นศักดินา เรือกอและจัดเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง และในปัจจุบันนี้รูปร่างลักษณะได้เปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะรูปแบบของหัวเรือและท้ายเรือ เรือกอและแบบดั้งเดิมนั้น มีลักษณะเฉพาะตัวที่น่าสนใจดังนี้ (ถกิงพล ขำยัง, 2556, น. 10)

(1) ด้านรูปแบบของลำเรือ มีลักษณะหัวเรือและท้ายเรือขีดสูงมาก คล้ายเรือไวกกิ่งต่างกันที่หัวเรือไวกกิ่ง มีการแกะสลักเป็นรูปหัวสัตว์ประดับไว้ แต่หัวเรือกอและมีเพียงแต่การฉลุลายให้เข้ากับลวดลายส่วนอื่นเท่านั้น กราบเรือกอและสูงมากเพราะต้องใช้แล่นในท้องทะเล จึงทำให้บริเวณกราบเรือมีพื้นที่ว่างเหมาะสำหรับการวาดลวดลายจิตรกรรม

(2) ด้านการตกแต่งลวดลายจิตรกรรม มีการประดับตกแต่งด้วยการฉลุ และวาดลวดลาย รวมทั้งการระบายสี เพื่อความงามวิจิตรด้วยเทคนิคสีน้ำมัน ส่วนประกอบที่สำคัญของเรือกอและ ที่นิยมฉลุและวาดลวดลายจิตรกรรม ได้แก่ ส่วนหัวเรือใบหัวเรือ คือส่วนที่อยู่บนสุดปลายของเรือ หัวเรือใหญ่ (กรือเปาะใหญ่) คือส่วนประกอบหนึ่งของใบหัวเรือ ส่วนของหัวเรือ (กรือเปาะเล็ก) คือส่วนประกอบหนึ่งของหัวเรือใหญ่

ภาพที่ 2.1 ส่วนประกอบของเรือกอกและ
ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา (2556)

ป้าแปทวอ ทอดนูนยาวตลอดลำเรือ ลักษณะเป็นก้นขนของเรือ

จางปั้ง เป็นแผ่นไม้รูปสามเหลี่ยม ซึ่งทำเป็นลวดลาย (กนก) คล้ายกระจัง ใช้ปักช่องว่างระหว่างลำเรือและส่วนหัวเรือ ทำไหล่ขึ้นมาจากลำเรือเล็กน้อย ถือเป็นส่วนที่ศักดิ์สิทธิ์ของเรือ

บางา ลักษณะเป็นไม้โค้งงอขึ้นข้างบน โดยทำเป็นรูปนกติดกับจางปั้ง เพื่อใช้วางไม้ค้ำถ่อ “ฆาเลาะห์” และใบเรือ “ลายยา” ที่ต้องการเก็บ “ที่แยลายา” คือ เสากะโดงเป็นเสากลม ๆ ที่ค่อย ๆ เรียวจากโคนสู่ปลาย มีขนาดยาวตามความเหมาะสมกับขนาดเรือ ใช้ปักที่ศูนย์กลางของลำเรือ 1 ต้น และปักในทางค่อนไปทางหัวเรืออีก 1 ต้น ใช้สำหรับกางใบเรือ สามารถถอดออกได้

มูมะ เป็นไม้โค้งงอขึ้นข้างบน ทำเป็นรูปนก ติดไว้ด้านขวาของค่อนไปทางท้ายเรือ ใช้วางพาดไม้ค้ำถ่อและใบเรือคู่กับ “บางา”

เกาะแยะ เป็นไม้โค้งงอขึ้นข้างบนเล็กน้อย ติดไม้ท้ายเรือ เพื่อใช้เป็นที่บังคับไม้พาย ซึ่งทำเป็นหางเสือ “ก้อมูตี”

ก้อมูตี หางเสือใช้คู่กับเกาะแยะส่วนตรงกลางลำเรือ กราบเรือ คือ บริเวณตอนกลางของลำเรือส่วนภายในเรือ คือ บริเวณทั้งหมดภายในลำเรือ

ชุมชนปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ชุมชนบ้านทอน และชุมชนไพรวัลย์ จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งผลิตเรือกอกและในปัจจุบัน ซึ่ง สมใจ ศรีนวล (2547, น. 47) กล่าวว่า รูปแบบของเรือกอกและที่นิยมกันมี 2 แบบ คือ (1) แบบมาเลเซีย มีลักษณะตัวเรือเรียว แคบ และเล็ก และ (2) แบบผสมได้นำเอารูปแบบของเรือหลายชาติมาผสมกัน ขนาดความยาวของเรือภาคกลางของไทย เช่น เรือแข่งเรือสุพรรณหงส์ ความสูงของเสาเกาจีน ความกว้างความหนาแบบเรือชุดในท้องถิ่นชุมชนทั่วไป แต่ที่นิยมกันมากคือ แบบหัวท้ายยาวสูง มี 3 ขนาดคือ ขนาดที่มีความยาวประมาณ 12.5 เมตร ซึ่งความนิยมลดลงเพราะราคาแพง ขนาดกลางความยาวประมาณ 9 เมตร ขนาดเล็กประมาณ 7 เมตร ทั้งสองขนาดยังเป็นที่นิยมจากแหล่งผลิตทั้ง 2 แหล่ง

ภาพที่ 2.2 ส่วนหัวของเรือกอและ (2561)

ด้านหัวเรือจากแกะสลักไม้โค้งงอน ยื่นออกนอกหัวเรือเป็นรูปแบบเรือเถา หรือลวดลาย พันธุ์ไม้ โดยนำเอาส่วนต่าง ๆ ของพันธุ์ไม้มาประกอบต่อเนื่องให้เห็นกลมกลืน เพื่อให้มีลักษณะ ลวดลายที่ออกมามีความนุ่มนวล มีน้ำหนัก ลักษณะลวดลายประเภทที่เป็นที่นิยมของชาวไทยมุสลิม มีใช้เพียงแค่ประดับไว้ที่หัวท้ายเรือกอและเท่านั้น แต่ยังปรากฏประดับเป็นศิลปะเกี่ยวเนื่องกับอาคาร บ้านเรือน มัสยิดอีกด้วย (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 48)

ภาพที่ 2.3 จาปั้งของเรือกอและ (2561)

ถัดจากหัวเรือเข้ามาที่คอเรือ หรือจาปั้ง จะมีไม้แกะสลักเป็นรูปลายกระจิงสามเหลี่ยมประดับ ลวดลาย ใช้เป็นที่วางไม้ค้ำถ่อ หรือแขวนตะเกียง หรือเป็นที่วางใบเรือที่ต้องการเก็บขณะออกเรือสู่ ทะเล ส่วนนี้จะเป็นที่วางเครื่องสักการบูชาเทวดาฟ้าดินและเจ้าทะเล (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 48)

ภาพที่ 2.4 ลวดลายด้านข้างของเรือกอและ (2561)

ด้านข้างทั้งสองของหัวเรือ อาจจะมีลวดลายไทยผสมอิสลาม และลายจีน เรียงลำดับเป็นชั้นกันด้วยเส้นสีเทา ขาวเหลือง แดงเหลือง เทาแดง ไม่เหมือนกันแล้วแต่อารมณศิลป์นลวดลายที่นิยมกัน ลายไทยได้แก่ ลายกระจัง ลายเครือเถา ลายประจายาม ลายอิสลามได้แก่ ลายพรรณไม้ ลายอักษรประดิษฐ์ ลายจีนได้แก่ ลายมังกร นกการเวก นกกระเรียน (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 49)

ภาพที่ 2.5 ส่วนท้ายของเรือกอและท้ายตัด (2561)

ส่วนท้ายเรือ บางลำจะแกะสลักไม้โค้งงอนทำเหมือนกับหัวเรือ แต่บางลำจะทำเป็นท้ายตัด และมีเกาะแยะเป็นที่วางหางเสือหรือเป็นที่ตั้งเครื่องยนต์ ด้านข้างของท้ายเรือนิยมวาดลวดลายเหมือนด้านข้างของหัวเรือ แต่ส่วนท้ายเรือที่ตอนท้ายเป็นหางตัด จะมีภาพลวดลายผสมที่ชาวไทยมุสลิมนิยมกัน หรือภาพอักษรอยู่ตรงกลาง รอบนอกประดับด้วยลายพันธุ์ไม้ (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 49)

ภาพที่ 2.6 สีและลวดลายของเรือกอและ (2561)

การใช้สีโดยทั่วไปช่างทาสีเรือกอและ จะนิยมใช้สีน้ำพลาสติก และจะใช้น้ำมันยางและชันยาเรือลงรองพื้นก่อน เพื่อป้องกันและรักษาเนื้อไม้ สีที่นิยมกันมากคือ สีดำ สีเขียว สีแดง เป็นสีพื้น นอกจากนี้มีสีทอง เหลือง เทา และขาวเป็นสีที่ให้ลวดลาย ลวดลายอาจมีอิทธิพลของความเชื่อ ค่านิยม และสภาพแวดล้อมมีผลต่อการสร้างสรรค์ลวดลายเหล่านี้ (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 49)

ภาพที่ 2.7 สีและลวดลายของเรือกอและ (2561)

ในอดีตเรือกอและยังไม่นิยมใช้สี แต่นิยมแกะสลักเป็นรูปต่าง ๆ เช่น มังกร นก พญานาค เป็นต้น เข้าใจว่าเมื่อมีสีแพร่หลายอย่างปัจจุบัน ช่างจึงได้นำเอาสีมาสร้างลวดลายเพื่อให้ดูวิจิตรยิ่งขึ้น ช่างส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนศิลปะมาจากสถาบันใด แต่อาศัยคุณสมบัติครูพักลักจำเป็นสมบัติส่วนตัว สร้างสรรค์ศิลปะอันสูงส่งจนกลายเป็นศิลปกรรมที่ทรงคุณค่า (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 49)

6.4 ประเภทของเรือกอลและ

ภาพที่ 2.8 เรือกอลและแบบดั้งเดิม
ที่มา : ร้อยเรื่องเมืองไทย พ่อผู้เป็นที่รัก Beloved Eternally (2559)

ภาพที่ 2.9 เรือกอลและแบบทำยัด (2561)

พิจารณาจากลักษณะของหัวเรือกอลและ อาจกล่าวได้ว่าเรือกอลและมี 2 ประเภทด้วยกัน คือ แบบหัวสั้นและแบบหัวยาว แต่ถ้าพิจารณาจากความเป็นเรือประมง เรือกอลและที่เป็นเรือประมงมี 5 ประเภท ดังนี้ (ถกิงพล ขำยัง, 2556, น. 12)

(1) กุแหละบัวตันบะรัต มีการต่อเรือประเภทนี้ในประเทศมาลายู ซึ่งได้แบบมาจากจังหวัดปัตตานี ลักษณะเด่นคือ หัวเรือและท้ายเรือเรียวยาวจนเกือบแหลม บรรทุกลูกเรือได้ประมาณ 5-7 คน

(2) กุแหละ มะเซียม หรือโจกอง เป็นเรือไทย ใช้จับสัตว์น้ำด้วยเบ็ด บรรทุกลูกเรือได้ 2-3 คน พบจำนวนเล็กน้อยตามปากแม่น้ำกลันตันทางเหนือ

(3) กุแหละ หรือ ปาราหูกุแหละมีลักษณะเด่นคือ ค่อนข้างกว้าง ท้องมน และมีหัวท้ายโค้งงอนขึ้นดูสวยงามแล่นได้ไม่เร็ว แต่คล่องตัวเป็นเรือที่ออกทะเลได้ดี มีความคล่องตัวในการลากขึ้นบนหาดหรือเข็นลงทะเล เรือนี้บางครั้งเรียกว่า กุแหละลิ้ง บรรทุกลูกเรือได้ประมาณ 5-10 คน พบทั่วไปตามทะเลฝั่งตะวันออก

(4) ยองกอง เป็นเรือประมงขนาดเล็ก ใช้สำหรับทำประมงชายฝั่ง ทาสีเพื่อความสวยงาม แต่เป็นเพียงแถบสีเรียบ ๆ ไม่มีการวาดลวดลายจิตรกรรมใด ๆ

(5) ปาตะกือระ เป็นเรือประมงที่มีวิธีการต่อ การวาดลวดลายจิตรกรรมมีส่วนตกแต่ง และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในเรือเหมือนเรือกอกและดั้งเดิม มีลักษณะที่เด่น คือ มีหัวเรือเข็ดสูงเหมือนเรือกอกและดั้งเดิม แต่มีท้ายตัด (ปาตะกือระ) และใช้เครื่องยนต์ในการขับเคลื่อน ในขณะที่เรือกอกและดั้งเดิมกำลังจะหมดความนิยมอย่างสิ้นเชิง เรือกอกและปาตะกือระ

6.5 องค์ประกอบโดยทั่วไปของเรือกอกและ

ลำเรือของเรือกอกและ เป็นลำยาวที่ต่อด้วยไม้กระดานยาว ซึ่งได้จากการเลื่อยตัดท่อนซุงประเภทไม้ตะเคียน ไม้สา ไม้หลุมพอ ที่มีขนาดความยาวที่จะต่อ โดยเลื่อยตัดท่อนไม้ให้เป็นแผ่นไม้กระดานบาง ๆ ที่มีขนาด 1×6 นิ้ว นำแผ่นไม้กระดานดังกล่าว มาวางซ้อนต่อขึ้นเป็นลำเรือความยาวของเรือแต่ละลำ จะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้สอย เรือกอกและที่ใช้เพื่อประกอบอาชีพทางการประมง หรือเป็นพาหนะสำหรับรับส่งสินค้า ลำเรือจะขยายกว้างออกตรงกลางลำเรือ ทั้งนี้ให้เรือมีบริเวณภายในกว้าง เพื่อประโยชน์ในการบรรทุกสินค้า และวางอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมง ส่วนเรือกอกและที่ใช้ในการแข่งขันประชันฝีพายความเร็ว นั้น ลำเรือจะแคบเข้าไปทางส่วนหัว และส่วนท้ายมากกว่าเรือกอกและที่ใช้ประกอบอาชีพ (จเร รัชแก้ว, 2537, น. 38 อ้างถึงใน ฤทธิงพล ขำยัง, 2556, น. 16) และส่วนประกอบอื่นของลำเรือได้แก่

(1) กระจุก คือ ไม้แกนกลางของลำเรือที่มีความยาวตามขนาดของลำเรือ เป็นที่ยึดเกาะของแผ่นไม้กระดาน ที่ซ้อนต่อขึ้นเป็นลำเรือ และเป็นที่ยึดติดตั้งก้งของเรือ เวลาจะบอกถึงความยาวของเรือกอกและนั้นจะต้องบอกความยาวของกระจุก

(2) กง คือ ไม้ที่มีลักษณะคล้ายกับ U ที่วางขวางอยู่ในลำเรือ ตามขนาดความโค้งของเรือ ตั้งแต่หัวเรือจนถึงท้ายเรือ กงจะมีขนาดความกว้างที่สุดตรงกลางลำเรือ แล้วค่อย ๆ เรียวเล็กแคบลงไปในทางส่วนหัวและส่วนท้ายตามลำดับ กงจึงเปรียบเสมือนโครงสร้างหรือโครงกระดูก เพราะไม้กระดานแต่ละแผ่นที่ประกอบขึ้นเป็นลำเรือ จะต้องถูกต่อตรึงกับกงด้วยตะปู

(3) กราบเรือ คือส่วนประกอบของเรือที่เป็นแผ่นไม้กระดาน ที่ต่อเติมเสริมให้ลำเรือขยายกว้างออกตรงกลางลำเรือ แล้วเรียวแคบไปทางส่วนหัวเรือและท้ายเรือ ขนาดของแผ่นไม้กระดานที่นำมาต่อเป็นกราบเรือ จะใช้ไม้ขนาด 1 x 6 นิ้ว ยาวตลอดทั้งลำ ช่างละ 5-6 แผ่น ถัดจากแผ่นไม้กระดานจะต่อเติมด้วยไม้เป็นขอบอีกจำนวนช่างละ 3 ท่อน

6.6 ความเชื่อเกี่ยวกับเรือกอลและ

ความเชื่อที่ปรากฏเกี่ยวเนื่องกับเรือกอลและ ไม่ได้เป็นความเชื่อของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่เป็นความเชื่อที่สร้างสมสืบทอดกันมาตั้งแต่เดิม อาจจะเป็นวิญญาณนิยมหรือไสยศาสตร์ยุคแรก ๆ เพราะความเชื่อเหล่านี้ได้ปรากฏอยู่ทั่วไปในจิตใจของมนุษย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 บ้านบน ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ได้เล่าเรื่องความเชื่อของชาวเรือกอลและให้ฟังว่า เบื้องต้นของการต่อเรือกอลและ ช่างจะหาฤกษ์ยามในการวางไม้ชิ้นแรก โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้เรือลำนั้นมีกำไร ประกอบอาชีพร่ำรวย เป็นที่ถูกใจของผู้ว่าจ้าง ไม้ที่ใช้จะต้องเป็นไม้มงคลด้วย เช่น ไม้ตะเคียนหรือไม้พะยอม (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 51)

ในการทำเรือครั้งแรก นอกจากวิธีการมงคลข้างต้นบางคนใช้วิธีการแก้เคล็ด เช่น ผูกเงื่อนเชือก หรือที่เรียกว่า เงื่อนละปะ หากแต่จะใช้โบมะพร้าวผู้แทนเชือก หากดึงเชือกออกจากเงื่อนที่ผูกได้ง่ายก็แสดงว่า อุปสรรคในการต่อเรือกอลและจะน้อยลงหรือไม่มีเลย ถึงเวลาก็จะมีเงินทองค่าจ้างได้รับตรงตามที่นัดหมาย ฝ่ายผู้จ้างขณะที่ทำเรือตัวเองมีความเชื่อเรื่องอะไรก็จะสั่งให้ช่างทำตามความเชื่อนั้น เช่น สั่งให้วาดรูปมังกร ซึ่งเป็นสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และสะเทินอากาศ หรือนกกาเวก ซึ่งเป็นนกที่คนจีนเชื่อว่าป้องกันคลื่นลมได้ หรืออาจจะสั่งให้วาดรูปหรือลวดลายอื่นใดก็ตาม ลักษณะสีมงคลที่เข้ากับตัวผู้ว่าจ้างได้ เป็นต้น (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 51)

เมื่อเรือกอลและสำเร็จสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะออกจากบ้านผู้รับจ้างก็ต้องดูฤกษ์ยามที่เป็นมงคลมารับเรือ เพื่อที่จะนำไปประกอบอาชีพก็จะทำพิธีเช่น เสากาง หรือเสากระโดงเรือ เพราะมีความเชื่อว่าเสากระโดงเรือคือส่วนที่สำคัญของเรือในการเดินทาง เป็นสัญลักษณ์ของความปลอดภัยเป็นสิริมงคลแก่ผู้พบเห็น การเส้นไหว้เสากระโดงเรือมีการทำพิธีกรรมสวดดูอาหม้ออาหารคาวหวานเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรม ไม่มีอาหารต้องห้ามของชาวมุสลิม และนำดอกไม้ผ้าขาว ผ้าแดง หรือผ้าเจ็ดสี มาผูกหัวเรือหรือจ่าปิ้ง เพื่อความเป็นมงคลและบูชาเจ้าสมุทร (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 51)

ปัจจุบันก่อนจะออกเรือทุกครั้งจะมีการจุดประทัด 21 แพ ทันที่ที่เรือได้ออกจากท่าพร้อมจัดดอกไม้ รูปเทียน สวมพวงมาลัย การปฏิบัติตนของชาวเรือขณะที่อยู่ในทะเล ชาวเรือกอลและจะนิยมยึดถือปฏิบัติตนเคร่งครัดตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ขณะอยู่ในเรือกอลและยังปฏิบัติตนตามแนวความเชื่ออื่นอีก เช่น การไม่สวมรองเท้าขณะอยู่บนเรือ ไม่พูดคำที่เป็นอัปมงคล ไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะที่หัวเรือ และไม่กล่าวคำหยาบใด ๆ ถือว่าเป็นการให้ความเคารพเรือ (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 51)

เมื่อเรือออกสู่ทะเลลึก ชาวเรือกอลและจะทำพิธีอย่างหนึ่งเรียกว่า พิธีไหว้เจ้าทะเล โดยนำเครื่องสังเวยมาใส่ใบตอง หรือกาบมะพร้าวแล้วลอยไปในทะเล หากจับปลาได้มากก็จะ แสดงการขอบคุณโดยการปักธงเทพเจ้าที่หัวเรือ และมีการเฉลิมประพรมน้ำมนต์ที่หัวเรือ ะงยังมีประโยชน์ในการสื่อสารให้บุคคลที่คอยอยู่ชายฝั่งได้รู้ว่าลำไหนดีมีปลามากหรือน้อย เมื่อเรือเข้ามาถึงฝั่ง ผู้ที่มีความเชื่อเรื่องเทพพระเจ้าก็จะสวมพวงมาลัยให้พร้อมสวดดูอาขอพร (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 52)

ถึงแม้ว่าเรือกอลและเป็นเรือของชาวไทยในบางพื้นที่ของจังหวัดชายแดนใต้ จากชื่อและสถานที่อันเป็นแหล่งผลิตและแหล่งใช้สอยในปัจจุบัน ผู้คนพบเห็นคงปฏิเสธไม่ได้ว่า เรือกอลและเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิม แต่เมื่อเข้าไปศึกษาค้นคว้าจะพบว่า มีส่วนของการสืบทอด ถ่ายทอด สัญลักษณ์ เอกลักษณ์ของกลุ่มชนที่มีเชื้อสาย สัญชาติ และศาสนาที่ต่างกัน ในหลายจุดที่ปรากฏบนเรือกอลและ เช่น ภาพลวดลายไทย ภาพมังกร พญานาค ภาพอักษรอาหรับ สี และแม้แต่ตำแหน่งของลวดลายที่มีเส้นสีเทาแบ่ง มีกรอบแบ่งน่าจะบอกอะไรอีกมาก ซึ่งอาจจะรวมไปถึงอิทธิพลที่ได้รับ ความหมาย ความเชื่อ สภาพแวดล้อมที่ผู้คนชาวเรือกอลและได้สร้างสม สืบทอด ส่งต่อจากอดีตสู่ปัจจุบันอีกนานเท่านาน トラบเท่าที่สังคมอย่างผสมผสาน กลมเกลียว ร่วมประโยชน์ จะเห็นรอยสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมของเรือกอลและ (สมใจ ศรีนวล, 2547, น. 52)

กล่าวโดยสรุป เรือกอลและ หมายถึง ชื่อเรือประมงของชาวไทยตามชายฝั่งทะเลภาคใต้ มีทั้งลักษณะแบบดั้งเดิม และแบบท้ายตัด มีรูปร่างยาวเพรียวรูปพรรณสัณฐานเพรียวลม ไม่ตันลม หัวและท้ายเขิดเป็นเอกลักษณ์ ลวดลายบนเรือกอลและผสมผสานระหว่างลายมลายู ลายชวา และลายไทย ซึ่งเป็นเรือที่ชาวประมงใช้สำหรับจับสัตว์น้ำตามชายฝั่งทะเลภาคใต้ บางกรณีจะใช้สำหรับการท่องเที่ยว ลักษณะของเรือกอลและ ในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกันหลายแบบตามรูปร่างของการวางกระดูกงู และลักษณะของเรือและท้ายเรือ แต่โดยทั่วไปลำเรือจะต้องแข็งแรงและค่อนข้างกว้าง พอที่จะผจญกับลมพายุได้บ่อย ๆ และทนต่อคลื่นที่ซัดสาดชายฝั่งอย่างรุนแรงระหว่างเรือในทะเลหรืออยู่บนฝั่ง ขนาดของเรือเล็กหรือใหญ่แตกต่างกันไป ยาวตั้งแต่ 3.50-13.50 เมตร มีรูปร่างแตกต่างกันบ้าง แต่ลักษณะเดิมยังอยู่

7. บริบทชุมชน

ภาพที่ 2.10 อุ้งต่อเรือและเขียนลายเรือกอและของชุมชนปะเสยะวอ (2561)

7.1 ชุมชนปะเสยะวอ

ชุมชนปะเสยะวอ อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี จะมีชื่อเสียงด้านการต่อเรือกอและที่ใช้ทำประมงพื้นบ้านมาตั้งแต่อดีต ลักษณะของเรือจะเป็นเอกลักษณ์ คือ หัวแหลม ท้ายแหลม มีการระบายสีด้วยลวดลายที่ผสมผสานระหว่างศิลปะไทยและมุสลิม ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษที่ได้สร้างไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอดด้านอาชีพ อันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในอดีตจะรับจ้างต่อเรือขนาดใหญ่ที่นำไปประกอบอาชีพประมง ปัจจุบันการต่อเรือมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับผู้ว่าจ้าง ผู้จ้างต่อเรือจะเดินทางมาจากหลายจังหวัดของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเช่นมาเลเซีย นอกจากนี้หน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนในการทำเรือกอและจำลองขึ้นมาเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับกลุ่มลูกค้าที่ไม่ได้ประกอบอาชีพประมง แต่มีความหลงใหลในความงดงามของเรือกอและ (สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา, 2553)

ภูมิปัญญาการต่อเรือในชุมชนจะมีนายช่างอยู่ 2 ประเภท คือ นายช่างต่อเรือ กับนายช่างลงสีและเขียนลายเรือ นายช่างผู้ต่อเรือที่ยึดเป็นอาชีพจะสร้างโรงต่อเรือขึ้นมาเป็นของตนเองแบบง่าย ๆ ภายในจะมีพื้นที่กว้างพอสำหรับการต่อเรือ แต่โรงจะมีนายช่างกำลังต่อเรืออยู่ไม่เว้นแต่วันแต่ละวัน ส่วนอัตราการจ้างต่อเรือแต่ละลำจะคิดราคาเหมาจ่าย นายช่างจะรับผิดชอบทุกอย่าง ตั้งแต่การหาไม้ให้ได้ขนาดเท่าลำเรือจนกระทั่งเสร็จตามขั้นตอน ส่วนนายช่างผู้ลงสีและเขียนลายจะต้องทำงานเป็นทีม ๆ ละ 3 คน จะหมุนเวียนไปตามโรงต่าง ๆ ที่มีการต่อเรือจนแล้วเสร็จ จากนั้นจะลงสีและเขียนลาย ซึ่งเป็นการเหมาจ่ายจากนายช่างผู้ต่อเรือ (สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา, 2553)

ภาพที่ 2.11 คู่มือเรือและเขียนลายเรือกอบและของชุมชนบ้านทอน (2561)

7.2 ชุมชนบ้านทอน

ชุมชนบ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กอยู่ชายทะเลเป็นแหล่งที่มีการต่อเรือกอบและ และมีเรือกอบและมากที่สุดในภาคใต้ รูปแบบของเรือกอบและของหมู่บ้านแห่งนี้ มีการวาดลวดลายลงบนลำเรืออย่างสวยงาม สีสันสะดุดตา ลวดลายที่วาดนั้นส่วนใหญ่จะเป็นรูปลักษณะของสัตว์ต่าง ๆ ที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์หรือเรื่องราวจากตำนานพื้นบ้าน เช่น นาค สิงห์ หนุมาน กิณรี เจือกและครุฑ เป็นต้น ความสวยงามของลวดลายบนเรือสะท้อนโดดเด่นอยู่บนลำเรือกอบและที่แล่นในทะเลในแต่ละวัน ทั้งให้เยาวชนรุ่นหลังได้ชื่นชมและทราบขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวประมง บ่งบอกถึงความภาคภูมิใจของชาวบ้านชายฝั่งทะเลนราธิวาสทุกคน (วาสนา มะเจะแน, 2552)

การต่อเรือแต่ละครั้ง นายช่างจะต้องรู้ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของผู้ว่าจ้างที่จะนำเรือไปใช้ว่าเป็นบริเวณฝั่งอ่าวไทยหรืออันดามัน นายช่างจะได้วางแผนคัดทรงไม้ไปตามลักษณะเรือที่จะนำไปใช้งาน ซึ่งการต่อเรือแต่ละลำใช้ระยะเวลาประมาณ 5 - 6 เดือน ภายในหนึ่งปีจะรับจ้างต่อเรือเพียง 2 ลำ และรับจ้างต่อเรือแต่ละครั้งต้องคำนวณอัตราค่าจ้างให้รอบคอบเหมือนกับผู้รับเหมาก่อสร้าง ถ้าคำนวณผิดพลาดมีสิทธิ์ที่จะขาดทุน ส่วนขั้นตอนการต่อเรือที่ยากที่สุดคือช่วงการตัดไม้ ซึ่งยังใช้วิธีแบบโบราณที่ต้องก่อไฟในการเผาไม้ด้วยความร้อนพอเหมาะ เพื่อให้ไม้ได้ขนาดตามทรงของเรือ ถ้าผ่านขั้นตอนนี้ไปแล้วถือว่าประสบความสำเร็จเกินครึ่ง (สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา, 2553)

ภาพที่ 2.12 อยู่ต่อเรือและเขียนลายเรือกอลและของชุมชนไพรวัลย์ (2561)

7.3 ชุมชนศาลาใหม่

ชุมชนศาลาใหม่ ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เรือกอลและของชุมชนแห่งนี้ มีเอกลักษณ์ที่สำคัญในจังหวัดชายแดนใต้ มีลวดลายและสีสันสะดุดตาที่มีความโดดเด่น มีชื่อเสียงในการต่อเรือกอลและเพื่อการประมงจริง รวมทั้งเรือกอลและจำลองเพื่อเป็นของที่ระลึก สำหรับลวดลายที่วาดลงไปบนตัวเรือนั้นเป็นศิลปะแบบไทย จีน กับมุสลิมผสมผสานกัน โดยเริ่มแรกมีการตกแต่งเขียนแบบเรือในราชพิธีที่ต้องมีการสลักเสลาอย่างวิจิตร ในภายหลังได้ลดลงเหลือแค่การเขียนลวดลายที่วิจิตรเท่านั้น เรือกอลและในชุมชนต่อด้วยไม้กระดานทั้งลำ การต่อเรือยังใช้เครื่องมือช่างที่ไม่ซับซ้อน เช่น ขวาน ค้อน สิ่ว ฯลฯ ส่วนของหัวเรือที่ถือว่าเป็นที่สิงสถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนที่เขียนลวดลายจะมีการลงสีพื้นเป็นสีพลาสติกสีขาว เมื่อแห้งแล้วจะขัดและลงทับด้วยสีน้ำมันสีขาวอีกครั้ง สำหรับลวดลายสะท้อนการรับเอาอิทธิพลของไทย จีน และมุสลิมเข้ามาไว้อย่างกลมกลืน มีรายละเอียดเป็นรูปสัตว์ในจินตนาการ หรือภาพทิวทัศน์สี่สไลหรือเป็นภาพวิถีชีวิตลงบนลำเรือ

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรวิมล สุภาพ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐา : กรณีศึกษา จังหวัดลำปาง ซึ่งพบว่า ในอดีตมีจุดมุ่งหมายเพื่อการดำรงชีวิตและใช้ในพิธีกรรมของสังคม ผู้ถ่ายทอดคือพระสงฆ์และครูชาวบ้าน ทำการถ่ายทอดให้กับชายที่มีความสนใจเรื่องกลองปฐา องค์ความรู้ที่ถ่ายทอด คือ องค์ความรู้ด้านการบรรเลงกลองปฐา และองค์ความรู้ในเรื่องคติความเชื่อ และพิธีกรรมเกี่ยวกับกลองปฐา โดยทำการถ่ายทอดในรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยต่างจากปัจจุบันที่เป็น การศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมกลองปฐา ผู้ถ่ายทอด คือ วิทยากรซึ่งถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกลองปฐา โดยถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องการบรรเลงเป็นหลัก คุณค่าวัฒนธรรมกลองปฐาที่มีต่อชุมชนนั้น เป็นคุณค่าที่เกิดจาก บทบาทหน้าที่ของกลองปฐา ในอดีต พบว่า ประกอบด้วยคุณค่าทางด้านจิตใจ ร่างกาย ศาสนา สังคม ประวัติศาสตร์ และสุนทรียศิลป์ ในปัจจุบัน พบว่า คุณค่าด้านศาสนาหายไปแต่ปรากฏคุณค่าด้าน เศรษฐกิจ การนำวัฒนธรรมกลองปฐามาถ่ายทอดในโรงเรียนต้องนำองค์ความรู้ทั้ง 2 ด้านมาเป็นหลัก ในการถ่ายทอด โดยบูรณาการวัฒนธรรมกลองปฐาเข้ากับสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ในวิธีการสอน แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ และอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐา

วาสนา มะเจาะแน (2552) ได้ศึกษาเรื่อง เรือกอและจำลอง ธุรกิจที่สร้างรายได้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งพบว่า เรือกอและซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดให้ทุกคนได้เห็นศิลปวัฒนธรรม ที่มีคุณค่ายิ่ง และความงดงามของลวดลายบนเรือกอและที่ชาวประมงได้เขียนลายตามจินตนาการของตนเอง มีความผูกพันกับเรือกอและเสมือนเป็นสัญลักษณ์แห่งวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิตที่สืบทอด จากบรรพบุรุษถึงปัจจุบัน ทำให้ลูกหลานชาวประมงพื้นบ้านได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้าน ในการทำเรือกอและจำลองที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมโดยรวมของชาวประมงชายฝั่งทะเล และนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เรือกอและที่สร้างรายได้แก่ ชาวชนที่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบ เพื่อช่วย แก้ปัญหาการว่างงาน ปัญหาเสพติดตลอดจนการสร้างช่องทางให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ เพื่อสร้างอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาวิณี นิตทิม (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดความรู้จากแหล่งโบราณคดีเพิงผาบ้านไร่ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการถ่ายทอดความรู้ พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความรับรู้ในระดับ น้อยมาก เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ร่วมในการศึกษาแหล่งโบราณคดี ดังนั้นหากจะให้การดำเนินงาน ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง และสร้างความร่วมมือระหว่าง นักวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชนแนวทางในการพัฒนา คือ การพัฒนาเส้นทางเดินเท้าให้เป็น เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จัดทำศูนย์ข้อมูลโบราณคดี คู่มือนำชมสำหรับผู้มาเยือน ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพื่อให้ชาวต่างชาติสามารถเข้าชมด้วยตนเองได้ ตลอดจนมีการกำหนดจำนวนผู้เข้า ไปยังแหล่งโบราณคดี เพื่อจะเป็นการดำรงรักษาแหล่งโบราณคดีไว้

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน : กรณีศึกษาวงกลองยาว อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และฐานคิดที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มผู้สูงอายุได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการตีกลองยาวขั้นพื้นฐานผ่านการสาธิตวิธีการและการบอกเล่าโดยตรง ส่วนกลุ่มบุตรหลานของปราชญ์ชาวบ้าน ได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการตีกลองยาวขั้นสูงผ่านวิธีครูพักลักจำ อย่างไรก็ตาม กลุ่มนักเรียนประถมศึกษา และกลุ่มบุตรหลานได้รับการถ่ายทอดที่เหมือนกัน ในเรื่องความเชื่อของวงกลองยาว ปัญหาสำคัญที่พบในการถ่ายทอด คือ (1) ปัญหาด้านการไม่ได้ถ่ายทอดเนื้อหาบางเรื่อง เช่น การปลุกเสกกลองยาว การผลิตกลองยาว (2) ปัญหาด้านการขาดผู้รับการถ่ายทอด (3) ปัญหาด้านการถ่ายทอดให้แก่กลุ่มนักเรียนประถมศึกษา และ (4) ปัญหาด้านระยะเวลาของการถ่ายทอด สำหรับฐานคิดสำคัญของปราชญ์ชาวบ้าน ที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การเห็นคุณค่าของวงกลองยาว และความเชื่อมโยงระหว่างวงกลองยาวกับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมของชุมชน

ถกิงพล ขำยัง (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อการสร้างสรรควิถีชีวิตชาวประมงมลายู: เรือกอและ ซึ่งพบว่า การถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตของชาวประมงในสังคมปัตตานี และความเชื่อความศรัทธาในลวดลายที่มีอยู่ในเรือกอและ เป็นการศึกษาและทดลองหาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในรูปแบบใหม่ และนำเสนอในลักษณะเฉพาะตน เพื่อเป็นการสร้างงานจิตรกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และเป็นการบันทึกขั้นตอนการพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ อาศัยหลักการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม และมีการทดลองใช้ มีขั้นตอนที่สำคัญ ขั้นที่ 1 พัฒนาต้นแบบงานจิตรกรรม ขั้นที่ 2 ทดลองนำผลงานจิตรกรรมจัดแสดง สรุปได้ว่า วิถีชีวิตชาวประมงมลายูเรือกอและสามารถนำมาถ่ายทอดผ่านงานศิลปะ โดยมีโครงสร้างของผลงานตามแนวคิดทัศนศิลป์ได้ ผลงานจิตรกรรมสื่อะคริลิคบนไม้ตัดเป็นรูปเรือกอและ ผสมผสานกับมุมมอง โดยใช้แรงบันดาลใจจากการศึกษาวิถีชีวิตชาวประมงมลายูสร้างสรรค์ผลงานออกมานำเสนอ ทั้งนี้สะท้อนถึงคุณค่า ความงดงาม ความกลมกลืนของวิถีชีวิต เป็นการอนุรักษ์รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในภาคใต้

สุกัญญา ดวงอุปมา และภัทรพร ภาระนาค (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการศึกษาภาคสนาม พบว่า องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกในอดีตจนถึงปัจจุบันด้านวัสดุและอุปกรณ์ ด้านกระบวนการทอเสื่อกก ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการอนุรักษ์ลวดลายการทอเสื่อกก ควรให้มีการส่งเสริมให้ความรู้ และพัฒนาทักษะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมความรู้และพัฒนาทักษะให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน สังคมชุมชน เกิดความรักความสามัคคี ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอเสื่อกกต่อไป

เดชวิทย์ นิลวรรณ และทิพย์พฐ กฤษสุนทร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการและกลยุทธ์ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็น การศึกษาถึงขั้นตอน รูปแบบและวิธีการ ในการดำเนินกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการ สืบสานภูมิปัญญาในพื้นที่ให้แก่เด็กและเยาวชน จากผู้สูงอายุหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ใน เรื่องต่าง ๆ โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยการสังเกตการณ์กระบวนการในการถ่ายทอด ซึ่งกระบวนการใน การถ่ายทอดเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อม จากหน่วยงานเทศบาล ตำบล ชุมชน และปราชญ์ ชาวบ้าน มีขั้นตอนในการถ่ายทอดเริ่มจากการนำเข้าสู่เนื้อหา รูปแบบการถ่ายทอด สื่อการสอน กิจกรรม เทคนิคการจูงใจ มีการใช้รูปแบบในการถ่ายทอด 9 รูปแบบ มีกิจกรรมที่ใช้ในการถ่ายทอด 9 กิจกรรม และมีกลยุทธ์ในการถ่ายทอด 7 กลยุทธ์ ซึ่งการเลือกใช้รูปแบบ กิจกรรม และกลยุทธ์ของ ปราชญ์ชาวบ้านนั้น จะขึ้นอยู่กับภาระประเมินตัวผู้รับการถ่ายทอดเป็นหลัก แล้วจึงกำหนดขอบเขต ของเนื้อหาสาระที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับผู้รับการถ่ายทอด

ปณตนนท์ เกียรติประภากุล (2557) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่น การปั้นเครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งพบว่า กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มาจากบรรพบุรุษหรือในครอบครัว และการ เรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ลูกหลานของหมู่บ้านม่อนเขาแก้วในอดีตที่ มีความสนใจในการปั้นเครื่องปั้นดินเผา โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบ ประกอบไปด้วย 4 กระบวนการ คือกระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำ และ กระบวนการจูงใจ นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเยาวชนและ นักเรียนพบว่า การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้ใช้วิธีการสอนแบบสาธิตเป็นตัวอย่าง สำหรับ ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผาบ้านม่อน เขาแก้ว ได้แก่ ปัญหาทางด้านผู้สืบทอด ปัญหาด้านสถานที่ในการเรียนการสอน

นิตติยา ทองเสนอ และ อุทิศ สังขรัตน์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการวัฒนธรรมและภูมิ- ปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ซึ่ง พบว่า การจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชาวบ้านในตำบลเกาะหมาก คือ (1) การรื้อฟื้น วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดั้งเดิมของชุมชนบางอย่างที่กำลังเลือนหายขึ้นมาใหม่ (2) การปลูก จิตสำนึกทางด้านวัฒนธรรมและให้เกิดขึ้นในชุมชน (3) การส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านและครูภูมิปัญญา ให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ และการอนุรักษ์สืบสาน (4) การใช้วิถีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตและ วิถีประมงเพื่อการท่องเที่ยว (5) การกำหนดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาให้เป็นจุดท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์

สุวิทย์ วงษ์บุญมาก (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งพบว่า กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย มี 7 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดความรู้ตามหลักคิดของชาวบ้าน เน้นคิดด้านวัฒนธรรมประเพณีค่านิยมในท้องถิ่นที่ชาวบ้านมุ่งอธิบาย ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น (2) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การแสวงหาความรู้จากนายจ้าง และการทำตามแบบความต้องการของลูกค้า (3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบมีการวาดแบบภาพหัตถกรรมหินอ่อนไว้ในสมุดบันทึก ภาพถ่ายและวีดิทัศน์ (4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล มีการประมวลความรู้ในการเขียนรูปแบบผลิตภัณฑ์หินอ่อนและภาษาที่เข้าใจง่าย (5) การเข้าถึงความรู้ การจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ วีดิทัศน์ การจัดทำเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้ การสาธิต การเขียนแบบ และการสืบทอดด้วยวาจา (6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ที่ทีมวิจัยจัดขึ้น องค์ความรู้บนเว็บไซต์ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นายจ้างถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกจ้าง ส่วนครอบครัวมีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากพ่อแม่สู่ลูก และเครือญาติ (7) การเรียนรู้การนำความรู้มาใช้ประโยชน์เกิดระบบการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่นำไปสู่การปรับตัวและพัฒนาหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ซึ่งองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งนำมาสู่ การเผยแพร่ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างกว้างขวาง และมีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ไปถ่ายทอดแก่เด็กและเยาวชนผ่านเอกสารเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายสู่สถานศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่น

นิมนวล จันทรุญ, เกวลี อ่อนเรือง และ สัญญา เคนาภูมิ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวคิดการจัดการภูมิปัญญาวิถีกรมวิถีภูไท ซึ่งพบว่า การจัดการความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาสู่องค์ความรู้ที่เป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการพัฒนาความรู้ เพื่อให้ชุมชนสามารถเข้าถึงพัฒนาตนเองให้ และประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเองและมีวิถีชีวิตที่ดำรงสอดคล้องกับบริบทในท้องถิ่น ชุมชนจึงจำเป็นต้องการจัดการความรู้ที่มาจาก “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” จากผู้รู้ในชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือปราชญ์ชาวบ้านรวมถึงความรู้ยังแฝงอยู่ในวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นกรมกับความเป็นภูไทเป็นสิ่งคู่กันมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งความรู้เหล่านี้สมควรได้รับการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือถ่ายทอดเพื่อไม่ให้สูญหายไป การจัดการความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงควรได้รับการพัฒนาให้เกิดคุณค่าต่อภาคส่วนอื่นอย่างต่อเนื่อง

เอี่ยมพร โตะภาณุรักษ์กุล และ ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอไทยทรงดำ ซึ่งพบว่า การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอไทยทรงดำ ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ และอาศัยความร่วมมือขององค์กรหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีแนวทาง คือ (1) การสร้างองค์ความรู้ (2) การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ ศูนย์เรียนรู้ (3) ประชาชนชาวบ้านที่เข้าใจวัฒนธรรมและเข้ากับชุมชนได้ดี (4) กระบวนการสืบทอดและหลักสูตร (5) กิจกรรมงานประเพณี (6) การสร้างเครือข่าย (7) การจัดตั้งกลุ่มทอผ้า (8) การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และมียุทธศาสตร์การสร้างแนวทางเชิงพื้นที่ คือ (1) การระดมความร่วมมือ (2) การกระตุ้นผู้นำ (3) การสร้างแรงจูงใจในการสืบทอดปัจจัยและเงื่อนไขสู่ความสำเร็จคือปัจจัยภายในประกอบด้วย (1) สำนักทางชาติพันธุ์ (2) ทูตทางวัฒนธรรม (3) สมาชิกในชุมชน (4) ผู้นำชุมชน และปัจจัยภายนอกประกอบด้วย (1) ภาครัฐ (2) ภาคเอกชน และ (3) ภาควิชาการ

นิรดา เวชญาลักษณ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งพบว่า แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการร่วมมือกันระหว่างชุมชน สถานศึกษา และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน สถานศึกษาและชุมชนควรร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนหรือออกแบบการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยแบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบ สำรอง สืบค้น รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ นำเสนอแลกเปลี่ยน ควรจัดตั้งคณะกรรมการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นที่รู้จัก

พระครูประภัทรสุตธรรม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านคูนหนองไผ่ ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งพบว่า แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา ทำได้โดย (1) การสร้างมูลเหตุจูงใจให้สืบทอดการทอผ้าไหม เพื่อให้เกิดรายได้และเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับชาวบ้าน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น (2) การสืบทอด โดยลูกหลานหรือสมาชิกในครอบครัวได้สัมผัสการทออย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจเป็นไปด้วยวิถีการธรรมชาติ เกี่ยวโยงสัมพันธ์กันของคนในครอบครัว ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยการใช้ผ้าไหมเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ผู้หญิงมีความสมบูรณ์พร้อมตามที่สังคมชุมชนคาดหวัง และมีข้อเสนอแนะ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณให้เหมาะสมกับงาน ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ มอบหมายภารกิจและกระตุ้นเจ้าหน้าที่ระดับตำบลให้ความสำคัญ จัดการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในบทบาทภารกิจกิจหน่วยงานที่เหมาะสมและให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีระดับประเทศ จนถึงระดับพื้นที่

วิภาพรรณ พินลา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิติตปริญญาตรี ซึ่งพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิติตปริญญาตรี มีองค์ประกอบคือ (1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (4) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ประกอบด้วย หลักการและการตอบสนอง ระบบสังคม สิ่งสนับสนุน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ (1) ชั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (2) ชั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (3) ชั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) ชั้นทำตามแผนที่กำหนด และ (5) ชั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้

อรณิชา ทศตา, สุกัญญา ใจอดทน และ จันทร์จิรา ใจอดทน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งพบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ประธานกลุ่มทอผ้าไหม ประชาชนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ สมาชิกในกลุ่มทอผ้าไหม โดยเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมใช้เทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่า เพื่อให้ปฏิบัติตาม โดยการทำให้ดู พร้อมทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน วิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือทำ การลองผิด ลองถูก ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้เป็นพลวัตร จนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าไหม อยู่ตลอดเวลา ซึ่งแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับองค์ความรู้และกลุ่มเป้าหมายที่จะรับการถ่ายทอด แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญา พบว่า ควรมีการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การจัดหลักสูตรให้กับสถาบันการศึกษาเพื่อให้สถาบันที่เกี่ยวข้อง ช่วยสืบสานและสืบทอด เพื่อบรรจุเป็นหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอน

อัจฉราพร จิวสุภา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่ ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ซึ่งพบว่า แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่มี 8 ด้าน คือ (1) ด้านหลักการ (2) ด้านวัตถุประสงค์ (3) ด้านวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญา เป็นการถ่ายทอดโดยใช้วิธีสาธิตและวิธีปฏิบัติจริงในการถ่ายทอด (4) ด้านการถ่ายทอดด้วยสื่อบุคคลภายในชุมชน โดยผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมในชุมชน เป็นผู้ถ่ายทอดไปยังผู้รับการถ่ายทอดโดยตรง ทั้งการพูดคุยและการปฏิบัติ (5) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหม ได้แก่ การสาวไหม การฟอกไหม การย้อมเส้นไหม การกรักไหม การทำเส้นยืน การสืบทอด การมัดหมี่ และการทอผ้าไหม (6) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านลายผ้าไหม มีทั้งลายโบราณและลายประยุกต์ (7) ด้านการวัดและประเมินผล และ (8) ด้านการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่อนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

กนกวรรณ ทองคำสิง, อนุกุล พลศิริ และ เหมือนแพร รัตนศิริ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคใต้ ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคใต้ ได้แก่ นโยบายการศึกษา ครูผู้สอน ประชาชน ชาวบ้าน บุคคลภายในครอบครัว เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคใต้ให้คงอยู่ ต้องเริ่มจากนโยบายของสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม จัดหาแหล่งเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนอุปกรณ์และวิธีการเล่นให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และวิถีการดำเนินชีวิตในแต่ละท้องถิ่น

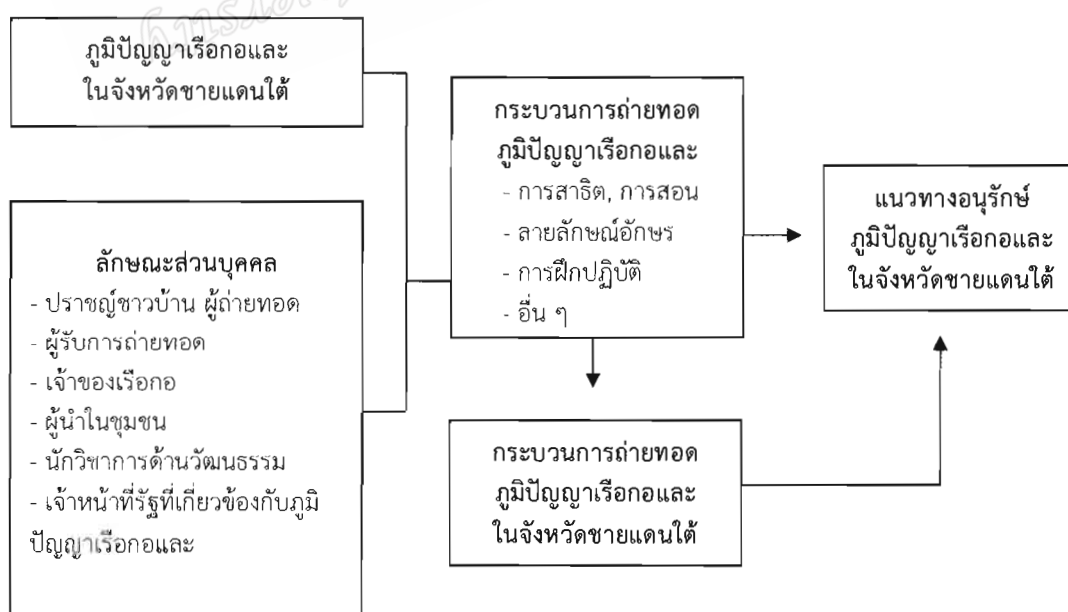
นิภาวรรณ เจริญลักษณ์, วีระศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ และ นรินทร์ สังข์รักษา (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาและการอนุรักษ์ พื้นฟูวิถีชีวิตชาวสวนส้มโอลุ่มแม่น้ำนครชัยศรี ซึ่งพบว่า ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา ประกอบด้วย เกษตรกร ผู้อาวุโส ลูกหลานของชาวสวนส้มโอ ประชาชน นายอำเภอ เกษตรอำเภอ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน ครู กลุ่มเครือข่าย และกลุ่มเกษตรกร เครือข่ายทางวิชาการ พบว่า สภาพของการอนุรักษ์ และการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาเกษตรกร ได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางปัญญาที่สืบทอดแบบรุ่นต่อรุ่น ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาให้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง และแนวทางการอนุรักษ์ ได้แก่ การฟื้นฟูตามแนวทางที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ การประยุกต์ การผสมผสาน ความรู้เก่าและใหม่ เพื่อสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การสร้างใหม่ การคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, สุวรรณมา เชี่ยวภักดีพร, พระปลัดสุระ ญาณธโร, กันตพัฒน์ พรสิริ วัฒนสิน และ ปกรณ์ ปรียากร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาชนชาวบ้านในการจัดการตนเองของชุมชน ซึ่งพบว่า บทบาทประชาชนชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนที่อาศัยความเชื่อมั่นศรัทธาจากชาวบ้าน การเป็นบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต และเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและเสียสละต่อส่วนรวม เป็นผู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนที่กำลังเผชิญอยู่และนำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน โดยการใช้ทักษะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สั่งสมมาใช้ในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ภายในชุมชน รวมไปถึงการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างเป็นอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในชุมชน เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เกิดความจงรักภักดีต่อชุมชน การสร้างค่านิยมร่วมของชุมชนทางด้านคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นชุมชนแห่งปัญญาที่มีทั้งคนดี และคนเก่ง อีกทั้งการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างกลมกลืน มีความรู้ที่เท่าทันและปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงภายนอกได้ พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนในอนาคต

9. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชายแดนใต้ นั้น มีเพียง 2 จังหวัดที่ยังคงอนุรักษ์ผ่านการสร้างสรรค์ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ โดยได้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ (1) ปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ (2) ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ (3) เจ้าของเรือกอและ (4) ผู้นำในชุมชน (5) นักวิชาการด้านวัฒนธรรม และ (6) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ ในบริบทของชุมชน ได้แก่ ชุมชนปะเสยะวอในจังหวัดปัตตานี ชุมชนบ้านทอน ชุมชนศาลาใหม่ในจังหวัดนราธิวาส โดยนำเอาบริบทของเรือกอและของทั้ง 3 ชุมชน มาศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อให้ทราบสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงหรือการรักษาให้คงเดิม ผ่านผู้ถ่ายทอดที่อยู่ในชุมชนไปยังผู้รับการถ่ายทอด ซึ่งเป็นการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อให้ทราบขั้นตอนการสอนของปราชญ์ชาวบ้านที่ส่งต่อไปยังผู้รับการถ่ายทอด และสิ่งที่ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

ซึ่งนำมาสู่การศึกษาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยวิเคราะห์ทั้ง การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน และเยาวชน คนรุ่นใหม่ การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ และการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

ภาพที่ 2.13 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้” เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและ กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ โดยทำการศึกษาเฉพาะกรณีภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นการสร้างเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยมีระเบียบวิธีในการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การศึกษากายถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและที่มีคุณค่าต่อชุมชน ในด้านบุคคลและด้านชุมชน เป็นการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ และวิธีการในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและของปราชญ์ชาวบ้าน (ผู้ถ่ายทอด) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และค้นคว้าเอกสาร แนวคิด บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในปัจจุบัน จากพื้นที่ในการวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 กลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 นำผลจากการศึกษามาสร้างข้อสรุป จัดหมวดหมู่ ตีความหมายหาความเชื่อมโยงของข้อมูล โดยนำข้อมูลมาสร้างแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้มีส่วนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ และจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ในการวิจัย

- (1) เป็นชุมชนที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและอยู่ในปัจจุบัน
- (2) เป็นชุมชนที่มีการดำรงอยู่หรือมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในปัจจุบัน
- (3) เป็นชุมชนที่ยินดีให้ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและ

จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการทำการศึกษา คือ ภูมิปัญญาเรือกอและ ชุมชนปะเสยะวอ ในจังหวัดปัตตานี, ชุมชนบ้านทอน และชุมชนศาลาใหม่ ในจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพื้นที่

กลุ่ม	ลักษณะส่วนบุคคล	นราธิวาส			จำนวน (คน)	
		ปัตตานี	ชุมชนปะเสยะวอ	ชุมชนบ้านทอน		ชุมชนศาลาใหม่
1	ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอด ภูมิปัญญาเรือกอและ	4		2	2	8
2	ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา เรือกอและ	-		1	1	2
3	เจ้าของเรือกอและ	1		1	2	4
4	ผู้นำในชุมชน	1		1	1	3
5	นักวิชาการด้านวัฒนธรรม	1	→	1	←	2
6	เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาเรือกอและ	2		1	2	5
	รวม	9		7	9	24

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์ในการคัดเลือกโดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 6 กลุ่ม ดังนี้

- (1) ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ โดยมีคุณสมบัติดังนี้
 - (1.1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสร้างและถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ มาเป็นระยะเวลา 10 ปี ขึ้นไป
 - (1.2) เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ และชำนาญ สามารถอธิบายขั้นตอนหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและได้
 - (1.3) เป็นผู้ที่ทำกรถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้กับผู้รับการถ่ายทอด
 - (1.4) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนให้ทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ
- (2) ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ โดยมีคุณสมบัติดังนี้
 - (2.1) เป็นผู้ที่ทำการศึกษาและได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ
 - (2.2) เป็นผู้ที่สามารถอธิบายขั้นตอน ในการต่อเรือหรือเขียนสายเรือกอและได้
- (3) เจ้าของเรือกอและ มีคุณสมบัติดังนี้
 - (3.1) เป็นผู้ที่มีเรือกอและไว้ในครอบครอง
 - (3.2) เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ

- (4) ผู้นำในชุมชน มีคุณสมบัติดังนี้
- (4.1) เป็นผู้ที่มีผู้ดำรงตำแหน่งในชุมชนที่ผู้วิจัยได้ศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและ
 - (4.2) เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ
- (5) นักวิชาการด้านวัฒนธรรม มีคุณสมบัติดังนี้
- (5.1) เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้
 - (5.2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม
 - (5.3) เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ
- (6) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ มีคุณสมบัติดังนี้
- (6.1) เป็นข้าราชการหรือพนักงานราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในระบบราชการไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ
 - (6.2) เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีลักษณะเป็นแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าอย่างกว้าง ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการทราบ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถพูดได้อย่างเต็มที่ตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ และยืดหยุ่นในประเด็นคำถามตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ได้แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไว้ในภาคผนวก มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย และประเด็นคำถามดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้า ทบทวน เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมประเด็น จากฐานข้อมูลการวิจัยออนไลน์ และหนังสือจากหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี และศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 2 ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จากนั้นผู้วิจัยจะพัฒนาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ปรับปรุง ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแบบสัมภาษณ์ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหา โดยเฉพาะประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว มาตรวจสอบปรับปรุงอีกหนึ่งครั้ง แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ได้เลือกไว้

ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ ประชาชนชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

1. องค์กรความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน มีองค์ความรู้ในเรื่องใดบ้าง (ต่อเรือ, ลงสี, เขียนลาย)
2. การแบ่งปัน และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ มีลักษณะแบบใด
3. ขั้นตอนในการป้อนความรู้หรือส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและให้ผู้รับการถ่ายทอด
4. สิ่งสำคัญ ที่ทำให้ขั้นตอนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและประสบความสำเร็จ
5. จุดมุ่งหมายของคุณในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ ให้ผู้รับการถ่ายทอด
6. สิ่งสำคัญในการนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ ด้านภูมิปัญญาเรือกอและ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคม
7. บรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและกระตือรือร้น ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
8. ภูมิปัญญาเรือกอและเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนใต้เมื่อใด และมีบทบาทในด้านใดบ้าง
9. ควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ มรดกตกทอดอันล้ำค่าของคนในชุมชน ให้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า หรือไม่ อย่างไร
10. วิธีการในการส่งเสริมให้คนภายนอกเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของจังหวัดชายแดนใต้ต้องทำอย่างไร
11. หนทางในการส่งเสริม และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร
12. การรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและ ว่าเป็นเรื่อง ที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันควรเป็นอย่างไร
13. การพัฒนาศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นอย่างไร
14. การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายสืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาเรือกอและของชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

1. องค์กรความรู้จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ
2. การแสดงความต้องการในการรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ จากปราชญ์ชาวบ้าน
3. ขั้นตอนที่ได้รับจากถ่ายทอดความรู้ หรือส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ
4. การจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ หลังจากได้รับการถ่ายทอด
5. จุดมุ่งหมายที่เลือกที่จะรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอ

6. บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ให้สามารถรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอ และ เพื่อให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

7. การฝึกปฏิบัติ ทำตามหรือเลียนแบบ ภายหลังจากได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

8. ภูมิปัญญาเรือกอและเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนใต้ เมื่อใด และมีบทบาทในด้านใดบ้าง

9. ควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ มรดกตกทอดอันล้ำค่าของคน ในชุมชน ให้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า หรือไม่ อย่างไร

10. วิธีการในการส่งเสริมให้คนภายนอกเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของ จังหวัดชายแดนใต้ต้องทำอย่างไร

11. หนทางในการส่งเสริม และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดย การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร

12. การรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและ ว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันควรเป็นอย่างไร

13. การพัฒนาศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสแสดง ศักยภาพด้านภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นอย่างไร

14. การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายสืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาเรือกอและของ ชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ เจ้าของเรือกอและ, ผู้นำในชุมชน, ชาวบ้านในชุมชน, ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านวัฒนธรรม และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ

1. มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและในเรื่องอะไรและมากน้อยเพียงใด

2. มีความสนใจที่จะเข้าไปศึกษา เรียนรู้หรือเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดภูมิปัญญาหรือไม่

3. มีวิถีชีวิตหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและหรือไม่

4. ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาเรือกอและอย่างไร

5. หน่วยงานรัฐหรือเอกชน ควรเข้ามามีส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและในขั้นตอนใด

6. ในอนาคตภูมิปัญญาเรือกอและจะเป็นเช่นไร

7. มีใครบ้างที่ควรเข้ามาให้ความสำคัญหรือศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและนี้อย่างจริงจัง

8. คุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นเช่นไร

9. ภูมิปัญญาเรือกอและเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมและวัฒนธรรม ในด้านใดบ้าง

10. ในอนาคตภูมิปัญญาเรือกอและจะมีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างไร

ตารางที่ 3.2 แสดงวิธีการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ต่อกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์	วิธีการศึกษา	เครื่องมือที่ใช้	ผู้ให้ข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล
1. ภูมิปัญญาเรือกอลและในจังหวัดชายแดนใต้	- เชิงคุณภาพ - การสัมภาษณ์เชิงลึก	- แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก	ผู้ให้ข้อมูล 6 กลุ่ม ได้แก่ - ประชาชนชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดฯ 8 คน - ผู้รับการถ่ายทอดฯ 2 คน - เจ้าของเรือกอลและ 4 คน - ผู้นำชุมชน 3 คน - นักวิชาการด้านวัฒนธรรม 2 คน - เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอลและ 5 คน	- ตรวจสอบความถูกต้องนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยกำหนดประเด็นหลัก อธิบายความเป็นเหตุเป็นผล ตีความหมายหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ตามความหมายของคำที่มีความเหมือนและแตกต่าง 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอลและในจังหวัดชายแดนใต้ 2. ภูมิปัญญาการต่อเรือกอลและ 3. ภูมิปัญญาการเขียนลายเรือกอลและ
2. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอลและในจังหวัดชายแดนใต้	- เชิงคุณภาพ - การสัมภาษณ์เชิงลึก	- แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก	ผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่ - ประชาชนชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดฯ 8 คน - ผู้รับการถ่ายทอดฯ 2 คน	- ตรวจสอบความถูกต้องนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยกำหนดประเด็นหลัก อธิบายความเป็นเหตุเป็นผล ตีความหมายหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ตามความหมายของคำที่มีความเหมือนและแตกต่าง 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นตอนการสอนของประชาชนชาวบ้าน 2. สิ่งที่ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้จากประชาชนชาวบ้าน
3. แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอลและในจังหวัดชายแดนใต้	- เชิงคุณภาพ - การสัมภาษณ์เชิงลึก	- แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก	ผู้ให้ข้อมูล 6 กลุ่ม ได้แก่ - ประชาชนชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดฯ 8 คน - ผู้รับการถ่ายทอดฯ 2 คน - เจ้าของเรือกอลและ 4 คน - ผู้นำชุมชน 3 คน - นักวิชาการด้านวัฒนธรรม 2 คน - เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอลและ 5 คน	- ตรวจสอบความถูกต้องนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยกำหนดประเด็นหลัก อธิบายความเป็นเหตุเป็นผล ตีความหมายหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ตามความหมายของคำที่มีความเหมือนและแตกต่าง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอลและให้ลูกหลาน เยาวชน คนรุ่นใหม่ 2. การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอลและ 3. การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอลและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ 4. การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอลและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

การเก็บรวบรวมผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขอบหนังสือขอความอนุเคราะห์ระหว่างลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย จากภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ส่งหนังสือถึงผู้ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานในพื้นที่ของชุมชนปะเสยะวอ ชุมชนบ้านทอน และชุมชนศาลาใหม่

ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ชุมชนปะเสยะวอ และชุมชนบ้านทอน จากเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อมูลเบื้องต้น

ขั้นที่ 3 ลงพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยลงพื้นที่ชุมชนปะเสยะวอ ชุมชนบ้านทอน และชุมชนไพรวัลย์ เพื่อสำรวจปัญหาและความต้อง รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานของชุมชนพบปะพูดคุยกับผู้นำชุมชนเพื่อแนะนำตัว และแจ้งวัตถุประสงค์การเข้ามาศึกษาวิจัยในพื้นที่ ตลอดจนขั้นตอนวิธีการศึกษาโดยสังเขป

ขั้นที่ 4 จัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ ในประเด็นตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ โดยประเด็นคำถามครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งหมด

ขั้นที่ 5 เรียบเรียงและตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมด วิเคราะห์เรียบเรียงเป็นเอกสาร เพื่อนำเสนอผลการศึกษาต่อชุมชนและตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำไปสู่แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

การวิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการวิจัยผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา โดยการอ่านทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มากำหนดประเด็นหลัก อธิบายความเป็นเหตุเป็นผล จัดหมวดหมู่ ตีความหมายหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ตามความหมายของคำที่มีความเหมือนและแตกต่าง เพื่อเปรียบเทียบและแสดงข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อสรุปและสิ่งที่ตีความออกมาจะอยู่ในรูปของคำอธิบาย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะตรวจสอบความหมาย และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ว่ามีความสมบูรณ์และมีความละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์หรือไม่ หากข้อมูลนั้นยังไม่ชัดเจนจะทำการสัมภาษณ์ใหม่ เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นนำไปสู่การเรียบเรียงเนื้อหาเพื่อหาข้อสรุป โดยผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลในรูปแบบวิธีพรรณนาความ สามารถอธิบายได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ วิธีการศึกษาเป็นเชิงคุณภาพ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลมี 6 กลุ่ม ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ 8 คน ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ 2 คน เจ้าของเรือกอและ 4 คน ผู้นำในชุมชน 3 คน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม 2 คน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยกำหนดประเด็นหลัก อธิบายความเป็นเหตุเป็นผล ตีความหมายหา

ความเชื่อมโยงของข้อมูล ตามความหมายของคำที่มีความเหมือนและแตกต่าง มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ (2) ภูมิปัญญาการต่อเรือกอและ และ(3) ภูมิปัญญาการเขียนลายเรือกอและ

ขั้นที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยวิธีการศึกษา เป็นเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลมี 2 กลุ่ม ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ 8 คน ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ 2 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยกำหนดประเด็นหลัก อธิบายความเป็นเหตุเป็นผล ตีความหมายหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ตามความหมายของคำที่มีความเหมือนและแตกต่าง มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตอนการสอนของปราชญ์ชาวบ้าน (2) สิ่งที่ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

ขั้นที่ 3 การศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ วิธีการศึกษาเป็นเชิงคุณภาพ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลมี 6 กลุ่ม ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ 8 คน ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ 2 คน เจ้าของเรือกอและ 4 คน ผู้นำในชุมชน 3 คน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม 2 คน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยกำหนดประเด็นหลัก อธิบายความเป็นเหตุเป็นผล ตีความหมายหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ตามความหมายของคำที่มีความเหมือนและแตกต่าง มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน เยาวชน คนรุ่นใหม่ (2) การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ (3) การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ และ (4) การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและที่มีคุณค่าต่อชุมชน ในด้านบุคคลและด้านชุมชน เป็นการศึกษา การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ และวิธีการในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและของปราชญ์ชาวบ้าน (ผู้ถ่ายทอด) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการตอบปัญหาการวิจัย ในการสัมภาษณ์เจาะลึกครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอค้นพบที่ผู้วิจัยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

ตอนที่ 1 ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

1. ความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้
2. ภูมิปัญญาการต่อเรือกอและ
3. ภูมิปัญญาการเขียนลายเรือกอและ

ตอนที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

1. ขั้นตอนการสอนของปราชญ์ชาวบ้าน
2. สิ่งที่ได้รับจากการถ่ายทอดได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

ตอนที่ 3 แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน เยาวชน คนรุ่นใหม่
2. การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ
3. การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ
4. การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และ

รวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

ตอนที่ 1 ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่ง अबดุลเลาะ ต่วนกาเดร์ (22 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...มีบทบาทสำคัญมาก เรือกอและเป็นมรดกตกทอดมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สมัยผมเด็ก ๆ ก็เห็นเรือกอและมีอยู่ในชุมชนแล้วก็มีคนจากมาเลเซียเข้ามาให้เงิน ทำเรือกอและให้...”

สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...เรือกอและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดใช้แดนใต้ ถ้าไม่มีเรือกอและ ก็เหมือนมีสิ่งทีขาดหายไป เรือกอและเป็นสื่อกลางที่เชื่อมทุกคนเข้าด้วยกัน ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่อยู่ ชายทะเลส่วนมากจะประกอบอาชีพประมง เรือที่ใช้ก็จะเป็นเรือกอและกับเรือท้ายตัด ถ้าเรือกอและไม่เริ่มต้นอนุรักษ์ตอนนี้ อนาคตอาจจะหมด...”

สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...เรือกอและ มีมานานตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว เรือกอและเป็นเครื่องมือทำมาหากินของชาวประมงบ้านเรา แต่ทุกวันนี้เรือกอและมีจำนวนน้อยลง เพราะเดี๋ยวนี้มีเรือไฟเบอร์ ราคาถูกลงกว่าเรือกอและ ในอนาคตคาดว่า เรือกอและอาจมีน้อยลงเนื่องด้วยช่างต่อเรือก็ไม่ค่อยมีแล้ว คนเดี๋ยวนี้อาจไม่ค่อยได้สืบทอดภูมิปัญญานี้ แต่ก็มีเรือกอและจำลอง ที่เรายังจะเห็นได้ตลอด ประกอบก็ไม่ยาก 1 วันก็เสร็จแล้ว เรือมีอิทธิพลต่อชาวประมงอย่างมาก ไม่มีเรือก็ออกหาเงินไม่ได้ แต่ทางตอนใต้บ้านเรานิยมใช้เรือกอและเพราะเป็นเอกลักษณ์ของบ้านเรา เป็นเรือที่มีความสวยงามมีลวดลาย...”

(อามือเยาะ ตือราแม, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...เรือกอและมีความสำคัญอย่างมาก เพราะว่าคนที่ประกอบอาชีพประมงต้องมีเรือไม้ จะได้ออกทะเลไปไกล ๆ เรือไฟเบอร์ไปเร็ว แต่ไปไม่ไกลเพราะว่ามันมีขนาดเล็ก สู้กับคลื่นไม่ได้ เรือกอและมันทนถ้าใช้ดี ๆ ของผมใช้มา 20 ปี 1 ปีแบทาสี 1 ครั้ง อะไรที่เสียแบกซ่อมอย่าปล่อยให้มันหนัก...”

(อาซัน มามะ, 23 ตุลาคม 2562)

และสอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...จริง ๆ แล้วเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนราธิวาส อาจจะไม่ใช่ 100 % อาจจะเป็นของจังหวัดปัตตานีด้วย ก็ถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดใช้แดนภาคใต้ แล้วก็จะมีการแข่งขันเรือกอและอยู่ประจำทุกปี กิจกรรมแบบนี้ก็เป็นหนึ่งในสิ่งที่เราสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวมาร่วมชมได้ ส่วนของสำนักงานวัฒนธรรมเราใช้เอกลักษณ์ทางด้านลวดลายของเรือกอและเขียนลงในสินค้า...”

(สมมาตร เทพพรหม, 25 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...สำคัญต่อจังหวัดใช้แดนใต้ เชิงการท่องเที่ยวเพราะว่านักท่องเที่ยวพามาเที่ยว จังหวัดชายแดนใต้ ก็จะมาดูเรือกอและ ดูการต่อเรือกอและ ไม่ว่าจะมาเป็นเรือกอและขนาดใหญ่แล้วก็เรือกอและจำลอง ถือเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดใช้แดนภาคใต้...”

(นิเชน หะแว, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...มันบ่งบอกถึงประเพณีของพื้นที่ อย่างเช่น ด้านการท่องเที่ยว ลำสุดนักร้อง วงลาบานูน ก็เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวและในพื้นที่ด้วย เชิญชวนคนภายนอกพื้นที่เข้ามาไม่ใช่คนในพื้นที่อย่างเดียว ในเรื่องของลายบนเรือกอและ มันมีที่มานะ อย่างเช่นลายบนเรือก็นำลวดลายมาจากลายบนมัสยิด ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมในพื้นที่ และที่สำคัญลวดลายบนเรือกอและ ในตำบลปะเสยะวอจะไม่เหมือนกับที่อื่นด้วย...”

(อาบีบ มายุดัน, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...บทบาทสำคัญเชิงอัตลักษณ์ต่อท้องถิ่น เพราะว่าถ้าพูดถึงเรือกอและนี้ จังหวัดใช้แดนใต้ ทั้งจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส แต่ถ้าไปจังหวัดสตูล จังหวัดตรัง ก็จะเป็นเรืออีกแบบหนึ่ง ถ้าเป็นเรือกอและนี้ จะมีเฉพาะจังหวัดใช้แดนใต้ บทบาทสำคัญต่อสังคมโอเคเรือกอและนี้ มันเป็นเรื่องหรือพาหนะในการออกไปหาปลาสัตว์ทะเลของชาวบ้าน ซึ่งการถ่ายทอด เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านชาวประมงในพื้นที่ เป็นอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตของมันอยู่คู่กัน ถ้าถามว่าไม่มีเรือกอและเขาก็ต้องมีกระบวนการนำสิ่งที่มาทดแทนตรงนี้ได้ เรือกอและตรงนี้มันก็จะหายไป...”

(ฮาซัน สุหลง, 25 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ถือว่าเรือกอและเป็นเอกลักษณ์ของนราธิวาส และเป็นมาศคอตของตำบลโคกเคียน ไปที่ไหนก็จะเห็นว่าตำบลโคกเคียนจะมีเรือกอและ แล้วก็มีเรือกอและจำลองก็เป็นของฝากเป็นสินค้าโอท็อปของที่นี่ มีเด็กแล้วก็เยาวชนก็มีที่เข้าไปหัดทำเป็นกลุ่ม

การเรียนรู้ เป็นกลุ่มเรือกอลและจำลอง โดยให้เยาวชนเข้าไปทำแล้ว
ก็ส่งสินค้าไปขายสร้างรายได้ให้กับเขา...”

(กัลยา เมืองละออง, 25 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอลและในจังหวัดชายแดนใต้ เรือกอล
และถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชายแดนใต้ร่วมกัน เป็นสื่อกลางที่เชื่อมทุกคนเข้าด้วยกัน เรือกอลและ
เป็นมรดกตกทอดตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นเครื่องมือประกอบอาชีพของชาวประมง

2. ภูมิปัญญาการต่อเรือกอลและ

2.1 กลุ่มคนที่ว่าจ้างให้ต่อเรือกอลและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบล
ศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมาชิก 21 ตุลาคม 2562
ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ส่วนใหญ่คนที่มาว่าจ้างเป็นคนปะนาละ ระตะโลเกกาปรี
ที่สงขลากี่มี เรือที่นำไปจะเป็นใช้เรือประมง เรือที่แบต่ออยู่ตอนนี้มี
ช่างที่อื่นทำแต่ต่อไม่เสร็จ ก็เอาเรือมาให้แบต่อให้เสร็จ...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ส่วนใหญ่คนที่มาจ้างให้แบต่อเรือ ก็จะเป็นคนในตำบล
ปะเสยะวอ เป็นชาวประมง.แล้วก็มีคนที่ปะนาละด้วย...”

(อับดุลเลาะ บูละ, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...คนที่มาจ้างส่วนใหญ่เป็นชาวประมง คนที่ตำบลปะนา
ละ แถวสงขลา ปัตตานีก็มี ส่วนมากเป็นคนชายแดนใต้ที่มีบ้านอยู่
ใกล้ชายทะเล ส่วนนอนที่เอาเรือไปนำเที่ยว มีแต่คนเอาเรือไปใช้
งาน ปกติแล้วเขาจะมาสั่งจะเอาเรือไปออกหาปลา...”

(อัมรัน สาแล, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ผู้ว่าจ้างเป็นชาวประมง เพราะต้องใช้เรือกอลและใน
การประกอบอาชีพของเขา..”

(เจ็ม อุมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...มีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มชาวประมงนี้เป็นกลุ่มหลัก กลุ่มที่มาจ้างให้ต่อเอาไปใช้เรือเป็นโรงแรมก็มี ขนาด 2 เมตร 3 เมตร...”

(อาหะมัด สาและ, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นกลุ่มคนที่ว่าจ้างให้ต่อเรือและ ส่วนใหญ่เป็นชาวประมงเป็นหลักทั้งในประเทศ คือ จากจังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี บางส่วนจากจังหวัดสงขลา และมีบางส่วนที่มาจากประเทศมาเลเซีย ส่วนใหญ่เป็นคนในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีบ้านอยู่ใกล้ชายทะเล

2.2 ขนาดของเรือกอลและที่ได้รับความนิยม

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเจ็ม อูมา (22 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.1 ขนาดเรือกอลและของ เจ็ม อูมา

“...ยาว 12 เมตรที่เขานิยมมาจ้างให้แบทำ แต่ละปีต่อได้แค่ 1 ลำ ลำหนึ่งก็ยาวประมาณ 12 เมตร...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ขนาดของเรือไม่แน่นอน แล้วแต่ความต้องการของคนที่มาจ้างให้ต่อเรือ 1 ปีแบต่อเรือได้สองลำ ขนาด 20 ศอก...”

(อับดุลเลาะ บูละ, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.2 ขนาดเรือกอและของ อาหะมัด สาและ

“...ถ้าเป็นเรือท้ายตัดนิยมนิยม 8 เมตร ถ้าเป็นเรือกอและนิยมนิยม 12 ถึง 18 เมตร. เรือท้ายตัดที่เคยต่อใหญ่สุด 14 เมตร เรือกอและที่ใหญ่ที่สุดของตำบลศาลาใหม่อยู่ที่หาดนราทัศน์ ใน 1 ปีพูดจริง ๆ ต่อเรือได้ 3 ถึง 4 ลำ ขนาดกลาง ประมาณ 6 ถึง 7 เมตร...”

(อาหะมัด สาและ, 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...1 ปีต่อได้ 1 ลำเพราะเรือมันใหญ่ 1 ลำ ต่อประมาณ 10 เดือน เป็นเรือขนาด 22 คอก 1 ปีต่อได้มากที่สุดก็แค่ 2 ลำ...”

(อัมรินทร์ สาแล, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...เรือที่ต่อเดี๋ยวนี้อีก 20 คอก แล้วแต่ก็มี 16 คอก ถ้าจะเยอะสุดก็ขนาด 16 คอก ในปัจจุบันนี้เขาจะนิยมให้เป็นลำใหญ่ ๆ ไปได้ไกล ต่อปีแบต่อเรือกอและขนาดเล็กก็ได้ 2 ลำ...”

(สมมาแ อติงเงาะ, 21 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นขนาดของเรือกอและที่ได้รับความนิยม เรือท้ายตัดจะนิยมความยาว 8 เมตร ถ้าเป็นเรือกอและนิยมนิยมความยาว 12 ถึง 18 เมตร ในปัจจุบันจะนิยมใช้เรือลำใหญ่

2.3 การออกแบบรายละเอียดของเรือกอลและ ภาพต้นแบบสำหรับกำหนดสัดส่วนในการต่อเรือกอลและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมาชิก 21 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ไม่ได้เขียนแบบเรือไว้ แปะใช้ความจำเรือขนาดนี้ใช้ไม้ขนาดนี้ ส่วนนี้ก็นิ้ว ๆ ถ้าเรือใหญ่ก็จะขนาดนี้ก็นิ้ว ๆ เวลาคนจะมาสร้างเรือเขาก็จะมาบอก ขนาดจะเอา 15 คอก ก็จะมาบอกความกว้างด้วยกว้างเท่าไหน 80 นิ้วหรือเจ็ด 75 นิ้ว ประมาณนั้น เวลาคนมาก็มีคิว การต่อเรือกอลและก็จะทำตามคิวไป...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม่มีแบบ เวลาจะต่อเรือคนที่มาจ้างก็จะบอกความยาวอย่างเดียว ส่วนตัวเรือแบบจะเป็นคนออกแบบเอง คิดให้เรือออกมาในรูปแบบที่สวยตามความยาวที่เขาบอก ไม่มีแบบแต่คิดออกมาเลย เรือยาวเท่ากันแต่ไม่เท่ากันทุกลำ ขึ้นอยู่ตามขนาดของเรือ แบบต้องคิดรูปแบบให้เรือเสร็จออกมาแล้วต้องสวย เพราะว่ามันไม่เหมือนกันทุกลำ จะต้องคิดสัดส่วนที่เรือกินน้ำหรือส่วนที่เหลื่อมลงไปใต้น้ำ ต้องใช้การกะระยะเอา...”

(อาหะมัด สาและ 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ในการต่อเรือแต่ละครั้งไม่ได้ออกแบบไว้ จะใช้สมองและประสบการณ์ ส่วนใหญ่คนที่มาสั่งเขาก็จะไปดูเรือที่มันมีอยู่แล้วในชุมชน ก็จะมาสั่งตามขนาดที่เขาเห็นมา ว่ามีรูปทรงยังไง จะมาสั่งก็สั่งยาวกี่คอก กว้างเท่าไหน กำหนดความสูงด้วย เวลาจะต่อก็จะคิดว่าสัดส่วนเรือเท่านี้ เนื้อไม้หนากี่นิ้ว บางครั้งที่แบบสงสัยแบบก็จะมาวัดเรือของพรรคพวกที่ต่อเรืออยู่...”

(อัมรัน สาแล, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม่มีการเขียนแบบไว้ ผู้ว่าจ้างแค่บอกว่าต้องการเรือลำขนาดไหน ที่เหลือแบบจะออกแบบตามความเหมาะสมเอง...”

(เจ็ม อูมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม่มีแบบที่ใช้ขอรายละเอียดในการต่อเรือ คนมาก็จะบอกว่าความกว้างแคไหน เขาจะกำหนดว่าต้องการยาวขนาดนั้น เช่น กว้าง 2 เมตร ยาว 15 เมตรสูง 1 เมตรครึ่ง...”

(อับดุลเลาะ บูละ, 21 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นสัดส่วนในการต่อเรือกอลและ ส่วนใหญ่จะไม่เขียนแบบเรือไว้ แต่ใช้ความจำเป็นหลัก จากประสบการณ์ที่เคยต่อเรือมา

2.4 การหาไม้ที่จะใช้สำหรับการต่อเรือ ความเหมาะสมของไม้สำหรับต่อเรือกอลและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมათ ดิงเงาะ (21 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ไม้ที่ใช้ไปซื้อจากในตัวเมืองปัตตานี ส่วนใหญ่ที่แบต่อไม้ไซไมในพื้นที่ แบนจะโทรไปสั่งว่าจะใช้ไม้ บอกว่าจะเอายาวกี่เมตร ยาวก็คอก เช่น 20 คอก ไม้ที่ต่อนี้ซื้อจากปัตตานีหมดเลย เรือที่ต่ออยู่ตอนนี้ไซไม้ตะเคียนทอง คุณสมบัติก็ทนกว่าไม้ตะเคียนทราย ไม้ชนิดนี้น้ำจะไม่กัด ไม้ผุง่าย...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม้ที่ใช้จะต้องสั่ง ซื้อจากชาวบ้านอีกที มันจะมีชุมชนข้าง ๆ ที่ขายไม้ในหมู่บ้าน เป็นชุมชนที่อยู่ติดป่า...”

(อับดุลเลาะ บูละ, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม้ที่ใช้ต่อก็มาจากสายบุรี จะสั่งซื้อเป็นแผ่น ๆ เขาจะมาส่งที่โรงเรือเลย จะเอาที่คอกก็ส่งไปเขาก็จะเอามาส่ง ส่วนใหญ่ไม่ต้องใช้ก็ซื้อเลย การคัดเลือกไม้ที่ใช้ก็จะเลือกตรงไม้ที่ไม่มีตราไม้ เวลาไม้ที่มีตราเวลาตัดไม้มันจะหักแล้วก็มีมันไม่ทนด้วย ต้องเป็นไม้ที่มีผิวเรียบทั้งแผ่น ตาเรียกว่า “บูกู” ที่สำคัญไม้มันก็ต้องแก้ด้วย ดูจากสีไม้ทำไม้มันแกสีไม้มันก็จะแดง...”

(อัมรัน สาลแล, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ผู้ว่าจ้างจะซื้อมาเองนำไม้มาให้ช่าง ช่างก็แค่ต่อเรือ...”

(เจ็ม อูมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม้ที่ใช้ในการต่อเรือ ใช้ไม้ในอำเภอเมืองของตำบลโคกเคียน จะมีตามบ้านของชาวบ้าน ไปซื้อต้นไม้จากชาวบ้าน และเขาก็จ้างเขาให้ไปตัด. เป็นแผ่น ๆ มีไม้ที่ซื้อจากต่างจังหวัดต่างอำเภอ ก็มี บางครั้งคนที่จ้างให้แบต่อเรือก็เอาไม้มาให้เหมือนกัน...”

(อาหะมัด สาและ, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการหาไม้ที่จะใช้สำหรับการต่อเรือ จะใช้ทั้งไม้ที่มีอยู่ในชุมชน บางครั้งจะนำไม้จากต่างอำเภอ ต่างจังหวัดมาใช้ต่อเรือบางชิ้นอยู่กับปริมาณไม้ที่มีอยู่ ณ ตอนนั้น การสั่งไม้ก็จะบอกขนาดตามความยาวที่ต้องการ และจำนวนแผ่นที่จะใช้ต่อเรือ

2.5 ชนิดของไม้ที่ใช้ในการต่อเรือกอลและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเจ็ม อูมา (22 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.3 ไม้ตะเคียนที่ใช้ในการต่อเรือกอลและของเจ็ม อูมา

“...ไม้ตะเคียน อายุ 30 ปีขึ้นไป เพราะจะมีความทนสูงกว่าไม้ที่มีอายุน้อย...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.4 ไม้ตะเคียนที่ใช้ในการต่อเรือกอลและของอาหะมัด สาและ

“...ไม้ที่ใช้เป็นไม้ตะเคียนทราย ไม้ตะเคียนทองนี้เป็นไม้ที่ห้ามตัด เพราะว่ามันอยู่ในป่าสงวน เป็นไม้ที่อยู่บนภูเขา ส่วนไม้ตะเคียนทราย จะอยู่ตามบ้านมีโหนด เพราะว่ามันตะเคียนทราย มันชอบดินทราย ไม้ทั้งหมด ยกเว้นปีกกับเปลือกไม้ ที่เหลือก็ตัดเป็นแผ่น ไม้ที่ใช้ส่วนใหญ่อายุประมาณ 20 ปี บางครั้งก็ 50 ปี...”

(อาหะมัด สาและ, 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“.....ไม้ที่ใช้ต่อเรือ แปะใช้ไม้ตะเคียน...”

(อับดุลเลาะ บูละ, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม้ที่ใช้ต่อทั้งหมดเป็นไม้ตะเคียนบ้าน ตะเคียนมี 2 ตะเคียน คือ ตะเคียนทอง ตะเคียนทราย ความแตกต่างมันก็อยู่ที่ความทนแล้วก็ราคา ถ้าจะให้ดีก็ให้ใช้ไม้ตะเคียนทอง แต่เรือมันก็จะแพงขึ้นไปอีก ส่วนใหญ่ไม้ชิ้นข้างล่างจะเป็นไม้ตะเคียนทองในส่วนที่สัมผัสกับผิวน้ำ แต่ถ้าเป็นไม้ที่ขึ้นมาจนถึงขอบเรือ จะเป็นไม้ตะเคียนทราย ดูได้จากสีของไม้ที่ ไม้ที่ใช้ก็ต้องเป็นไม้เก่า เพราะไม้เก่ามันจะดี แต่ถ้าเป็นไม้ใหม่เวลาถูกแดดมันก็จะเปราะ มันจะยึดอีกไม่ดี ไม้เก่าเวลาต่อแล้วมันก็จะไม่ยึดหยุนคงตามเดิม...”

(อัมรัน สาแล, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.5 ไม้ตะเคียนที่ใช้ในการต่อเรือกอและของสมาแอ ดิงเงาะ

“...ไม่ได้กำหนดว่าจะใช้หน้าไม้กลางซ้ายหรือเปลือกไม้
แบบจะสั่งว่าเอาไม้ก็แผ่น แบนเอาก็แผ่นเขาก็จะมาส่ง ไม้ที่ใช้ก็จะต้อง
เป็นต้นใหญ่ ๆ น่าจะ 10 ปีขึ้นไป เป็นไม้เก่า มีทั้งไม้เก่าไม้ใหม่ ถ้า
ไม้ที่เพิ่งตัดมายังเปียกอยู่ก็ต้องเอาไปตากให้แห้งก่อน ประมาณ 3
เดือนถึง 4 เดือนไม้ก็จะใช้ได้แล้ว...”

(สมาแอ ดิงเงาะ, 21 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นชนิดของไม้ที่ใช้ในการต่อเรือกอและ จะเป็นไม้ตะเคียนทั้งหมด ทั้ง
ไม้ตะเคียนทอง และไม้ตะเคียนทราย อายุ 10 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ไม้ชิ้นข้างล่างจะเป็นไม้ตะเคียนทอง
ส่วนที่สัมผัสกับผิวน้ำ แต่ถ้าเป็นไม้ที่ขึ้นมาจนถึงขอบเรือ จะเป็นไม้ตะเคียนทราย ดูได้จากสีผิวของไม้

2.6 เก็บรักษาไม้ที่จะใช้ในการต่อเรือกอและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบล
ศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมาแอ ดิงเงาะ (21 ตุลาคม 2562)
ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ไม้ที่ได้มาแบบจะมาตั้งไว้ในร่ม สั่งไม้มาได้รับมาก็เอา
มาเก็บไม้ได้เอาไปทำอะไร...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ได้ไม้มาเขาจะเอาไม้มาตาก ประมาณ 6 เดือนหรือเอา
มาเก็บไว้ก่อน จะเก็บไม้จะต้องเป็นชิ้น ๆ เรียงกันอยู่ในร่ม..”

(อับดุลเลาะ บูละ, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม้ที่ได้มาก็จะเก็บเรียงกันเป็นแผ่น ๆ ตากแดดก็มีแต่
ส่วนใหญ่จะอยู่ในที่ร่ม เน้นสะดวกที่แบใช้งาน...”

(อัมรินทร์ สาแล, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...เก็บไว้ในที่ร่ม การเก็บไม้ได้มีอะไรมาก โดนแดดโดน
ฝนได้ไม่มีผลอะไร...”

(เจ็ม อูมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม้ที่ได้มา แบก็จะเอาไม้มาตากแดดให้ความร้อน ทำ
ให้ไม้แห้งเร็ว ที่ทำให้ไม้แห้งเวลาที่ทำเรือเอาไม้มาต่อที่ละแผ่น
รอยต่อมันจะติดกัน ถ้าไม้มันแห้ง เวลาไม้ถูกน้ำมันจะพองออกมัน
จะยิ่งชิดกัน...”

(อาหะมัด สาแล, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นเก็บรักษาไม้ที่จะใช้ในการต่อเรือกอลและ จะเก็บไม้ไว้ในร่ม วางเป็น
ชั้นบางเรียงเป็นแผ่นต่อกัน และนำไม้ที่ได้มาไปตากแดดให้เนื้อไม้แห้ง ในช่วงหลังจากต่อเรือเสร็จเมื่อ
นำเรือลงน้ำ แผ่นไม้จะดูดซึมน้ำเข้าไปจะทำให้แผ่นไม้ที่ต่อเรือนั้นชิดกัน ยิ่งทำให้เรือแข็งแรงขึ้น

2.7 การเตรียมไม้ให้พร้อมสำหรับการต่อเรือกอลและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบล
ศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งอัมรินทร์ สาแล (21 ตุลาคม (2562)
ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...เวลาจะต่อเรือ ก็จะก่อไฟแล้วก็เอาไม้ไปผิงไฟตัดตาม
ทรงให้มันโค้ง เวลาเผาก็เผาแค่ครึ่งวันบาง วันเดียวบาง...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...มาตากแดดให้แห้ง แล้วนำไม้ไปผิงไฟเพื่อให้ไม้ได้ทรง
ตามที่แบต้องการจะต่อเรือ...”

(เจ็ม อูมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม้ที่ใช้จะต้องให้แห้งเองตามธรรมชาติ ในช่วงต่อเรือก็
จะเอาไม้ผิงไฟโดยการเผา เตรียมใช้ในต่อเรือ...”

(อับดุลเลาะ บูละ, 21 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 4.6 การเตรียมไม้สำหรับการต่อเรือกอกและของสมาแอ ดิงเงาะ

“...ก่อนที่จะต่อเรือ จะเอาไม้ไปผิงไฟ เพราะจะตัดไม้ให้เป็นรูปสี่เหลี่ยม ก่อไฟตรงกลางแล้วก็เอาไม้มาวางตามแนวยาวโดยใช้ความร้อนอ่อน ๆ และตัดไม้ไปเรื่อย ๆ...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ก่อนจะเอาไม้มาต่อเรือ ก็ต้องเอาไม้ไปกบก่อนให้พื้นผิวไม้เรียบ ต้องเอาไม้วัดขนาดเอาไปใส่ในโครงเรือที่เตรียมไว้ วัดว่าลงตัวหรือเปล่า แล้วก็ตัดส่งของไม้ให้มีความโค้งตามทรงเรือ จากนั้นก็นำไปผิงไฟ โดยใช้ความร้อนเพราะต้องการตัดไม้ให้มันงอ เวลาไม่ถูกความร้อนเนื้อไม้มันจะอ่อน สามารถบิดได้ เอารูปทรงไหนก็ค่อยตัดจนกว่าจะได้...”

(อาหะมัด สาและ, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการเตรียมไม้ให้พร้อมสำหรับการต่อเรือกอก ส่วนใหญ่จะนำไม้ไปขัดก่อนให้พื้นผิวเรียบ วัดขนาดทั้งความกว้าง ความยาว ให้ได้ตามที่ต้องการ ในการตัดไม้ให้มีความโค้งตามทรงเรือจะเอาไม้ไปผิงไฟ โดยใช้ความร้อนอ่อน ๆ และตัดไม้ให้ได้ตรงตามที่ต้องการ

2.8 จุดศูนย์ถ่วงของเรือกอกและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมาแอ ดิงเงาะ (21 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.7 การวางจุดศูนย์ถ่วงของเรือกอกและของสมาแอ ดิงเงาะ

“...จะรู้จากไม่ว่าไม้ด้านข้างหนากี่นิ้วข้างนี้ 5 นิ้วข้างนี้ 5

นิ้ว มันก็จะไม่เอียงแล้ว ต้องกำหนดไม้แต่ละข้างมันต้องเท่ากัน...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.8 การวางจุดศูนย์ถ่วงของเรือกอกและของเจ็มู อูมา

“...ตอนต่อเรือจะวัดขนาดไม้ให้เท่ากันในแต่ละฝั่ง...”

(เจ็มู อูมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.9 การวางจุดศูนย์ถ่วงของเรือกอกและของอาหะมัด สาและ

“...ไม้ที่ท้องเรือแต่ละแผ่นจะต้องเท่ากัน ทั้งทางขวาและทางซ้าย ระยะห่างก็ต้องวัดให้เท่ากัน แะจะรู้ว่าไม้ควรจะตัดยังไม้ขนาดเท่าไรกำหนดทรงส่วนท้อง ให้เป็นทรงรีหรือทรงแบน...”

(อาหะมัด สาและ, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นจุดศูนย์ถ่วงของเรือกอกและ พบว่า ช่วงต่อเรือจะกำหนดให้ไม้ที่ใช้ต่อนั้นมีขนาดเท่ากันทั้ง 2 ฝั่ง โดยกำหนดขนาดของไม้ที่ใช้ต่อเรือให้เท่ากัน หากไม้ที่ใช้ต่อขึ้นมีขนาดไม่เท่ากันจะทำให้เรือที่ต่อเอียงได้ และกำหนดทรงของเรือในส่วนท้อง ให้เป็นทรงรีหรือทรงแบน

2.9 ปัญหาในการต่อเรือกอกและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมาแอ ดิงเงาะ (21 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ถ้าฝนตกก็ต่อเรือไม่ได้ ส่วนใหญ่ก็ต่อเรือในช่วงหน้าร้อน ช่วงเดือน มกรา เมษา เรื่องการต่อไม้ต้นนี้ไม่มีปัญหา มันก็มีที่ต่อไม้ต้นเขามาดูก็ไม่ได้มีปัญหาอะไร...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม้ที่ใช้ต่อเรือ เวลาเจอไม้ที่มีตาไม้ที่เป็นวงไม้ ได้ไม้มาจะเป็นตำหนิไม่สามารถใช้ต่อเรือได้...”

(อับดุลเลาะ บูละ, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ปัญหาที่เจอบ่อย ๆ ก็เวลาตัดไม้ ไม้มันจะหัก แล้วมันจะแตกเวลาเอาไม้ไปใส่ข้างบนของเรือ ถ้าไม้นั้นเสีย แยกก็ต้องหาไม้อันใหม่มาใส่แทนต้องใช้เวลาอีก...”

(อัมรินทร์ สาแล, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...สภาพอากาศเวลาฝนตก ก็จะต่อเรือไม่ได้เพราะไม่ได้มีโรงเรือนต่อเรือ ไม้ก็มีปัญหาบ้างไม้ไม่พอต่อเรือ เรื่องเวลาไม่มีปัญหา เพราะช่างต่อเรือจะกำหนดวันเองในการต่อเรือจะต้องใช้เวลาพอสมควร...”

(เจ็ม อุมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ปัญหาถ้าพูดจริง ๆ ก็สภาพอากาศฝนตก เพราะว่าที่ต่อเรือไม่มีหลังคา มีแค่สแลนที่เอาไว้กันแดด เรื่องของไม้แบไม่บอกว่าเป็นปัญหาเพราะว่าก่อนที่แบจะต่อเรือ แยกก็ต้องเตรียมไว้ให้พร้อมก่อนจะทำอยู่แล้ว เตรียมไว้ก็แผ่น แยกก็ต้องรู้ แบมองว่าไม่เป็นปัญหาเพราะว่าแบก็ต้องเตรียมให้พร้อม แต่สภาพอากาศกำหนดไม่ได้ในช่วงมรสุมมัน ฝนก็ตกติดต่อกันเป็นอาทิตย์...”

(อาหะมัด สาแล, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นปัญหาในการต่อเรือกอลและ ส่วนใหญ่จะเป็นสภาพอากาศ และไม้ที่ใช้ต่อเรือมีตาไม้เป็นตำหนิที่เกิดจากธรรมชาติ เมื่อนำมาต่อเรือปล่อยไว้นานจะทำให้ไม้ชื้นเข้าเรือได้ในช่วงตัดไม้หากคำนวณไม้ดีก็จะทำให้ไม้หัก ซึ่งจะส่งผลให้ไม้ชิ้นนั้นใช้การไม่ได้ยังเสียเวลา

2.10 พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในการต่อเรือกอลและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเจ็ม อุมา (22 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ไม่มีพิธีกรรมใด ๆ สำหรับการต่อเรือ เจ้าของเรือผู้ว่าจ้างจะกำหนดวันออกเรือ แต่จะมีการละหมาดฮายัต (ละหมาดขอพร) ก่อนจะเอาเรือลงทะเลด้วย...”

(เจ็ม อุมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ไม่มีความเชื่อ ไม่มีพิธีกรรมอะไร ต่อเรือเสร็จจะเอาเรือออกจากอู่ก็แล้วแต่เจ้าของเรือ เขาเป็นคนกำหนด...”

(สมาแอ ดิงเงาะ, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...มีความเชื่อทางศาสนา ก็จะต้องละหมาดฮายัต ขอให้ทำงานให้ราบรื่น ทำงานให้ปลอดภัย แบบขอวันไหนในสัปดาห์แบบเคยทำสำเร็จทำราบรื่นไม่มีปัญหา ใน 7 วันแบก็จะเลือกวันนั้นอยู่ที่ตัวแบว่าขอวันไหน แบบเป็นคนเลือก แบก็ขอที่นับถือทางศาสนา มันขึ้นอยู่กับความสบายใจของแต่ละคน ถ้าต่อเรือเสร็จแล้วเจ้าของเรือเขาจะหาวันเองที่จะเอาเรือ...”

(อาหะมัด สาและ, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในการต่อเรือกอลและ บางกรณีนั้นเจ้าของเรือจะมีการละหมาดฮายัต (ละหมาดขอพร) ก่อนจะเอาเรือลงทะเล ส่วนช่างต่อเรือจะอิงตามวันหรือเวลาที่ช่างต่อเรือเคยต่อมา ซึ่งขึ้นอยู่กับความสบายใจของช่างคนดังกล่าว

3. ภูมิปัญญาการเขียนลายเรือกอลและ

3.1 การเตรียมพื้นผิวของเรือกอลและก่อนจะเขียนลาย

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นช่างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งบือราเฮง มะมิง (23 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...หน้าที่ของแบมีแค่ลงสีอย่างเดียว ส่วนของการขัดเรือเป็นหน้าที่ของช่างเรือเขาขัดมาเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่แบจะวาดลวดลาย แบไม่ได้ลงสีรองพื้นก่อนจะว่าลวดลายเลย แต่ถ้าลงรองพื้นก่อนก็จะดีทำให้สีดูสวยขึ้น...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ต้องขัดเรือให้เรียบร้อยก่อน แต่ช่างต่อเรือจะขัดมาเรียบร้อยแล้ว ก็ลงลาย ลงรองพื้นก่อน ให้ลายที่แบทำดูสวยขึ้น...”

(โรมัยนุน เจะเต๊ะ, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการเตรียมพื้นผิวของเรือกอลและก่อนจะเขียนลาย การขัดพื้นผิวของเรือเป็นหน้าที่ของช่างเรือ ช่างเขียนลายทำแค่ลงสีรองพื้นบนเรือกับเขียนลวดลายต่าง ๆ เท่านั้น โดยลงสีรองพื้นบนเรือและเขียนลวดลาย สีรองพื้นจะทำให้ลายที่เขียนสวยมากขึ้น

3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการลงสีและเขียนลาย

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งบือราเฮง มะมิง (23 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.10 สีและพู่กันที่ใช้เขียนลายเรือกอและของบือราเฮง มะมิง

“...หลักๆ มีสี พู่กัน สีที่ใช้เป็นสีน้ำมัน ช่วงนี้เขานิยมใช้สีที่ตี สีน้ำมันจะทนน้ำ ทนแดดอยู่ได้ 7-8 ปี กว่าจาง แปะใช้จะ 6 สี แดง ขาว ดำ เหลือง เขียว น้ำเงินสีที่แบมก็มาผสมสีกัน...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.11 สีและพู่กันที่ใช้เขียนลายเรือกอและของรอมัยนุน เจะเต๊ะ

“...หลัก ๆ จะใช้พู่กัน กับขอล็กที่ไว้เขียนเส้น เพื่อให้เส้นเท่ากันทั้งสองฝั่ง สีที่แบใช้ จะเป็นสีน้ำมัน ตราเปิด ตรากึ่ง และ ตรา 704 จะใช้แดง น้ำเงิน เหลือง ขา เขียว ดำ เป็นหลัก...”

(โรมันนุณ เจะเต๊ะ, 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.12 สีและพู่กันที่ใช้เขียนลายเรือกอและของอับดุลเลาะห์ มะดิง

“...สีเป็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญา สีที่ใช้จะเป็นสีน้ำมัน TOA สีน้ำมันมันจะทนกว่าสีอื่น ยี่ห้ออื่น เวลาเรือกอและโดนแดด โดนน้ำ ถ้าเลือกใช้สี ๆ จะทนกว่า อีกอย่างน้ำทะเลมันเป็นกรด เวลาแบเขียนลายจะใช้แม่สี แล้วก็สีขาวกับสีดำ ถ้าบออยากได้สีอื่น ก็ค่อยเอาแม่สีมาผสมกัน...”

(อับดุลเลาะห์ มะดิง, 11 พฤศจิกายน 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการลงสีและเขียนลาย ส่วนใหญ่ช่างเขียนลายจะมีสีพู่กัน และขอล็ก สีที่ใช้เป็นสีน้ำมัน เป็นสีที่สามารถทนน้ำ และทนแดดได้ดี นิยมใช้ สีที่มีความสดใส เช่น สี แดง ขาว ดำ เหลือง เขียว น้ำเงิน

3.3 ภาพหรือลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลำเรือ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งบือราเอง มะมิง (23 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.13 ภาพและลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลำเรือของบ็อราเฮง มะมิง

“...เมื่อก่อนนิยมเขียนลายไทย ตามวรรณคดีไทยหนุมาน นางเงือก เดี่ยวนี้นิยมวาดลวดลายมลายูที่เห็นได้ตามมัสยิด ส่วนของสัตว์ก็เขียนได้ แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่นิยมกันแล้ว แต่ก็มีอยู่บ้าง เช่นนก ปลา สัตว์ที่อยู่ในท้องทะเลเป็นส่วนใหญ่ จะเขียนดอกไม้ ใบไม้ เช่น ดอกกุหลาบ ดอกชบา ส่วนใบไม้ก็ออกแบบเองไม่ได้กำหนดว่าต้องวาดใบอะไร ตัวหนังสือแล้วแต่เจ้าของเรือสั่งมาว่าให้เขียนอะไร ส่วนใหญ่แล้วจะเขียนชื่อของเจ้าของเรือ กับชื่อเรือ...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.14 ภาพและลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลำเรือของโรมันนุน เจ๊ะเต๊ะ

“...ลวดลายทางเจ้าของเรือจะกำหนดมา ว่าอยากได้ลายอะไร เป็นพวกสัตว์ก็มี แต่ถ้าดอกไม้ ใบไม้ แยกจะออกแบบเองตามความเหมาะสม ตามจินตนาการของแบ ส่วนใหญ่แล้วจะนิยมเขียนลายมลายู เมื่อก่อนจะใช้ลายในวรรณคดีไทย เดียวนี้นิยมลายที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ลายตามมัสยิด ข้อความที่เขียนก็จะเป็นชื่อเจ้าของเรือ แล้วก็ขึ้นอยู่กับเจ้าของเรือสั่งทำ...”

(โรมันนุน เจ๊ะเต๊ะ, 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.15 ภาพและลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลำเรือของอับดุลเลาะห์ มะดิง

“.....ลายนี้ถ้าในเรื่องของประวัติ ลายจะมีรายวัฒนธรรมในยุคแรก ๆ เป็นลายไทยก่อนมาหลัง ๆ เป็นลายมลายู ลายชวาแบบคิดว่ามันจะต้องเกิดจากลายไทยก่อน ลายชวาจะเป็นลวดลายดอกไม้จากผ้าถุงผู้หญิง ผ้าถุงมุสลิมของอินโด ก็เลยนำลายของดอกไม้มาใส่ลงบนเรือ สมัยก่อนจะมีวงเก๋าวังกรือเซะ เป็นศิลปะของมุสลิม ลายก็ดูจากประตูวัง ก็เลยเอามาใส่ในเรือกอลและ...”

(อับดุลเลาะห์ มะดิง, 11 พฤศจิกายน 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นภาพหรือลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลำเรือ ในอดีตนิยมเขียนลายไทย ตามวรรณคดี แต่ปัจจุบันนิยมเขียนลวดลายแบบมลายู เขียนลายพันธุ์ไม้ เช่น ดอกไม้ ใบไม้ เช่น ดอกกุหลาบ ดอกชบา เขียนสัตว์ แต่ที่ไม่นิยมคือการเขียนลายสัตว์มองว่าเรือเป็นเครื่องมือทำมาหากิน จะนิยมเขียนสัตว์ทะเล ส่วนข้อความที่เขียนจะนิยมเป็นชื่อเจ้าของเรือกับชื่อเรือ

3.4 การคิดค้นลวดลายใหม่ของช่างเขียนลาย

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งบ็อราเฮง มะมิง (23 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16 การเขียนลวดลายของบ็อราเฮง มะมิง

“...การเขียนลวดลายแต่ละลำ ลายจะไม่เหมือนกัน เกิดจากคิดค้นลวดลายใหม่ ๆ อยู่ตลอด ไม่มีการเขียนแบบลงบนกระดาษก่อน อาจจะช้าหน่อย ตอนเขียนจะต้องคิดไปด้วย...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.17 การเขียนลวดลายของรอมัยนุน เจ๊ะเต๊ะ

“...ลายเรือแต่ละลำก็จะคิดลายใหม่ ไม่เหมือนกันมีแบบใหม่ ๆ ตลอด ก็ยังมีที่เหมือน เช่น ในส่วนของใบ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะจินตนาการลายใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาระหว่างเขียนลาย...”

(โรมัยนุน เจะเต๊ะ, 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.18 การเขียนลวดลายของอับดุลเลาะห์ มะดิง

“...การเขียนลายจะบ่งบอกให้ถึงเรื่องราว มีละคร ที่แบเขียนลงไป คนที่จะเขียนลายต้องคิดเรื่องพวกนี้ด้วย จะพยายามหาโจทย์ เหมือนอันนี้แบจะออกแบบให้มัน 3 ตัว กับมังกรพันกันต่อสู้อัน แล้วก็จะเขียนโลโก้พวกแมนยู โลโก้ลิเวอร์พูล มาใส่ในเรือ ในสมัยก่อนเขาไม่เขียน โลโก้ที่เขียนลงบนเรือก้อและก็จะสื่อให้เห็นว่าเจ้าของเรือชื่นชอบอะไร ขึ้นอยู่กับความต้องการของเขา ชื่อที่เขียนก็จะเป็นพวกละครดั่ง ๆ เช่น ศิลาณี คมแฝก ชื่อที่เป็นละคร เรือแต่ละลำจะมีชื่อจะได้เรียกง่าย เพราะเดี๋ยวนี้มันจะมีทะเบียนของเรือ พอมีทะเบียนก็จะมีชื่อ เรือก้อและสมัยนี้จะมีทะเบียน มีหมายเลข 9 ตัว กรมเจ้าท่ากับประมงเขาจะต้องจดทะเบียนเพราะเป็นเรื่องของการค้ามนุษย์ในสมัยก่อน...”

(อับดุลเลาะห์ มะดิง, 11 พฤศจิกายน 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการคิดค้นลวดลายใหม่ของช่างเขียนลาย การเขียนลวดลายแต่ละลำ ลายจะไม่เหมือนกัน เกิดจากคิดค้นลวดลายใหม่ ๆ อยู่ตลอด เกิดจากจินตนาการระหว่างเขียน บางกรณีช่างที่เขียนลายจะกำหนดให้ลายที่เขียนนั้น เป็นเรื่องราวที่สืบเนื่องกันด้วย

3.5 ความสำคัญของภูมิปัญญาเชิงช่าง

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งบือราเฮง มะมิง (23 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.19 ลวดลายเรือของบือราเฮง มะมิง

“...เรือมีความสำคัญกับชุมชนเรา มีเรือจึงจำเป็นในการประกอบอาชีพ เรือกอและเป็นเรือประมงที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมแล้ว แต่คิดว่าต้องอนุรักษ์เรือกอและให้คงอยู่กับชุมชนเราต่อไป...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.20 ลวดลายเรือของบือราเฮง มะมิง

“...เรือกอลและไม่ใช่ว่าใครก็สามารถทำได้ ต้องมีความรู้ในด้านนั้น ๆ ไม่ว่าจะต่อเรือ เขียนลาย ล้วนแล้วต้องมีความรู้ประสบการณ์ ซึ่งปัจจุบันที่มีไม่กี่คนแล้ว ที่สามารถต่อเรือและเขียนลายได้ที่มียู่ ต่อไปแบบคิดว่าคงไม่มีใครทำได้แล้ว...”

(โรมัยนุน เจะเต๊ะ, 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.21 สวดลายเรือของอับดุลเลาะห์ มะดิง

“...ที่แแบ กกลับเข้ามาอยู่ในชุมชนนี้ ในหมู่บ้านนี้ เพราะการเขียนลายแแบให้ความสำคัญ เหมือนลายเรือกอลและนี้ แแบเห็นตั้งแต่เด็ก ๆ ช่างเขียนลายไม่ค่อย มีส่วนมากจะเป็นช่างต่อเรือ แแบคิดว่าถ้ามีช่างต่อเรือ ก็ต้องมีช่างเขียนลายอยู่คู่กัน ถ้ามีช่างต่อเรือไม่มีช่างเขียนลาย ก็จะไปติดต่อกับพื้นที่อื่น จากปัตตานี บางครั้งช่างที่โน้นก็จะไม่ว่าง ก็ต้องรอไปอีก ที่สำคัญเลยเวลาช่างต่อเรือจะฉลุลายส่วนหัวเรือ ต้องหาช่างที่เป็นคนเขียนลาย มาวาดให้ก่อนที่จะฉลุ มันจำเป็นที่จะต้องอยู่คู่กัน...”

(อับดุลเลาะห์ มะดิง, 11 พฤศจิกายน 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นความสำคัญของภูมิปัญญาเชิงช่าง พบว่า ภูมิปัญญาของเรือกอลและทุกคนไม่สามารถทำได้ ต้องเป็นคนมีความรู้ในด้านนั้น ๆ ล้วนแล้วต้องมีความรู้ประสบการณ์ และอยากให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาเหล่านี้ไม่ให้หายไป

ตอนที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

1. ขั้นตอนการสอนของปราชญ์ชาวบ้าน

1.1 การแบ่งปัน และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมาชิก 21 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ไม่มีไม่เคยสอน เด็ก ๆ ก็มีลูกแต่ไม่สนใจ เขาไม่สนใจ เขาไปทำงานที่มาเลเซีย อยากจะสอนแต่เขาก็ไม่เอา ถ้ามีคนสนใจ เขาก็ยินดีที่จะสอนอยากเรียนรู้ก็เข้ามา ที่แปดต่อเรือได้ก็ได้สืบทอดมาจากพ่อตา ถ้าเป็นคนในครอบครัวอยู่แล้ว ก็จะซึมซับไปเองไม่ต้องสอนด้วยสภาพสังคมที่อยู่ทุกวัน...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...แบ ทำก่อนทำให้เขาดู เขาเห็นเขาก็ทำตาม เวลาเจาะลูกทรายเขาก็จะถาม ว่าทำถูกหรือว่าทำผิด ถ้าสอนนี้เขาจะนึกภาพไม่ออก ไม่เท่าปฏิบัติ แบจะทำให้ดูเขาสอนได้ 1 ปี...”

(อับดุลเลาะ บูละ, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...เวลามีนักศึกษามาก็จะบอกว่าทำยังไง ส่วนคนในครอบครัวไม่มีเวลา โรงเรียนปิดลูกก็ไม่มาช่วยอยู่ที่บ้าน ถ้าหมดรุ่นแบก็ไม่มีแล้วคนที่จะมาทำต่อ...”

(อัมรินทร์ สาแล, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...แบก็ถ่ายทอดให้กับลูก เคยสอนให้กับคนที่สนใจที่มาเรียนรู้ที่บ้าน บางครั้งช่างด้วยกันที่ยังไม่ค่อยมีความรู้ในด้านนี้ ก็จะเขามาถามแบที่นี้เหมือนกัน เวลาสงสัย...”

(เจ็มู อูมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ตอนนี้ยังไม่มีคนที่จะมาเรียนรู้ เดี่ยวนี้ไม่มีคนสนใจในเรื่องนี้แล้วไม่เหมือนตอนแบ ที่ไฝหาความรู้ตามไปดูทุกที่ที่มีคนเขียนลาย เด็กเดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีใครมาสนใจ...”

(บือราเฮง มะมิง, 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.22 การต่อเรือของอาหะมัด สาและ

“...ก็สอนให้ลูกเป็นปกติ ทุกวันเป็นปกติ ให้ลูกปฏิบัติไปเลยไม่ได้สอน ทำไปด้วยกัน เรียนรู้ไปด้วยกัน ซึมซับไปด้วยกัน ถ้าเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่คนในตระกูล ไม่ใช่คนในครอบครัว แต่ก็ยินดีที่จะสอนจะถ่ายทอดให้คนอื่นรับรู้เหมือนกัน เพราะว่าตอนนี้ก็มีแค่ลูกคนเดียวที่เรียนรู้อยู่กับแแบ เพราะว่าเด็กสมัยนี้ไม่ค่อยสนใจ เด็กที่มาต้องอดทน การเรียนรู้มันใช้เวลาเป็นปี ถึงจะแยกไปทำเองได้ แต่ต้องมาเรียนกับแแบให้ผ่านก่อนถึงจะทำแบบนั้นได้...”

(อาหะมัด สาและ, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการแบ่งปัน และถ่ายโอนความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ ส่วนใหญ่จะได้ได้สอนให้กับให้จริงจัง เพราะไม่มีใครเข้ามาเรียนรู้เพื่อไปยึดเป็นอาชีพ แต่มีแนะนำให้กับคนที่แวะเวียนเข้ามาทั้งเด็ก เยาวชน และนักศึกษา ซึ่งมีความยินดีที่จะสอนให้กับคนที่อยากเรียนรู้ ส่วนปราชญ์ชาวบ้านบางส่วนก็ได้สอนและแบ่งปันความรู้ที่มีให้กับลูกได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติด้วยกัน เรียนรู้ไปด้วยกัน จะค่อย ๆ ซึมซับความรู้ที่สอนนั้นไป

1.2 ขั้นตอนในการส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและให้ผู้รับการถ่ายทอด

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมาชิก ติงเงาะ (21 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ถ้าจะให้แสบสอน ก็เข้ามาช่วยกัน ก็เริ่มต้นด้วยการยก
ไม้ยกอะไรก่อน...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ก็จะบอกตามขั้นตอนที่แสบต่อตั้งแต่แรก เริ่มต้นจาก
กระดุกงูก่อน เรียงลำดับไปจนต่อเรือเสร็จ...”

(อัมรินทร์ สาแล, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ให้ลูกดูแสบทำ แสบทำอะไรให้ลูกได้ลอง ได้ลงมือทำสิ่ง
นั้นด้วย ตามไปพร้อม ๆ กัน ทำให้ดูและให้ลูกทำไปด้วย...”

(เจ็ม อุมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.23 สาทิตการเขียนลายเบื้องต้นของปือราเฮง มะมิง

“...เขียนลายไปก่อน ลองวาดบนกระดาษก่อนเป็นอันดับ
แรก พอเขียนได้ลองวาดบนเรือเป็นลำดับ แต่ขั้นแรกต้องลงพื้น
ที่มาติดตามดูการเขียนลายกับแสบก่อน...”

(ปือราเฮง มะมิง, 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นขั้นตอนในการส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอกและให้ผู้รับการ
ถ่ายทอด พบว่า จะบอกตามขั้นตอนที่ต่อเรือตั้งแต่แรก เริ่มต้นจากกระดุกงูก่อน เรียงลำดับไปจนต่อ
เรือเสร็จ โดยการลงมือทำสิ่งนั้นด้วยทำตามไปพร้อมกัน ทำให้ดูและให้ทำตามไปด้วย

1.3 สิ่งสำคัญ ที่ทำให้ขั้นตอนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและประสบความสำเร็จ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมาแอ ดิงเงาะ (21 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ถ้าไม่มีความรู้พื้นฐาน ถ้าจะมาเรียนมันจะไม่ค่อยได้ มันจะต้องอยู่กับการต่อเรือตลอดเวลา จะต้องตั้งใจ แบทต่อเรือ จะต้องต่อให้เสร็จเพราะว่าถูกว่าจ้างมา แต่คนที่เข้ามาเรียนรู้ไม่ได้ ถูกบังคับ อีกอย่างมันเป็นอาชีพที่จะต้องทำ...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ความใส่ใจ ความสนใจที่อยากทำจริง ๆ และต้องขยัน มันเพียรอยู่กับมันตลอด...”

(เจ็มู อูมา, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ความรัก รักในการที่จะเขียนรักที่จะอยู่กับสิ่งนั้น ๆ อยู่ตลอด เมื่อมีใจรักแล้วอะไร ๆ ก็จะไม่ยาก อยู่กับมันตลอดขยันเขียนไม่นานก็จะทำได้...”

(ปือราเฮง มะมิง] 23 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและประสบความสำเร็จ ต้องมีความใส่ใจ ความสนใจที่อยากทำต้องขยัน และต้องมีความรู้พื้นฐานควบคู่ไป

1.4 การจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและของปราชญ์ชาวบ้าน

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสมาแอ ดิงเงาะ (21 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ทุกขั้นตอนที่ใช้ในการต่อเรือไม่มีการจด แบทจะใช้หลักความจำอย่างเดียว ตอนเข้ามาสั่งว่าเอาเรือตามขนาดนั้น แบทก็คิดใช้ไม้อะไรก็แผ่น ๆ ก็นี่ว มันเกิดจากประสบการณ์และความชำนาญ ไม่ต้องมีสูตรว่าเรือขนาดนี้ ใช้ไม้กี่ชิ้นก็ทำไปตามขนาดที่แบทต้องการ บางทีก็ใช้เยอะบางทีก็ใช้น้อยอยู่ที่ขนาดของไม้...”

(สมาแอ ดิงเงาะ, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ความรู้ที่มีอยู่แถมไม่ได้จดบันทึกไว้ แบนจะใช้หลัก
ความจำบันทึกไว้ในสมองของแบน...”

(อัมรินทร์ สาแล, 21 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและของปราชญ์ชาวบ้าน
ทุกขั้นตอนที่ใช้ในการต่อเรือไม่มีการจดบันทึก จะใช้หลักความจำที่สั่งสมมาจากประสบการณ์

2. สิ่งที่ได้รับจากการถ่ายทอดได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

2.1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของปราชญ์ชาวบ้าน

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และ
ตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งขอลาฮุดดีน สาแล (25 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.24 ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของฮอลาฮุดดีน สาแล

“...ได้เรียนรู้การต่อเรือจากพ่อมาประมาณ 3 ปีมาแล้ว
ตั้งแต่จบ ปวช.3 ก็มาช่วยพ่อต่อเรือเลย เห็นพ่อทำก็สนใจเพราะว่า
เราเห็นพ่อทำอยู่ตลอดตั้งแต่เราเด็กอยู่ พ่อสอนเรื่องต่อเรือตั้งแต่
กระดุกง โดยการดูเรือให้รูปทรงเรือมันเข้าทรง เวลาเรือเสร็จต้อง
ให้เรือสะอาด เก็บรายละเอียดของเรือทั้งลำ เป็นความปราณีต...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ความรู้ที่ได้จากพ่อก็ความรู้ทั้งหมดเลย เริ่มต้นจาก
กระดุกงจนเสร็จเลย แบนก็รู้ว่าขนาดของกระดุก มีความยาวเท่าไร
ความโค้งของมันต้องให้เท่ากันทั้งหัวและส่วนท้ายต้องเท่ากัน ใน

ส่วนของกราบเรือด้านข้างก็ต้องเท่ากัน ในการต่อเรือแบบไม่ได้วางแบบที่เป็นพิมพ์เขียวไว้สำหรับการต่อเรือ ถ้าแบบคิดแบบนี้มันจะไม่เหมือนกัน เพราะว่าแต่ละรอบมันจะไม่เหมือนกัน สร้างแล้วมันจะออกมาไม่เหมือนกัน เพราะว่าไม้มันมีแกมมีอ่อน ถ้าเราสร้างด้วยไม้ แกมมันออกมาก็จะสวย ถ้าไม่อ่อนไม่ได้นานไม้มันก็จะแตก...”

(มายูกี อูมา, 25 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของปราชญ์ชาวบ้าน ความรู้ที่ได้รับขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เข้าไปเรียนรู้ คือถ้าเรียนรู้มานานแล้วจะมีความรู้หลายอย่าง ตั้งแต่การขึ้นโครงสร้างเรือ ความยาว รูปทรงของเรือ สัดส่วนของไม้ชิ้นนั้น ๆ ที่ใช้ในการต่อเรือไปจนถึงต่อเรือ

2.2 การแสดงความต้องการในการรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้าน

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งขอลาหยุดดิน สาและ (25 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

ภาพที่ 4.25 ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของขอลาหยุดดิน สาและ

“.....ตอนเริ่มแรกก็เป็นลูกมือพ่อ เขาต้องการให้เราหยิบไรก็จะบอก เพราะตอนนั้นเรายังทำไม่ได้ แต่พอโตขึ้นก็ไม่ได้บอกว่าอยากจะทำให้เป็นเหมือนพ่อ มันจำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยพ่อทำงานน้อง ๆ ก็ยังเด็กกัน ทำอะไรไม่ได้...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ระหว่างการที่พ่อสอนเราก็มีพูดคุยกับพ่อถ้าพ่อทำไม่ได้แล้วเค้าจะช่วยพ่อคิดแนะนำว่าน่าจะทำแบบนี้มันน่าจะสวย เพราะเค้าจะฟังเราแล้วก็ทำตามที่เราแนะนำเป็นการ แลกเปลี่ยนความคิดกับพ่อ เราก็คิดแบบนี้บางครั้งเราก็มีความคิดที่ตรงกันกับพ่อ พยายามทำทุกขั้นตอนไม่ให้เรือเกิดความเสียหาย...”

(มายูกิ อูมา, 25 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการแสดงความต้องการในการรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้าน ไม่ได้แสดงความต้องการที่จะเข้าไปเรียนรู้อย่างชัดเจน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูก ความจำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยพ่อเป็นผู้ช่วยในการต่อเรือ ช่วงที่ได้ทำจะมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนกัน

2.3 ขั้นตอนที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอลและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมายูกิ อูมา (25 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...การสอนของพ่อเราเค้าก็จะสั่งให้เราทำบางครั้งก็จะทำให้เราดูนิดหน่อยเราดูเสร็จเราจำและเราก็จะทำตามที่พ่อ ทำให้เราดู บางครั้งเราเห็นพ่อเราทำเราคิดว่าเราน่าจะทำได้เราก็กทำตามไม่ต้องรอให้พ่อเรามาสอน พอเราทำเสร็จเค้าก็จะมาดูว่าเราทำได้ไหมเหมือนเป็นการช่วยตรวจว่าสิ่งที่เราทำไปมันถูกหรือเปล่า ตอนเราอายุประมาณ 28 ที่ช่วยพ่อทำก็มีส่วนที่ต้องแก้พ่อก็จะมาช่วยเราแก้แต่มาตอนนี้เราอายุ 44 ปีแล้วต่างคนก็ต่างทำไม่มีที่พ่อก็จะมาแก้งานที่เราทำไปเหมือนเมื่อก่อน เพราะว่าเมื่อก่อนเราเพิ่งทำ 10 กว่าปีแล้วถึงจะทำได้ ถือว่านานมากเพราะว่างานมันค่อนข้างละเอียดเพราะว่ามันไม่มีแบบใช้สมองอย่างเดียวใช้ความคิดอย่างเดียวทำยังไงไม่ให้เสียหายเพราะว่าเค้าก็จ้างเรามาแล้วถ้าเกิดมันเสียก็ต้องหาไม้ใหม่ ถ้าเกิดความเสียหายเค้าก็ไม่มีเงินคุณจ้างเราที่จะไปซื้อไม้มาให้ใหม่เราก็กต้องทำให้มันมีคุณภาพที่สุด เพราะว่าไม้หนึ่งแผ่นมันก็ราคาสูง เราพยายามที่จะไม่ให้มันเสียเลย...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

ภาพที่ 4.26 ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของซอลาสูดติน สาและ

“...พอเราเริ่มทำได้ พ่อจะสั่งให้ทำชิ้นเล็ก ๆ ก่อน เช่น การกบไม้ ที่พ่อจะเอาไปต่อเรือเพราะมันง่าย แต่เราก็ต้องกบให้ไม้ มีนเรียบและเท่ากัน เริ่มแรกเราก็จำมาจากที่พ่อทำอยู่ประจำ มันไม่ได้ยาก เพราะเป็นแค่คนช่วยพ่ออย่างไม่ได้ต่อจริง ๆ พึ่งช่วยพ่อ ช่วงหลัง ๆ นี้เอง...”

(ซอลาสูดติน สาและ 25 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ มีการสอนให้ทำ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ผู้รับการถ่ายทอดก็จะทำตามสิ่งที่เห็นซึมซับจากกิจกรรมประจำวันที่ได้ช่วยต่อเรือ บางครั้งในช่วงที่ต่อเรือผู้รับการถ่ายทอดจะจดจำสิ่งที่เห็น จากนั้นก็จะทำตามภายหลัง ถ้าไม่มั่นใจจะให้ช่วยตรวจว่าสิ่งที่ได้ทำไปนั้นถูกหรือไม่

ส่วนที่ 3 แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน และเยาวชน คนรุ่นใหม่

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งอับดุลรอเซ อาแว (23 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ช่างต่อเรือกับผู้รับจะต้องไปด้วยกัน อยากให้เป็นคนรุ่นใหม่ เพราะว่าถ้าคนรุ่นใหม่ไม่สนใจ ต่อไปก็จะมีหมดไป คุณสมบัติที่สำคัญ ก็จะต้องอยากเรียน อดทน ต้องมีความตั้งใจ...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...การต่อเรือเป็นสิ่งที่ไม่ง่ายเลย คนที่จะมารับความรู้ในการต่อเรือ ต้องมีใจรักเป็นอย่างมาก และต้องอยู่กับมันเป็นประจำ แม้แต่คนภายในชุมชนก็ยากที่จะซึมซับความรู้นั้น ยิ่งคนภายนอกก็ยิ่งยาก คนที่จะทำได้คงต้องเป็นลูกหลานของช่างต่อเรือ ช่างเขียนลาย ต้องรักและชอบในการต่อเรือด้วย ดูพ่อทำ ช่วยพ่อทำ ฝึกนาน ๆ เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากพ่อ ก็จะทำให้ได้ดี แต่ก็ยังต้องใช้เวลาหลายปีพอสมควร...”

(อามือเยาะ ดือราแม, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...คุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดมันอยู่ที่ความขยัน กับความสนใจมากกว่า แต่คนเดี๋ยวนี้ไม่ค่อยสนใจแล้ว เพราะอาชีพอื่นมันสบายกว่า เด็กวัยรุ่นไม่ค่อยสนใจ การศึกษาก็ไม่ค่อยสนใจ คนที่จะมาเรียนต้องมีความอดทนความสนใจ...”

(อาซัน มามะ, 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ขอแค่มีความสนใจ ก็ให้ไปเรียนรู้ไม่ว่าใครก็ได้ แต่ส่วนมากคนที่มาทำนี่ยอมแพ้ซะก่อน วัยรุ่นเดี๋ยวนี้เขาไม่ทำกันแล้ว ต้องมีความชอบก่อน ช่วงอายุนี้แล้วแต่ไม่กำหนด ของเจ็ม มีลูกอยู่ 4 คนสนใจแค่คนเดียว...”

(เซ็น อาลี, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ แต่คนที่จะซึมซับอย่างลึกซึ้งต้องเป็นคนที่มีใจรัก เช่น การทำเรือกอและจำลอง ในตอนนี้แบเลาะ คนที่ทำเรือกอและจำลองในชุมชน ไม่ว่าจะมีความรู้ของเด็กแคไหน เด็กแครู้จักแต่ไม่ซึมซับสิ่งที่เรียนรู้ไป แต่จะมีแค่ลูกของแบเลาะเอง คนนี้เขาจะซึมซับมาตั้งแต่เด็ก อีกอย่างจะต้องมาจากใจ คุณสมบัติของผู้รับที่เหมาะสมก็จะมาจากคนในครอบครัว คนภายนอกก็สามารถเรียนรู้ได้ แต่เขาต้องมีความรักและความสนใจ บางคนมีพรสวรรค์ก็สามารถเรียนรู้ได้เร็ว และควรจะไปเปิดกว้างให้คนมาเรียนรู้...”

(อาบีบ มายุดัน, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...เป็นคนให้ความสำคัญจะเข้ามาอนุรักษ์ตรงนี้ มาสืบสานภูมิปัญญาตรงนี้ไว้ ต่อไปข้างหน้าเราต้องให้ความสำคัญลูกหลานได้หัดเรียนรู้ อบรม.เราเป็นศูนย์กลางก็ส่งเสริมในอาชีพตรงนี้ เพราะว่าเรามีงบประมาณที่จะช่วยเหลือ เราก็ส่งเสริมให้ชาวบ้านเขียนลายพื้นลาย ต่อเรือ อบรม.ก็ตั้งงบประมาณไว้สำหรับส่งเสริมอาชีพเรื่องของการต่อเรือกอและกับการเขียนลายเรือกอและ เราก็สามารถสนับสนุนได้...”

(กานดา ขอนเอียด, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...คือการต่อเรือกอและนี่มันเป็นศาสตร์เฉพาะ คนที่จะรับตรงนี้ต้องคลุกคลีมาตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะว่าถ้าอยู่ ๆ แล้วเราจะไปรับ โดยที่เป็นการเรียนรู้หรือว่าสอบถามข้อมูลไม่มีการฝึกปฏิบัติ ไม่มีการลงทำไม่เคยสั่งสมประสบการณ์ คือจะทำให้ตีเท่าเจ็มไม่ได้ คือมันจะต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก ก็จะมีเรื่องของทักษะ เพราะว่าต้องใช้ทักษะมันเป็นเรื่องละเอียดอ่อนเรื่องไม่อย่างเดี๋ยวนี้อาจต้องศึกษา ไม่ใช่ว่าไม้ทัว ๆ ไปจะมาทำเรือกอและได้ มันจะมีไม้เฉพาะ เป็นไม้ตะเคียนที่ทนต่อน้ำเบา เฉพาะเรื่องไม้นี้ก็ต่อรู้ นี่จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเรือกอ...”

(ฮาซัน สุหลง, 25 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...คุณสมบัติของผู้รับจะต้องมีความชอบ มีใจรักจริง ๆ ไม่อย่างนั้นทำไม่ได้ เพราะว่าพี่เคยไปดูที่เวลาเขาต่อเรือทาสีตัวเรือ กอและ จะต้องเป็นคนสุขุม ต้องเป็นคนใจเย็น ถ้าเป็นคนใจร้อนจะทำไม่ได้ เพราะกว่าจะออกมาแต่ละลวดลายมันจะยาก ถ้าลงสีผิดก็จะผิดหมดเลย ก็ต้องเริ่มใหม่มันจะยากตรงนี้ ตอนนี้นักเขียนลายก็หายาก เพราะว่าไม่ค่อยจะมีใครทำกัน เขาลงสีน้ำมันตอนลงพอลงเสร็จมันจะต้องเป๊ะเลย ตอนนี้ได้ก็ว่ายรุ่นก็ไม่ค่อยจะมี ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อายุเยอะแล้ว...”

(กัลยา เมืองละออง, 25 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...คุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ จะต้องเป็นคนที่สนใจก่อน บางคนเป็นลูกหลานเขาก็ไม่สนใจ เราก็รู้สึกเสียดาย คนอื่นบางคนเขาก็ห่วงวิชา จริง ๆ แล้วถ้าเป็นคนที่ถูกอยู่กับพ่อก็จะโอเค อย่างตัวผู้ใหญ่บ้านที่บ้านทอน พ่อเขาทำลูก เขาจะเข้ามาช่วยคนที่เรียนรู้อย่างนี้ สุดท้ายเขาก็จะรับช่วงต่ออยู่แล้ว แต่ที่นี้ต่อไปสังคมรุ่นใหม่จะเปลี่ยนบริบท ส่วนหนึ่งก็ต้องเข้าใจและยอมรับ หากเรียนรู้ได้แต่เด็กเป็นวิถีชีวิตแบบนี้ก็เป็นภาระอนุรักษ์ การถ่ายทอดให้คนนอกเขาก็มาแค่ชั่วคราวช่วยยาม ส่วนใหญ่ถ้าแบบนี้เรียนเสร็จก็ไป เท่ากับว่าวิชาที่เขาถ่ายทอดสูญเปล่าหรือบางคนที่เขาสอนใครแล้วด้วยความรู้สึก ๆ ของเขา ก็หวังที่จะให้เขามาสืบทอดมา ทำต่อซึ่งบางคนฝึกลูกศิษย์มาหลายคนเขาก็ไปทำให้ตัวครูภูมิปัญญาหมดกำลังใจที่จะสอนต่อ อย่างน้อยถ้าเป็นลูก ๆ เป็นคนสนิท อย่างน้อยก็อยู่ใกล้หูใกล้ตา ก็จะทำให้เขารู้สึกอุ่นใจอย่างน้อยภูมิปัญญาของเขาจะไม่หายไปไหน...”

(สมมาตร เทพพรหม, 25 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน และเยาวชน คนรุ่นใหม่ ต้องมีความชอบ มีใจรักจะต้องอยากเรียน อดทน และต้องมีความตั้งใจ คุณสมบัติของผู้รับที่เหมาะสมจะมาจากคนในครอบครัว คนภายนอกก็สามารถเรียนรู้ได้ แต่ต้องมีความรักและความสนใจ บางคนมีพรสวรรค์จะสามารถเรียนรู้ได้เร็ว และควรจะต้องเปิดกว้างให้คนมาเรียนรู้ คนที่จะทำได้คงต้องเป็นลูกหลานของช่างต้องรักและชอบ เก็บเกี่ยวประสบการณ์แต่จะต้องใช้เวลาหลายปี

2. การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งนิเชน หะแว (21 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...อยากจะให้หน่วยงานจัดสรรงบมา โดยนำเยาวชนเข้ามาศึกษาเป็นการต่อยอดเป็นการจัดทำโครงการให้เด็กเข้ามาศึกษาในขั้นตอนของการต่อเรือ...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...เงินทุน โดยให้รัฐบาลเข้ามาส่งเสริมให้คนสนใจ โดยนำปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้สอน...”

(เซ็น อาลี, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ในขั้นตอนของงบประมาณ อบต.ไพรวัน เราสามารถสนับสนุนได้เลย ถ้าเรามีวิทยากรเข้ามาให้ความรู้ เราสามารถสนับสนุนได้เราใส่ในแผนเข้าไป ในแผนของตำบล หลักจากนั้นเรามาตั้งบัญญัติการส่งเสริมอาชีพการต่อเรือกอและ มีงบประมาณค่าวิทยากร ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ค่าไม้ หรือค่าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทางอบต.สามารถสนับสนุนตรงนี้ได้...”

(กานดา ขอนเอียด, 22 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการส่งเสริมกิจกรรมร่วมกัน เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ ควรจัดเป็นโครงการให้เยาวชนได้ศึกษา โดยนำงบประมาณหรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้วิทยากรจากชุมชน คือ ปราชญ์ชาวบ้านในการให้ความรู้กับผู้เข้าร่วมโครงการ

3. การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งอับดุลเลาะ ต่วนกาเดร์ (22 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ถ้าเจ้าหน้าที่สนับสนุนก็ดี ให้เข้าชุมชนมาดูแลเรื่องการสร้างเรือกอและ เรื่องของสถานที่เดี๋ยวนี้ส่วนมากเขาจะไม่มีที่ทำไม่รู้จะไปต่อที่ไหน...”

สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ตอนนี้หน่วยงานภาครัฐ ไม่ค่อยเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมภูมิปัญญาเรือกอและ อยากให้หน่วยงานรัฐให้ความสำคัญและส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและนี้ไว้...”

(อามือเ้ายะ ดือราแม, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ถ้าเป็นไปได้ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็เข้ามาส่งเสริมกลุ่มเยาวชน เริ่มจากเรือกอและจำลอง เพราะเรือกอและจำลองก็รายได้ดีเหมือนกัน แต่ว่าเด็กสนใจหน่วยงานก็ยินดีเข้ามาช่วยอยู่แล้ว มันอยู่ที่บุคคลมากกว่า องค์กรพร้อมที่จะสนับสนุน...”

(อาซัน มามะ, 23 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ให้สร้างพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ ทำเรือกอและที่สร้างเสร็จแล้ว มาจัดแสดงเป็นศูนย์การเรียนรู้ เพราะคนที่ทำในส่วนตัวเอง เขาไม่มีกำลังไม่มีความสามารถ...”

(อาบีบ มายุดัน, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...จริง ๆ แล้วทุกหน่วยงานก็ต้องร่วมมือกันบูรณาการร่วมกัน อย่างเช่นสำนักงานวัฒนธรรม อาจจะได้รับผิดชอบในส่วนของการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เป็นเรื่องราว ส่วนที่เป็นการท่องเที่ยวก็ต้องรับผิดชอบในส่วนของการพานักท่องเที่ยวในการโปรโมทประชาสัมพันธ์ ในเรื่องของการไปคูเรือกอและตั้งแต่จุดเริ่มต้นมีความเป็นไปเป็นมาอย่างไร ตั้งแต่เริ่มทำเรือ ต่อเรือ เริ่มวาดลายจนกระทั่งการนำเรือลงทะเล แล้วก็ต่อยอดไปอีกก็คือการนำเรือออกไปหาปลาหาทรัพยากรในทะเล ควรจะเริ่มตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดที่ปลายทางของวิถีชีวิตของชาวประมง ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวซึมซับมีความรู้สึกผูกพัน...”

(สมมาตร เทพพรหม, 25 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ทุกหน่วยงานก็ต้องร่วมมือกันบูรณาการร่วมกัน รับผิดชอบในส่วนของการพานักท่องเที่ยวในการโปรโมท ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามาศึกษา และสร้างพิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์เรียนรู้

4. การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเด็นข้างต้น ในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอ จังหวัดปัตตานี ตำบลศาลาใหม่ จังหวัดนราธิวาส และตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งอับดุลรอเซะ อาแว (23 ตุลาคม 2562) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ ดังนี้

“...ในการรวบรวม อยากจะให้เข้ามา เป็นหลักสูตรการสอนไม่ให้เอกลักษณ์ของพื้นที่หายไป ควรจะเริ่มต้นสอนภายในพื้นที่ก่อน...”

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ควรมีการรวบรวมภูมิปัญญาเรือกอและ ถ้ารวบรวมได้ ก็ดีถ้ามีคนที่จะทำ จะทำเป็นวิดีโอหรือเขียนหนังสือขึ้นก็ยาก...”

(อับดุลเลาะ ต่วนกาเดร์, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ต่อให้รวบรวมองค์ความรู้ทำเป็นหนังสือ คนที่อ่านก็ไม่สามารถต่อเรือได้ เพราะมันยากแต่เห็นด้วยอยากให้มีการรวบรวมองค์ความรู้ เพื่อให้ได้อ่านได้รู้วิธีการขั้นตอนการต่อเรือถึง แม้จะต่อเป็นลำเรือไม่ได้ แต่ก็ยังรู้วิธีการต่อเรือกอและบ้าง...”

(อาหมือเยาะ ตือราแม, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ควรมีเอกสารของเรือกอและ มีเอกสารเป็นเล่มเผื่อมีคนเข้ามาเขาจะมาดูขั้นตอนการต่อเรือ ก็สามารถที่จะเปิดดูได้ว่าที่มาที่ไปของเรือกอและนี่เป็นยังไง...”

(นิเชน ทะแหว, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...อยากให้มาทำสื่อเป็นวิธีการต่อเรือวิธีการเขียนลาย...”

(เซ็น อาลี, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ควรอย่างยิ่ง โดยจัดทำเป็นศูนย์การเรียนรู้ แทนที่จะรวบรวมเป็นเอกสาร ควรนำผลิตภัณฑ์ของเขาไปออกบูชหรือทำกิจกรรมภายนอกพื้นที่ด้วย...”

(อาบีบ มายุดัน, 21 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...เราน่าจะมีคล้าย ๆ พิพิธภัณฑ์ หรือว่าอาจจะเป็น ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ศูนย์การเรียนรู้ อย่างน้อยก็มีเรือกอและ การ จัดนิทรรศการวัฒนธรรมท้องถิ่น มีประวัติเรือกอและ บอกว่าเรือ กอและเป็นยังไง มีขั้นตอนการทำยังไงบ้าง มีรูปแบบการผันลาย ยังไงบ้าง ในระดับอบต.คนก็สามารถเข้ามาดูมาเยี่ยมชมได้ ...”

(กานดา ขอนเอียด, 22 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...ควรที่จะมีการรวบรวม เป็นไปได้ควรทำเป็นขั้นตอน หรือวิธีในการสร้าง อย่างชัดเจนให้มันละเอียดทุก ๆ ขั้นตอน เพราะว่าภูมิปัญญาแต่ละพื้นที่ก็จะไม่เหมือนกัน อย่างของเจ็มนี่ ก็ มีเอกลักษณ์ในการต่อ เขาจะเริ่มสร้างฐานในการต่อเรือยังไง ใน พื้นที่บ้านทอนก็จะแตกต่างออกไปอีก ปัดตานี่นี่ก็อีกแบบหนึ่ง ความชำนาญของช่างก็จะแตกต่างกัน...”

(ฮาซัน สุลหลง, 25 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่ให้ความเห็นว่า

“...จริง ๆ ในชุมชนเขาก็มีศูนย์เรียนรู้ของเขาอยู่แล้ว ใน ตัวของสำนักงานวัฒนธรรม ทำได้เพียงแค่จัดนิทรรศการหมุนเวียน บริเวณด้านบนของสำนักงานวัฒนธรรมที่เป็นพิพิธภัณฑ์เมือง นราธิวาส ทางสำนักงานจัดทำเป็นนิทรรศการหมุนเวียนประมาณ 3 เดือนเปลี่ยนหนึ่งครั้ง ซึ่งก่อนหน้านี้ก็ได้จัดทำนิทรรศการการ หมุนเวียนของเรือกอและจำลองไปแล้ว ตอนนี้อย่างสำนักงานก็ได้มี การรวบรวมข้อมูลของเรือกอและไว้บางส่วนแล้ว ส่วนหนึ่งคือเป็น เอกสาร เกี่ยวกับขั้นตอนของการต่อเรือเป็นรูปเล่ม ส่วนหนึ่งก็ เสนอไปที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม เพื่อที่จะยกระดับให้เรือกอและ ให้ได้รับการยอมรับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย...”

(สมมาตร เทพพรหม, 25 ตุลาคม 2562)

กล่าวโดยสรุป ในประเด็นการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็น แหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ ควรจัดเป็นหลักสูตรการเริ่มต้นสอนภายในพื้นที่ และสร้าง พิพิธภัณฑ์หรือศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ประวัติความเป็นมาของเรือกอและ ขั้นตอนการทำเรือกอและ และ การจัดนิทรรศการวัฒนธรรมท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ และเพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ เจ้าของเรือกอและ ผู้นำในชุมชน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ มีรายละเอียดดังนี้

1. ความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

บทบาทสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและ ในวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า เรือกอและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนราธิวาส อาจไม่ใช่ 100 % อาจจะเป็นของจังหวัดปัตตานีด้วย ถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดใช้แดนใต้ร่วมกัน เรือกอและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดใช้แดนใต้ ถ้าไม่มีเรือกอและ เหมือนมีสิ่งที่ขาดหายไป เรือกอและเป็นสื่อกลางที่เชื่อมทุกคนเข้าด้วยกัน เรือกอและเป็นมรดกตกทอดมาเป็นเวลานาน มีมานานตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นเครื่องมือทำมาหากินของชาวประมง และยังสำคัญต่อจังหวัดใช้แดนใต้ เชิงการท่องเที่ยวเพราะว่านักท่องเที่ยวต่างก็เข้ามาเยี่ยมชม เรือกอและยังบ่งบอกถึงประเพณีของพื้นที่ ในเรื่องของลายบนเรือกอ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมในพื้นที่ ยังมีบทบาทสำคัญเชิงอัตลักษณ์ต่อท้องถิ่น เพราะเมื่อพูดถึงจังหวัดใช้แดนใต้จะนึกถึงเรือกอและก่อนทั้งจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส มีถือว่าเรือกอและเป็นเอกลักษณ์ เป็นมาสคอตของจังหวัดใช้แดนใต้

2. ภูมิปัญญาการต่อเรือกอและ

2.1 กลุ่มคนที่ว่าจ้างให้ต่อเรือกอและ คนที่มาจ้างส่วนใหญ่เป็นชาวประมงเป็นหลัก ทั้งในประเทศ คือ จากจังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี บางส่วนจากจังหวัดสงขลา และมีบางส่วนที่มาจากประเทศมาเลเซีย ส่วนใหญ่เป็นคนในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีบ้านอยู่ใกล้ชายทะเล

2.2 ขนาดของเรือกอและที่ได้รับความนิยม เรือท้ายตัดจะนิยมความยาว 8 เมตร ถ้าเป็นเรือกอและนิยมความยาว 12 ถึง 18 เมตร ในปัจจุบันจะนิยมใช้เรือลำใหญ่

2.3 สำหรับกำหนดสัดส่วนในการต่อเรือกอและ ส่วนใหญ่แล้วพบว่าจะไม่เขียนแบบเรือไว้ แต่ใช้ความจำเป็นหลัก จากประสบการณ์ที่เคยต่อเรือมา

2.4 การหาไม้ที่จะใช้สำหรับการต่อเรือ จะใช้ทั้งไม้ที่มีอยู่ในชุมชน บางครั้งจะนำไม้จากต่างอำเภอ ต่างจังหวัดมาใช้ต่อเรือบางชิ้นอยู่กับปริมาณไม้ที่มีอยู่ ณ ตอนนั้น การส่งไม้ก็จะบอกขนาดตามความยาวที่ต้องการ และจำนวนแผ่นที่จะใช้ต่อเรือ

2.5 ชนิดของไม้ที่ใช้ในการต่อเรือกอและ จะเป็นไม้ตะเคียนทั้งหมด ทั้งไม้ตะเคียนทอง และไม้ตะเคียนทราย อายุ 10 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ไม้ชิ้นข้างล่างจะเป็นไม้ตะเคียนทอง ส่วนที่สัมผัสกับผิวน้ำ แต่ถ้าเป็นไม้ที่ขึ้นมาจนถึงขอบเรือ จะเป็นไม้ตะเคียนทราย ดูได้จากสีผิวของไม้

2.6 เก็บรักษาไม้ที่จะใช้ในการต่อเรือกอและ พบว่า จะเก็บไม้ไว้ในร่ม วางเป็นชั้นเรียงต่อกัน

2.7 การเตรียมไม้ให้พร้อมสำหรับการต่อเรือกอ ส่วนใหญ่จะนำไม้ไปขัดก่อนให้พื้นผิวเรียบวัดขนาดทั้งความกว้าง ความยาว ให้ได้ตามที่ต้องการ ในการตัดไม้ให้มีความโค้งตามทรงเรือจะเอาไม้ไปผิงไฟ โดยใช้ความร้อนอ่อน ๆ และตัดไม้ให้ได้ทรงตามที่ต้องการ

2.8 จุดศูนย์กลางของเรือกอและ พบว่า ข่างต่อเรือจะกำหนดให้ไม้ที่ใช้ต่อนั้นมีขนาดเท่ากันทั้ง 2 ฝั่ง และกำหนดทรงของเรือในส่วนท้อง ให้เป็นทรงรีหรือทรงแบน

2.9 ปัญหาในการต่อเรือกอและ ส่วนใหญ่จะเป็นสภาพอากาศ และไม้ที่ใช้ต่อเรือมีตราไม้ที่เกิดจากธรรมชาติ ซึ่งจะส่งผลให้ไม้ชิ้นนั้นใช้การไม่ได้

2.10 พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในการต่อเรือกอและ พบว่า เจ้าของเรือจะมีการละหมาดฮายัต (ละหมาดขอพร) ก่อนจะเอาเรือลงทะเล

3. ภูมิปัญญาการเขียนลายเรือกอและ

3.1 การเตรียมพื้นผิวของเรือกอและก่อนจะเขียนลาย พบว่า การขัดพื้นผิวของเรือเป็นหน้าที่ของช่างเรือ ช่างเขียนลายทำแค่ลงสีรองพื้นบนเรือกับเขียนลวดลายต่าง ๆ เท่านั้น

3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการลงสีและเขียนลาย ส่วนใหญ่ช่างเขียนลายจะมีสี พู่กัน และชอล์ก สีที่ใช้เป็นสีน้ำมัน เป็นสีที่สามารถทนน้ำ นิยมใช้ สี แดง ขาว ดำ เหลือง เขียว น้ำเงิน

3.3 ภาพหรือลวดลายที่ที่ใช้เขียนลงบนลำเรือ พบว่า ในอดีตนิยมเขียนลายไทย ตามวรรณคดี แต่ปัจจุบันนิยมเขียนลวดลายแบบมลายู เขียนลายพันธุ์ไม้ เช่น ดอกไม้ ใบไม้เช่น ดอกกุหลาบ ดอกขบา เขียนสัตว์ แต่ที่ไม่นิยมคือการเขียนลายสัตว์มองว่าเรือเป็นเครื่องมือทำมาหากิน จะนิยมเขียนสัตว์ทะเล ส่วนข้อความที่เขียนจะนิยมเป็นชื่อเจ้าของเรือกับชื่อเรือ

3.4 การคิดค้นลวดลายใหม่ของช่างเขียนลาย พบว่า การเขียนลวดลายแต่ละลำ ลายจะไม่เหมือนกัน เกิดจากคิดค้นลวดลายใหม่ ๆ อยู่ตลอด ที่เกิดจากจินตนาการระหว่างเขียน

3.5 ความสำคัญของภูมิปัญญาเชิงช่าง พบว่า ภูมิปัญญาของเรือกอและ ทุกคนไม่สามารถหาได้ ต้องเป็นคนมีความรู้ในด้านนั้น ๆ ล้วนแล้วต้องมีความรู้ประสบการณ์

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนการสอนของปราชญ์ชาวบ้าน

1.1 การแบ่งปัน และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ ส่วนใหญ่จะได้สอนให้กับให้จริงจัง เพราะไม่มีใครเข้ามาเรียนรู้เพื่อไปยึดเป็นอาชีพ แต่มีแนะนำให้กับคนที่แวะเวียนเข้ามาทั้งเด็ก เยาวชน และนักศึกษา ซึ่งมีความยินดีที่จะสอนให้กับคนที่อยากเรียนรู้ ส่วนปราชญ์ชาวบ้าน บางส่วนก็ได้สอนและแบ่งปันความรู้ที่มีให้กับลูกได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติด้วยกัน เรียนรู้ไปด้วยกัน จะค่อย ๆ ซึมซับความรู้ที่สอนนั้นไป

1.2 ขั้นตอนในการส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและให้ผู้รับการถ่ายทอด พบว่า จะบอกตามขั้นตอนที่ต่อเรือตั้งแต่แรก เริ่มต้นจากกระดุกงก่อน เรียงลำดับไปจนต่อเรือเสร็จ โดยการลงมือทำสิ่งนั้นด้วยทำตามไปพร้อมกัน ทำให้ดูและให้ทำตามไปด้วย

1.3 สิ่งสำคัญ ที่ทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและประสบความสำเร็จ พบว่า ต้องมีความใส่ใจ ความสนใจที่อยากทำจริง ๆ และต้องขยัน และต้องมีความรู้พื้นฐานควบคู่ไป

1.4 การจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า ทุกขั้นตอนที่ใช้ในการต่อเรือไม่มีการจดบันทึก จะใช้หลักความจำที่สั่งสมมาจากประสบการณ์

2. สิ่งที่ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

2.1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า ความรู้ที่ได้รับขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เข้าไปเรียนรู้ คือถ้าเรียนรู้มานานแล้วจะมีความรู้หลายอย่าง ตั้งแต่การขึ้นโครงสร้างเรือ ความยาว รูปทรงของเรือ สัดส่วนของไม้ชิ้นนั้น ๆ ที่ใช้ในการต่อเรือไปจนถึงต่อเรือ

2.2 การแสดงความต้องการในการรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า ไม่ได้แสดงความต้องการที่จะเข้าไปเรียนรู้อย่างชัดเจน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูก ความจำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยพ่อเป็นผู้ช่วยในการต่อเรือ ช่วงที่ได้ทำจะมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนกัน

2.3 ขั้นตอนที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ พบว่า มีการสอนให้ทำ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ผู้รับการถ่ายทอดก็จะทำตามสิ่งที่เห็นซึมซับจากกิจวัตรประจำวันที่ได้ช่วยต่อเรือ

แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน และเยาวชน คนรุ่นใหม่

การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน และเยาวชน คนรุ่นใหม่ พบว่า คุณสมบัติของผู้รับจะต้องมีความชอบ มีใจรักจะต้องอยากเรียน อดทน และต้องมีความตั้งใจ คุณสมบัติของผู้รับที่เหมาะสมก็จะมาจากคนในครอบครัว คนภายนอกก็สามารถเรียนรู้ได้ แต่ต้องมีความรักและความสนใจ บางคนมีพรสวรรค์จะสามารถเรียนรู้ได้เร็ว และควรจะต้องเปิดกว้างให้คนมาเรียนรู้ คนที่จะทำได้คงต้องเป็นลูกหลานของช่าง เก็บเกี่ยวประสบการณ์แต่จะต้องใช้เวลาหลายปี

2. การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ

การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกัน เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ พบว่า ควรจัดเป็นโครงการให้เยาวชนได้ศึกษา โดยนำงบประมาณหรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้วิทยากรจากชุมชน คือ ปราชญ์ชาวบ้านในการให้ความรู้กับผู้ที่เข้าร่วมโครงการ

3. การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ

การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ พบว่า หน่วยงานต้องร่วมมือกันบูรณาการร่วมกัน รับผิดชอบในส่วนของการหนักท่องเที่ยวการโปรโมท ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามาศึกษา และสร้างพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้

4. การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ พบว่า ควรเป็นหลักสูตรการเริ่มต้นสอนภายในพื้นที่ก่อน และสร้างพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การจัดนิทรรศการวัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติเรือกอและ และขั้นตอนการทำเรือกอและ

อภิปรายผล

ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

1. ความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

เรือกอและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชายแดนใต้ร่วมกัน เป็นสื่อกลางที่เชื่อมทุกคนเข้าด้วยกัน เป็นมรดกตกทอดตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นเครื่องมือทำมาหากินของชาวประมง และมีสำคัญต่อจังหวัดชายแดนใต้เชิงการท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมในพื้นที่ และมีบทบาทสำคัญเชิงอัตลักษณ์ต่อท้องถิ่น มีเฉพาะจังหวัดชายแดนใต้เป็นมาสคอตของจังหวัดชายแดนใต้ สอดคล้องกับ ถกิงพล ขำยัง (2556) กล่าวว่า เอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่มีอยู่ในเรือกอและ คือคุณค่าในตัวของตัวเอง ซึ่งแสดงออกมาทางรูปแบบและลวดลายที่วิจิตรพิสดาร บนเรือกอและแต่ละลำจากฝีมือของชาวบ้าน ที่นอกจากจะคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยในการประกอบอาชีพ เพื่อการดำรงชีวิตแต่เพียงอย่างเดียวแต่

เกิดความคิดจินตนาการ และเกิดแรงบันดาลใจ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกนึกคิดอย่างชาวบ้านได้ สร้างสรรค์ศิลปะพื้นบ้านที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรม เพื่อสืบทอดต่อไปยังชนรุ่นหลัง ศิลปกรรมชิ้นนี้ แตกต่างจากศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อรับใช้ชนส่วนน้อยที่เป็นชนชั้นศักดินา เรือกอและจัดเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง และในปัจจุบันนี้รูปร่างลักษณะได้เปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะรูปแบบของหัวเรือและท้ายเรือ เรือกอและแบบดั้งเดิมนั้น มีลักษณะเฉพาะตัวที่น่าสนใจ

2. ภูมิปัญญาการต่อเรือกอและ

กลุ่มคนที่จ้างให้ต่อเรือกอและ ส่วนใหญ่เป็นชาวประมง ทั้งในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปัตตานี จะเป็นคนในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีบ้านอยู่ใกล้ชายทะเล ขนาดของเรือกอและที่ได้รับความนิยม เรือท้ายตัดจะนิยมความยาว 8 เมตร เรือกอและนิยมความยาว 12 ถึง 18 เมตร การกำหนดสัดส่วนในการต่อเรือกอและ พบว่าจะไม่เขียนแบบเรือไว้ แต่ใช้ความจำเป็นหลัก จากประสบการณ์ที่เคยต่อเรือมา ไม้ที่จะใช้สำหรับการต่อเรือจะใช้ทั้งไม้ที่อยู่ในชุมชนและนอกชุมชน จะเป็นไม้ตะเคียน เช่น ไม้ตะเคียนทอง และไม้ตะเคียนทราย อายุ 10 ปีขึ้นไป จะเก็บไม้ไว้ในร่ม วางเป็นชั้นเรียงเป็นแผ่นต่อกัน การเตรียมไม้จะนำไม้ไปซัดให้พื้นผิวเรียบ วัดขนาดทั้งความกว้าง ความยาว ตามต้องการ ในการตัดไม้ให้มีความโค้งตามทรงเรือจะเอาไม้ไปผิงไฟ การวางจุดศูนย์ถ่วงของเรือกอและ ช่างต่อเรือ จะกำหนดให้ไม้ที่ใช้ต่อนั้นมีขนาดเท่ากันทั้ง 2 ฝั่ง ปัญหาในการต่อเรือกอและจะเป็นสภาพอากาศ และไม้ที่ใช้ต่อเรือมีตราไม้ที่เกิดจากธรรมชาติ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในการต่อเรือกอและ พบว่า เจ้าของเรือจะมีการละหมาดฮายัต (ละหมาดขอพร) ก่อนจะเอาเรือลงทะเล สอดคล้องกับ จเร รัชแก้ว (2537 อ้างถึงใน ฤกษ์พล ขำยัง, 2556) กล่าวว่า ลำเรือของเรือกอและ เป็นลำยาวที่ต่อด้วยไม้กระดานยาว ซึ่งได้จากการเลื่อยตัดท่อนซุงประเภทไม้ตะเคียน ไม้สยา ไม้หลุมพอ ที่มีขนาดความยาวที่จะต่อ โดยเลื่อยตัดท่อนไม้ให้เป็นแผ่นไม้กระดานบาง ๆ ที่มีขนาด 1 x 6 นิ้ว นำแผ่นไม้กระดานดังกล่าว มาวางซ้อนต่อขึ้นเป็นลำเรือความยาวของเรือแต่ละลำ จะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้สอย เรือกอและที่ใช้เพื่อประกอบอาชีพทางการประมง หรือเป็นพาหนะสำหรับรับส่งสินค้า ลำเรือจะขยายกว้างออกตรงกลางลำเรือ ทั้งนี้ให้เรือมีบริเวณภายในกว้าง เพื่อประโยชน์ในการบรรทุกสินค้า และวางอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมง ส่วนเรือกอและที่ใช้ในการแข่งขันประชันฝีพายความเร็ว ลำเรือจะแคบเข้าทางส่วนหัวและส่วนท้าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สมใจ ศรีนวล (2547) กล่าวว่า ความเชื่อของชาวเรือกอและ เบื้องต้นของการต่อเรือกอและ ช่างจะหาฤกษ์ยามในการวางไม้ชิ้นแรก โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้เรือลำนั้นมีกำไร ประกอบอาชีพร่ำรวย เป็นที่ถูกต้องของผู้ว่าจ้าง ไม้ที่ใช้จะต้องเป็นไม้มงคลด้วย เช่น ไม้ตะเคียนหรือไม้พะยอม ฝ่ายผู้จ้างขณะที่ทำเรือตัวเองมีความเชื่อเรื่องอะไรก็จะสั่งให้ช่างทำตามความเชื่อนั้น เช่น สั่งให้วาดรูปมังกร ซึ่งเป็นสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และสะเทินอากาศ หรือนกกาเวก ซึ่งเป็นนกที่คนจีนเชื่อว่าป้องกันคลื่นลมได้ หรืออาจจะสั่งให้วาดรูปหรือลวดลายอื่นใดก็ตาม ลักษณะสีมงคลที่เข้ากับตัวผู้ว่าจ้างได้ ชาวเรือกอและจะนิยม

ยึดถือปฏิบัติตนเคร่งครัดตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ขณะอยู่ในเรือกอและยังปฏิบัติตนตามแนวความเชื่ออื่นอีก เช่น การไม่สวมรองเท้าขณะอยู่บนเรือ ไม่พูดคำที่เป็นอัปมงคล ไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะที่หัวเรือ และไม่กล่าวคำหยาบใด ๆ ถือว่าเป็นการให้ความเคารพเรือ

3. ภูมิปัญญาการเขียนลายเรือกอและ

การเขียนลายเรือกอและ ต้องเตรียมพื้นผิวของเรือกอให้เรียบก่อน อุปกรณ์ที่ใช้ในการลงสีและเขียนลาย จะเป็น สี พู่กัน และขอลัก สีที่ใช้เป็นสีน้ำมัน เป็นสีที่ทนน้ำ และทนแดดได้ดี นิยมใช้ สีที่มีความสดใส เช่น สี แดง ขาว ดำ เหลือง เขียว น้ำเงิน ภาพหรือลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลำเรือพบว่า ในอดีตนิยมเขียนลายไทย ตามวรรณคดี แต่ปัจจุบันนิยมเขียนลวดลายแบบมลายู เขียนลายพันธุ์ไม้ เช่น ดอกไม้ ใบไม้เช่น ดอกกุหลาบ ดอกขบา เขียนสัตว์ แต่ที่ไม่นิยมคือการเขียนลายสัตว์มองว่าเรือเป็นเครื่องมือทำมาหากิน จะนิยมเขียนสัตว์ทะเล ส่วนข้อความที่เขียนจะนิยมเป็นชื่อเจ้าของเรือกับชื่อเรือ การเขียนลวดลายแต่ละลำ ลายจะไม่เหมือนกัน เกิดจากคิดค้นลวดลายใหม่ ๆ อยู่ตลอด สอดคล้องกับ ฤทธิงพล ขำยัง (2556) กล่าวว่า การตกแต่งลวดลายจิตรกรรม มีการประดับตกแต่งด้วยการฉลุ และวาดลวดลายรวมทั้งการระบายสี เพื่อความงามวิจิตรด้วยเทคนิคสีน้ำมัน ส่วนประกอบที่สำคัญของเรือกอและ ที่นิยมฉลุและวาดลวดลายจิตรกรรม ได้แก่ ส่วนหัวเรือใบหัวเรือ คือส่วนที่อยู่บนสุดปลายของเรือ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สมใจ ศรีนวล (2547) ด้านหัวเรือจากแกะสลักไม้โค้งงอน ยื่นออกนอกหัวเรือเป็นรูปแบบเรือเถา หรือลวดลายพันธุ์ไม้ โดยนำเอาส่วนต่าง ๆ ของพันธุ์ไม้มาประกอบต่อเนื่องให้เห็นกลมกลืน เพื่อให้มีลักษณะลวดลายที่ออกมามีความนุ่มนวล มีน้ำหนัก ลักษณะลวดลายประเภทที่เป็นที่นิยมของชาวไทยมุสลิม มีใช้เพียงแค่ประดับไว้ที่หัวท้ายเรือกอและเท่านั้น แต่ยังคงปรากฏประดับเป็นศิลปะเกี่ยวเนื่องกับอาคารบ้านเรือน และมียึด ด้านข้างทั้งสองของหัวเรือ อาจจะมีลวดลายไทยผสมอิสลาม ลายอิสลามได้แก่ ลายพรรณไม้ ลายอักษร การใช้สีโดยทั่วไปช่างทาสีเรือกอและ จะนิยมใช้สีน้ำพลาสติก และจะใช้น้ำมันยางและชันยาเรือลงรองพื้นก่อน เพื่อป้องกันและรักษาเนื้อไม้ สีที่นิยมกันมากคือ สีดำ สีเขียว สีแดง เป็นสีพื้น นอกจากนี้มีสีทอง เหลืองเทา และขาวเป็นสีที่ให้ลวดลาย ลวดลายอาจมีอิทธิพลของความเชื่อ ค่านิยม

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

1. ขั้นตอนการสอนของปราชญ์ชาวบ้าน

1.1 การแบ่งปัน และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ ส่วนใหญ่จะได้ได้สอนให้กับให้จริงจัง เพราะไม่มีใครเข้ามาเรียนรู้เพื่อไปยึดเป็นอาชีพ แต่มีแนะนำให้กับคนที่แวะเวียนเข้ามาทั้งเด็ก เยาวชน และนักศึกษา ซึ่งมีความยินดีที่จะสอนให้กับคนที่อยากเรียนรู้ ส่วนปราชญ์ชาวบ้านบางส่วนก็ได้สอนและแบ่งปันความรู้ที่มีให้กับลูกได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติด้วยกัน เรียนรู้ไปด้วยกัน จะค่อย ๆ ซึมซับความรู้ที่สอนนั้นไป สอดคล้องกับ วรวิทย์ สุภาพ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการ

ถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐา กล่าวว่า ผู้ถ่ายทอดคือพระสงฆ์และครูชาวบ้าน ทำการถ่ายทอดให้กับชายที่มีความสนใจเรื่องกลองปฐา องค์ความรู้ที่ถ่ายทอด คือ องค์ความรู้ด้านการบรรเลงกลองปฐา และองค์ความรู้ในเรื่องคติความเชื่อ และพิธีกรรมเกี่ยวกับกลองปฐา โดยทำการถ่ายทอดในรูปแบบการศึกษาตามอริยาศัยต่างจากปัจจุบันที่เป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมกลองปฐา ผู้ถ่ายทอด คือ วิทยากรซึ่งถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกลองปฐา และยังสอดคล้องกับ ภาวิณี นิตทิม (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดความรู้จากแหล่งโบราณคดีเพิงผาบ้านไร่ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการถ่ายทอดความรู้ กล่าวว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความรับรู้ในระดับน้อยมาก เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ร่วมในการศึกษาแหล่งโบราณคดี ดังนั้นหากจะให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง และสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชนแนวทางในการพัฒนา คือ การพัฒนาเส้นทางเดินเท้าให้เป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จัดทำศูนย์ข้อมูลโบราณคดี คู่มือนำชมสำหรับผู้มาเยือน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อให้ชาวต่างชาติสามารถเข้าชมด้วยตนเองได้ เพื่อจะเป็นการดำรงรักษาแหล่งโบราณคดีไว้

1.2 ขั้นตอนในการส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอกและให้ผู้รับการถ่ายทอด พบว่า จะบอกตามขั้นตอนที่ต่อเรือตั้งแต่แรก เริ่มต้นจากกระดุกงก่อน เรียงลำดับไปจนต่อเรือเสร็จ โดยการลงมือทำสิ่งนั้นด้วยทำตามไปพร้อมกัน สอดคล้องกับ ธัญรัช วิภาติภูมิประเทศ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน : กรณีศึกษาวงกลองยาว อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กล่าวว่า กลุ่มนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มผู้สูงอายุได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการตีกลองยาวขั้นพื้นฐาน ผ่านการสาธิตวิธีการและการบอกเล่าโดยตรง ส่วนกลุ่มบุตรหลานของปราชญ์ชาวบ้าน ได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการตีกลองยาวขั้นสูงผ่านวิธีครูพักลักจำ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบในการถ่ายทอด คือ (1) ปัญหาด้านการไม่ได้ถ่ายทอดเนื้อหาบางเรื่อง เช่น การปลุกเสกกลองยาว การผลิตกลองยาว (2) ปัญหาด้านการขาดผู้รับการถ่ายทอด (3) ปัญหาด้านการถ่ายทอดให้แก่กลุ่มนักเรียนประถมศึกษา และ (4) ปัญหาด้านระยะเวลาของการถ่ายทอด สำหรับฐานคิดสำคัญของปราชญ์ชาวบ้าน ที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การเห็นคุณค่าของวงกลองยาว และความเชื่อมโยงระหว่างวงกลองยาวกับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ฤทธิพล ขำยัง (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์วิถีชีวิตชาวประมงมลายู: เรือกอกและ กล่าวว่า การถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตของชาวประมงในสังคมปัตตานีและความเชื่อความศรัทธาในลวดลายที่มีอยู่ในเรือกอกและ เป็นการศึกษาและทดลองหาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในรูปแบบใหม่ และนำเสนอในลักษณะเฉพาะตน เพื่อเป็นการสร้างงานจิตรกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และเป็นการบันทึกขั้นตอนการพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ อาศัยหลักการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม และมีการทดลองใช้ มีขั้นตอนที่สำคัญ ขั้นที่

1 พัฒนาระบบงานจิตรกรรม ชั้นที่ 2 ทดลองนำผลงานจิตรกรรมจัดแสดง วิถีชีวิตชาวประมงมลายู เรือกอและสามารถนำมาถ่ายทอดผ่านงานศิลปะ ทั้งนี้สะท้อนถึงคุณค่า ความงดงาม ความกลมกลืนของวิถีชีวิต เป็นการอนุรักษ์รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในภาคใต้

1.3 สิ่งสำคัญ ที่ทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและประสบความสำเร็จ พบว่า ต้องมีความใส่ใจ ความสนใจที่อยากทำจริง ๆ และต้องขยัน และต้องมีความรู้พื้นฐานควบคู่ไป สอดคล้องกับ เดชวิทย์ นิลวรรณ และทิพย์พชร กฤษสุนทร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการและกลยุทธ์การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า ใช้วิธีการศึกษาด้วยการสังเกตการณ์กระบวนการในการถ่ายทอด ซึ่งกระบวนการในการถ่ายทอดเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อม จากหน่วยงานเทศบาล ตำบล ชุมชน และประชาชนชาวบ้าน มีขั้นตอนในการถ่ายทอดเริ่มจากการนำเข้าสู่เนื้อหา รูปแบบการถ่ายทอด สื่อการสอน กิจกรรม เทคนิคการจูงใจ มีการใช้รูปแบบในการถ่ายทอด 9 รูปแบบ 9 กิจกรรม และมีกลยุทธ์ในการถ่ายทอด 7 กลยุทธ์ ซึ่งการเลือกใช้รูปแบบ กิจกรรม และกลยุทธ์นั้น จะขึ้นอยู่กับการประเมินตัวผู้รับการถ่ายทอดเป็นหลัก แล้วจึงกำหนดขอบเขตของให้เหมาะสมกับผู้รับการถ่ายทอด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สุวิทย์ วงษ์บุญมาก (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร กล่าวว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย มี 7 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดความรู้ตามหลักคิดของชาวบ้าน เน้นคิดด้านวัฒนธรรมประเพณีค่านิยมในท้องถิ่นที่ (2) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การแสวงหาความรู้จากนายจ้าง และการทำตามแบบความต้องการของลูกค้า (3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบมีการวาดแบบภาพหัตถกรรมหินอ่อนไว้ในสมุดบันทึก ภาพถ่ายและวีดิทัศน์ (4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล มี (5) การเข้าถึงความรู้ การจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ วีดิทัศน์ การจัดทำเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้ การสาธิต การเขียนแบบ และการสืบทอดด้วยวาจา (6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ นายจ้างถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกจ้าง การถ่ายทอดจากพ่อแม่สู่ลูก และเครือญาติ

1.4 การจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและของประชาชนชาวบ้าน พบว่า ทุกขั้นตอนที่ใช้ในการต่อเรือไม่มีการจดบันทึก ใช้หลักความจำที่สั่งสมมาจาประสบการณ์ สอดคล้องกับ นิมนวล จันทฤษฎ์, เกวลี อ่อนเรือง และ สัญญา เคนาภูมิ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวคิดการจัดการภูมิปัญญาวิถีดรามวิถีภูไท กล่าวว่า การจัดการความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล เพื่อให้ชุมชนสามารถเข้าถึงพัฒนาตนเองให้ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเองและมีวิถีชีวิตที่ดีงามสอดคล้องกับบริบทในท้องถิ่น ชุมชนจึงจำเป็นต้องการจัดการความรู้ที่มาจาก “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” จากผู้รู้ในชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือประชาชนชาวบ้านรวมถึงความรู้ยังแฝงอยู่ในวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นครมกับความเป็นภูไทเป็นสิ่งคู่กันมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งความรู้เหล่านี้สมควรได้รับการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือถ่ายทอดเพื่อไม่ให้สูญหายไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วิภาพรรณ พินลา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ (1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (4) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ประกอบด้วย หลักการและการตอบสนอง ระบบสังคม สิ่งสนับสนุน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ (1) ชั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (2) ชั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (3) ชั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) ชั้นทำตามแผนที่กำหนด และ (5) ชั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้

2. สิ่งที่ได้รับถ่ายทอดได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า ความรู้ที่ได้รับขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เข้าไปเรียนรู้ คือถ้าเรียนรู้นานแล้วจะมีความรู้หลายอย่าง ตั้งแต่การขึ้นโครงสร้างเรือ ความยาว รูปทรงของเรือ สัดส่วนของไม้ชิ้นนั้น ๆ ที่ใช้ในการต่อเรือไปจนถึงต่อเรือ การแสดงความต้องการที่จะรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้าน ไม่ได้แสดงความต้องการที่จะเข้าไปเรียนรู้อย่างชัดเจน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูก ความจำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยพ่อเป็นผู้ช่วยในการต่อเรือ ช่วงที่ได้ทำจะมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนกัน ขั้นตอนที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอกและ พบว่า มีการสอนให้ทำ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ผู้รับการถ่ายทอดก็จะทำตามสิ่งที่เห็นซึมซับจากกิจวัตรประจำวันที่ได้ช่วยต่อเรือ สอดคล้องกับ อรณิชา ทศตา, สุกัญญา ใจอดทน และ จันทร์จิรา ใจอดทน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ กล่าวว่า โดยเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมใช้เทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่า เพื่อให้ปฏิบัติตาม โดยการทำให้ดู ทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน วิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือทำ การลองผิด ลองถูก ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้เป็นพลวัตร จนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าไหม อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ปณตพันธ์ เถียรประภากุล (2557) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การปั้นเครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มาจากบรรพบุรุษหรือในครอบครัว และการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบประกอบไปด้วย 4 กระบวนการ คือกระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำ และกระบวนการจงใจ นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเยาวชนและนักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้วิธีการสอนแบบสาธิตเป็นตัวอย่าง

แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

1 การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน และเยาวชน คนรุ่นใหม่

การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ลูกหลาน และเยาวชน คนรุ่นใหม่ พบว่า คุณสมบัติของผู้รับจะต้องมีความชอบ มีใจรักจะต้องอยากเรียน อดทน และต้องมีความตั้งใจ คุณสมบัติของผู้รับที่เหมาะสมก็จะมาจากคนในครอบครัว คนภายนอกสามารถเรียนรู้ได้ แต่ต้องมีความรักและความสนใจ บางคนมีพรสวรรค์จะสามารถเรียนรู้ได้เร็ว และควรเปิดกว้างให้คนมาเรียนรู้ คนที่จะทำได้คงต้องเป็นลูกหลานของช่าง เกือบเกี่ยวประสบการณ์แต่จะต้องใช้เวลาหลายปี สอดคล้องกับ พระครูประภัทรสุตธรรม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านคูนาหนองไผ่ ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ กล่าวว่า แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา ทำได้โดย การสืบทอด โดยลูกหลานหรือสมาชิกในครอบครัวได้สัมผัสการทออย่างต่อเนื่องทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจเป็นไปด้วยวิธีการธรรมชาติ เกี่ยวโยงสัมพันธ์กันของคนในครอบครัว ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สามารถ จันทร์สุรย์ (2536, อ้างถึงใน ธัญรัช วิภัติภูมิประเทศ, 2553) กล่าวไว้ว่า (1) ถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้น ในสิ่งที่ใกล้ตัว กิจกรรมการถ่ายทอดจึงต้องมีความง่าย ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน และดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำตามตัวอย่าง การเล่นปริศนาคำทาย วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัย และบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็นสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ (2) ถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มามากพอสมควรและเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดจึงทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่นซึ่งจะมีขั้นตอน มีคำสอนที่ผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาวอยู่ทุกครั้ง รวมทั้งการลงมือประกอบอาชีพตามอย่างบรรพบุรุษ ซึ่งมีการถ่ายทอดเชื่อมโยงประสบการณ์

2. การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ

การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกัน เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ พบว่า ควรจัดเป็นโครงการให้เยาวชนได้ศึกษา โดยนำงบประมาณหรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้วิทยากรจากชุมชน คือ ปราชญ์ชาวบ้านในการให้ความรู้กับผู้เข้าร่วมโครงการ สอดคล้องกับ นิรดา เวชญาลักษณ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งพบว่า แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการร่วมมือกันระหว่างชุมชน สถานศึกษา และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน สถานศึกษาและชุมชนควรร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนหรือออกแบบการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยแบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบ สืบค้น รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ นำเสนอแลกเปลี่ยน ควรจัดตั้งคณะกรรมการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และ ประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นที่รู้จัก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ กนกวรรณ ทองดำสิง, อนุกุล พลศิริ และ เหมือนแพร รัตนศิริ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคใต้ กล่าวว่า แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคใต้ให้คงอยู่ ต้องเริ่มจากนโยบายของสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่ รับผิดชอบ ร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม จัดหาแหล่งเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนอุปกรณ์และวิธีการเล่นให้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และวิถีการดำเนินชีวิตในแต่ละท้องถิ่น

3. การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ

การส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและจากชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ พบว่า หน่วยงาน ต้องร่วมมือกันบูรณาการร่วมกัน รับผิดชอบในส่วนการนำนักท่องเที่ยวในการโปรโมท ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามาศึกษา และสร้างพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ สอดคล้องกับ ถวัลย์ มาตจรัส (2546) กล่าวว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญา เป็นแนวทางหนึ่งของการดำรงรักษาภูมิ ปัญญาไทย ซึ่งหมายถึง การนำภูมิปัญญาไทย เข้าสู่กระบวนการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังค่านิยม ในความเป็นไทย เพื่อให้คนไทยเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา และสามารถนำไป ปฏิบัติในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ พงศะ บุตร (2549) กล่าวว่า โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ โอท็อป OTOP เป็นโครงการของ รัฐบาลที่จะส่งเสริมการผลิตสินค้า ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านให้จำหน่ายและแพร่หลายในท้องตลาด งานหลักของโครงการนี้ คือ การให้ความช่วยเหลือด้านการผลิต และการหาตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ พื้นเมืองของชุมชนต่าง ๆ ทั่วทั้งประเทศโดยการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ได้มาตรฐาน เป็นที่ ยอมรับทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ มีการจัดงานแสดงสินค้าเป็นครั้งคราวให้ ประชาชนทั่วไปได้เข้าชมและซื้อ นับได้ว่าโครงการนี้ได้ช่วยให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีโอกาสพัฒนา และขยายตัวได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

4. การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวม ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูล แก่ผู้ที่สนใจพบว่า ควรเป็นหลักสูตรการเริ่มต้นสอนภายในพื้นที่ก่อน และสร้างพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์ ข้อมูลข่าวสาร การจัดนิทรรศการวัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาเรือกอและ และขั้นตอนการ ทำเรือกอและ สอดคล้องกับ กรมศิลปากร (2544 อ้างถึงใน ปฐมภรณ์ จันทร์แก้ว, 2555) กล่าวว่า วิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรม คือ (1) การทำนุบำรุง การปกป้องและสงวน รักษาอนุสาวรีย์ และแหล่ง ประวัติศาสตร์ การจัดตั้งและการบำรุงรักษาหอสมุด หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์และสถานที่รวบรวม

ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อการสงวนรักษาและการบันทึกหลักฐานทางศิลปวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหาย การสงวนรักษาผลงานและการแสดงของศิลปินที่มีชื่อเสียง เช่น นักร้อง นักแสดง และนักดนตรี (2) การแพร่ กระจาย แบ่งและจัดสรรเนื้อหาที่ในหนังสือพิมพ์ และวารสาร สำหรับผลงานทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า การแบ่งการจัดสรรเวลาของรายการวิทยุและโทรทัศน์สำหรับเรื่องวัฒนธรรม การจัดพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่ การนำเรื่องวัฒนธรรมเข้าสู่หลักสูตรและวิชาเรียนในสถานศึกษา การจัดนิทรรศการ การจัดให้มีการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมในสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น ภาพผนัง และการออกแบบที่เป็นวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ถวัลย์ มาศจรัส (2546) กล่าวว่า กิจกรรมที่จะช่วยให้ภูมิปัญญาดำรงอยู่ มีกิจกรรมหลัก คือ (1) กิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า วิจัย วิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาสาระของภูมิปัญญาไทยที่มีคุณค่าเหมาะสมแก่การถ่ายทอด (2) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย รูปแบบและวิธีการอันหลากหลายแก่ผู้เรียน รวมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (3) กิจกรรมรณรงค์เพื่อให้สถานศึกษาในท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เกิดความตระหนักและร่วมกันจัดกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย (4) กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคล สถานที่หรือหน่วยงานที่ดำเนินการถ่ายทอดภูมิปัญญา จนเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของสังคม (5) กิจกรรมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ วิธีการ และผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นความรู้และแนวทางแก่คนทั่วไป

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 เพื่อจะทำให้ภูมิปัญญาของเรือกอและได้รับการอนุรักษ์ และสืบทอดต่อคนรุ่นหลัง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มี “การจัดการความรู้” กับกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน โดยการนำความรู้ที่ฝังลึก อยู่ในตัวปราชญ์ชาวบ้าน โดยจัดทำให้เป็นระบบและเป็นความรู้ที่ชัดเจน ซึ่งทำได้ในรูปแบบเอกสาร รวมถึงอาจทำในรูปแบบของสื่อวิดีโอ

1.2 ควรมีการให้ความรู้แก่ปราชญ์ชาวบ้าน ในด้านเทคนิคการเรียนการสอน การนำสื่อการสอนมาใช้ รวมถึงการใช้หลักจิตวิทยาในการสอน เพื่อดึงดูดให้คนภายนอกหันมาให้ความสนใจในการเรียนรู้ภูมิปัญญาเรือกอและมากขึ้น

1.3 ควรมีการประสานความร่วมมือ จากหน่วยงานระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ให้มากขึ้น ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเรือกอและ ผ่านกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อพัฒนาให้ภูมิปัญญาเรือกอและดำรงอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยหน่วยงานในภาครัฐควรเป็นตัวหลักในการสนับสนุนดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เห็นประเด็นที่ควรจะทำการศึกษาวิจัยต่อไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้ เช่น การศึกษาภูมิปัญญาการต่อเรือกอและ การศึกษาการเขียนลายเรือกอและ และการศึกษาการประเมินผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและหาแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาได้อย่างเหมาะสม

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งรูปธรรมและนามธรรมอย่างครอบคลุม ทั้งในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลของชุมชน

บรรณานุกรม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ทองคำสิง, อนุกุล พลศิริ และ เหมือนแพร รัตนศิริ. (2561). การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคใต้. *วารสารวิชาการ Veridian E –Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 2395-2413.
- กฤติกา พูลสุวรรณ. (2559). การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. (ปริญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2549). *การจัดการความรู้ในองค์กรและกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี๊พับลิชชิง.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). *คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คณะกรรมการอำนวยการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย. (2549). *คู่มือการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- เครือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ. (2553). *รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยการจัดการความรู้ที่ส่งผลกระทบต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- จิตติกานต์ จินารักษ์. (2551). *กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอกของครูประสิทธิ์ ถาวรกรณีศึกษาชุดเพลงพาทย์ระนาดเอก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- เจษฎา นกน้อย. (2552). *นวัตกรรมการจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ส. เอเชียเพรส.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารครุพิบูล*, 5(1), 87-96.
- ดวงฤทัย อรรถแสง. (2552). *กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เดชวิทย์ นิลวรรณ และ ทิพย์พฐุ กฤษสุนทร. (2557). *กระบวนการและกลยุทธ์การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: ระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (NRMS).
- ถวัลย์ มาตจรัส. (2546). *หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ถกิงพล ขำยัง. (2556). *การศึกษาเพื่อการสร้างสรรควิถีชีวิตชาวประมงมลายู: เรือกอและ*. (ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2553). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน : กรณีศึกษาวงกลองยาว อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. (รายงานผลการวิจัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- นิตติยา ทองเสนอ และ อุทิศ สังขรัตน์. (2558). *การจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง*. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 10(1), 187-206.
- นิภาวรรณ เจริญลักษณ์, อีรศักดิ์ อุ๋นอารมณ์เลิศ และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2561). *การศึกษาภูมิปัญญาและการอนุรักษ์ พื้นฟูวิถีชีวิตชาวสวนส้มโอลุ่มแม่น้ำน่านนครชัยศรี*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 24(1), 181-198.
- นิ่มนวล จันทร์บุญ, เกวลี อ่อนเรือง และ สัญญา เคนาภูมิ. (2559). *แนวคิดการจัดการภูมิปัญญาวิถีครามวิถีไท*. *วารสารธรรมทรรศน์*, 16(1), 250-263.
- บุญดี บุญญากิจ. (2549). *การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จิรวัดน์ เอ็กซ์เพรส.
- ปฐมภรณ์ จันทร์แก้ว. (2555). *การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการฟื้นฟูการท่องเที่ยวของตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- ปณตนนท์ เกียรติประภากุล. (2557). *กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การปั้นเครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 31(2), 79-100.
- ประพันธ์ ผาสุกยิต. (2550). *การจัดการความรู้: ฉบับมือใหม่หัดขับ*. กรุงเทพฯ: ไยไหม.
- ประเวศ วะสี. (2550). *การจัดการความรู้ กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข*. กรุงเทพฯ: กรีน-ปัญญาญาณ.
- ปราณี ตันตยานุบุตร. (2551). *ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูประภัทรสุตธรรม (วีรศักดิ์ ปภสฺสโร). (2560). *การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านคุดาหนองไผ่ ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2550). *ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ : แนวคิด เทคนิคและวิธีการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ พงศะบุตร. (2549). “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่ม 3. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2551). *การจัดการความรู้: สังกับททางทฤษฎี*. นครปฐม: เพชรเกษมพริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- ภาวิณี นิตทิม. (2553). *การถ่ายทอดความรู้จากแหล่งโบราณคดีเพิงผาบ้านไร่ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ร้อยเรื่องเมืองไทย พ่อผู้เป็นที่รัก Beloved Eternally. (2559). ซีรี่ย์ชุด 'ร้อยเรื่องเมืองไทย' ตอน 'กอและ...ลมหายใจแห่งอ่าวไทย' ตอนที่ 1. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=r2V1frTWQLs>
- วรวิภา สุกภาพ. (2546). *กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองบูชา : กรณีศึกษาจังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- วาสนา มะเจงแน. (2552). “เรือกอและจำลอง” ธุรกิจที่สร้างรายได้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 1(3), 1-18.
- วิภาพรรณ พินลา. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี. *วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(3), 1154-1169.
- วุฒิ วัฒนสิน. (2542). *ลวดลายจิตรกรรมบนเรือกอและในจังหวัดปัตตานี*. (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี).
- สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา. (2553). *ร้อยเรื่องราวชุมชนวัฒนธรรม ปลายด้ามขวาน*. ปัตตานี: สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2550). *การจัดการความรู้*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมใจ ศรีนวล. (2547). เรือกอและ : วัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ. *วารสารหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 3(1), 46-52.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส. (2556). รายงานผลการคัดเลือกสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม. [รายงานประจำปี]. สืบค้นจาก <https://www.m-culture.go.th/narathiwat/article.pdf>
- สุกัญญา ดวงอุปมา และ ภัทรพร ภาระนาค. (2556). การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 1(3), 195-203.
- สุชาติ จักรพิสุทธิ์. (2547). การศึกษาทางเลือกของชุมชน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 27(4), 18-23.
- สุวิทย์ วงษ์บุญมาก. (2558). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 21(2), 83-98.
- สิทธิกร จุลเจือ. (2553). การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยใช้การจัดการองค์ความรู้ กรณีศึกษา บริษัทพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ. (วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- เสาวภา โปทยวัฒน์. (2538). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย : แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อรณิชชา ทศตา, สุกัญญา ใจอดทน และ จันทรจิรา ใจอดทน. (2560). การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 11(1), 117-128.
- อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, สุวรรณ เขียวภักดีพร, พระปลัดสุระ ญาณธโร, กันตพัฒน์ พรสิริวัฒนสิน และ ปกรณ์ ปรียากร. (2561). บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการตนเองของชุมชน. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 19, 218-230.
- อัจฉราพร จิวสุภา. (2560). แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแ้ว ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 14(64), 95-102.
- เอกวิทย์ ณ กลาง. (2544). *ภาพรวมภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เอี่ยมพร โดภาณูรักษ์กุล และ ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. (2559). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอไทยทรงดำ. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 8(2), 162-175.

Prince of Songkla University
ภาคผนวก
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

ที่ อว ๒๒๒๒.๐๓/ว ๑๗๕๖

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๓๘๓ ถนนเจริญบุรีประมุข ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๕๐๐๐

๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาสงฆ์ที่เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ท่าน้ำ/ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลปะเหลียว อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

ด้วยนายสัญญา นงรัตน์ รหัสประจำตัว ๒๑๒๐๒๒๐๖๒๙ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรื่องกษและใบจังหวัดชายแดนใต้" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายสัญญา นงรัตน์ ลงพื้นที่เพื่อเก็บ ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และสัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรื่องกษและใบจังหวัดชายแดนใต้ โดยนักศึกษา จะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรรณกร สิตติปัญญาโชติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์

โทรศัพท์ ๐ ๘๕๐๓ ๒๕๘๕๕

โทรสาร ๐ ๘๕๓๓ ๒๖๖๒

E-mail address : fardsc3@gmail.com

ที่ ยว ๒๕๐๒.๑๓/ว ๑๗๕๖

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๑๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลสุตะมิณ
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๐

๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาลงทะเบียนเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ท่านแม่/ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ด้วยนายสัญชัย นงรัตน์ รหัสประจำตัว ๖๑๒๐๒๒๐๒๒๔ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในกรณี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายสัญชัย นงรัตน์ ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และสัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยนักศึกษา จะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรรณกร สิตตปิฎกโชติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์

โทรศัพท์ ๐ ๘๕๐๓ ๒๕๘๘๕

โทรสาร ๐ ๘๕๐๓ ๒๒๖๒

E-mail address : foctdsc3@gmail.com

ที่ ศว ๖๕๖๒.๑๓๖ ว ๑๗/๕๖

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๓๘๑ ถนนเจริญประสิทธิ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๐

๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาลงทะเบียนกับข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ท่านัน/ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ด้วยนายสัญญา นรินทร์ รหัสประจำตัว ๖๑๒๐๒๒๐๒๒๐๒๑๔ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายสัญญา นรินทร์ สงพื้นที่เพื่อเก็บ ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และสัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยนักศึกษา จะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรรณกร สิจิตปัญญโชติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์

โทรศัพท์ ๐ ๘๕๐๑ ๒๕๘๘๕

โทรสาร ๐ ๘๓๓๑ ๒๑๒๒

E-mail address : fsrisc3@gmail.com

ที่ อว ๒๕๑๒.๐๙/ว ๑๗๕๕

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๓๘๑ ถนนเจริญบุรีประติษฐ์ ตำบลคูระใหม่
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๕๐๐๐

๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลปะเหลียว อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

ด้วยนายสัญญา นรรัตน์ รหัสประจำตัว ๒๑๒๐๒๒๐๒๒๕ นักศึกษาลัทธิสุตรศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกลและในวังหรีดชายแดนใต้" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายสัญญา นรรัตน์ สัมภาษณ์หา เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกลและในวังหรีดชายแดนใต้ โดยนักศึกษาจะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(Signature)

(ดร.วรรณกร ลิขิตปัญญาโชติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์
โทรศัพท์ ๐ ๙๕๑๑ ๒๕๘๘๕
โทรสาร ๐ ๙๖๓๓ ๒๖๓๒
E-mail address : fordsc3@gmail.com

ที่ อว ๒๕๐๒.๐๗/ว ๑๗๕๕

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๓๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๐

๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสาใหม่ ตำบลตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ด้วยนายสิญชัย นงรัตน์ รหัสประจำตัว ๒๑๒๐๒๒๐๒๒๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายสิญชัย นงรัตน์ สัมภาษณ์ท่าน เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยนักศึกษาจะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรรณกร จิตพิทักษ์โชติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์
โทรศัพท์ ๐ ๘๕๒๓ ๒๕๘๕๕
โทรสาร ๐ ๘๕๓๓ ๒๖๒๕
E-mail address : lordsc3@gmail.com

ที่ อว ๒๕๒๒.๐๓/ว ๑๗๕๕

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๓๘๑ ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๐

๑๗/ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เห็นข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ด้วยนายสัญชัย นงรัตน์ รหัสประจำตัว ๒๑๒๐๒๒๐๒๒๕ นักศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในกรณีนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายสัญชัย นงรัตน์ สัมภาษณ์ท่าน เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยนักศึกษาจะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรรณกร ลิขิตกาญจน์โชติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์

โทรศัพท์ ๐ ๘๕๑๓ ๒๕๓๔๕

โทรสาร ๐ ๘๓๓๓ ๕๒๓๒

E-mail address : firdsc2@gmail.com

ที่ อว ๖๘๐๒.๐๖๗/ว ๑๓๖๕๕

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๑๘๑ ถนนเจริญบุรีประเสริฐ ตำบลลูกระเบิด
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๐

๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในกาว่าวิทยานิพนธ์

เรียน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ด้วยนายสัญญา นงรัตน์ รหัสประจำตัว ๒๑๒๐๒๐๐๒๒๕ นักศึกษาลัทธิตรศิปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายสัญญา นงรัตน์ สัมภาษณ์ท่าน เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกลและในจังหวัดชายแดนใต้ โดยนักศึกษาจะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.วรรณกร ลิขิตปัญญาโชติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์

โทรศัพท์ ๐ ๙๕๐๓ ๒๕๖๖๕

โทรสาร ๐ ๙๖๓๓ ๒๑๑๒

E-mail address : lordsc3@gmail.com

ที่ ฮา ๒๕๖๒.๐๗/ว ๑๗๕๕

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๑๘๑ ถนนเจริญบุรีประติมากรรม ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๐

๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี

ด้วยนายสิญชัย นงรัตน์ รหัสประจำตัว ๒๑๒๐๒๒๐๒๒๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกลและใบจังหวัดชายแดนใต้" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในกรณี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายสิญชัย นงรัตน์ สัมภาษณ์ท่าน เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกลและใบจังหวัดชายแดนใต้ โดยนักศึกษาจะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(Signature)

(ดร.วรรณกร อธิจิตปัญญโชติ)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์
โทรศัพท์ ๐ ๗๕๖๑ ๒๕๖๕๕
โทรสาร ๐ ๗๕๖๑ ๒๒๓๖
E-mail address : foidsc3@gmail.com

ที่ อว ๒๕๐๒.๐๓๗/ว ๑๗๕๕๕

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๓๘๓ ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลลุงสมိုင်
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๕๐๐๐

๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส

ด้วยนายสัญญาชัย นงรัตน์ รหัสประจำตัว ๒๐๒๑๐๒๑๖๖๒๑๙ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอกและโน้จังหว็ดชายแดนใต้” โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายสัญญาชัย นงรัตน์ สัมภาษณ์ท่าน เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอกและโน้จังหว็ดชายแดนใต้ โดยนักศึกษาจะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(Signature)

(ดร.วรรณกร สีซัดปัญญาโชติ)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณาบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์
โทรศัพท์ ๐ ๘๕๐๓ ๒๕๘๘๕
โทรสาร ๐ ๘๓๓๓ ๒๖๒๒
E-mail address : gsdsc3@gmail.com

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มงานสนับสนุนวิชาการ หน่วยบัณฑิตศึกษา โทรศัพท์ ๓๐๓๗

ที่ มอ ๕๑๕/ว ๐๓๔

วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ดร.รัฐธิดา สิงขรวง

ด้วยนายสัญญา บงรัตน์ รหัสประจำตัว ๖๓๒๐๒๒๐๖๒๙ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรื่องกอบและในจังหวัดปัตตานี" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณา เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ของ นายสัญญา บงรัตน์ โดยนักศึกษาจะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

(ดร.วารณกร ลิขิตปัญโญติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มงานสนับสนุนวิชาการ หน่วยบัณฑิตศึกษา โทรศัพท์ ๓๐๓๗

ที่ มอ ๕๐๕/ว ๐๓๔

วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรี ธรรมโครง

ด้วยนายสิญชัย นงรัตน์ รหัสประจำตัว ๒๓๒๐๒๒๐๒๒๔ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรื่องกอนและในจังหวัดปัตตานี" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ในกรณี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขอลงความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณา เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ของ นายสิญชัย นงรัตน์ โดยนักศึกษาจะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

(ดร.ววรรณกร สิชตปัญญโชติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มงานสนับสนุนวิชาการ หน่วยบัณฑิตศึกษา โทรศัพท์ ๓๐๓๗

ที่ มอ ๕๑๕/ว ๐๓๔

วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชฎาภรณ์ สมุห์เสนาโต

ด้วยนายสัญญาชัย นงรัตน์ รหัสประจำตัว ๖๑๒๐๒๐๖๒๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกลและใบชิงหวัดปัตตานี" โดยมี ดร.ประจวบ ทองศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณา เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ของ นายสัญญาชัย นงรัตน์ โดคนักศึกษาจะประสานงานกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะทบทวนคุณถึง

(ดร.วรรณกร สิตตปิฎกโชติ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ค
หนังสือจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน กองบริการการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ วิทยาเขตปัตตานี โทร. ๕๓๘๐

ที่ มย ๑๑๓.๑๒/๕๒๐

วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ผลการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เรียน นายสัญญา นงรัตน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ตามที่ท่านได้ยื่นเอกสารเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอลและในจังหวัดชายแดนใต้" (The Transfer of Local Wisdom of Kolek Boat in Southern Border Provinces) (เลขที่โครงการ REC Number : pm.prio-๑๓๖/๒๒) นั้น

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการศึกษา ราชภัฏวชิรเวศน์ปัตตานี ได้พิจารณาแล้ว มีมติรับรองโครงการวิจัยของท่าน แบบเร่งรัด และขอส่งหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิรา สีลาเกียรียงศักดิ์)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาเขตปัตตานี

สำเนาเรียน

1. คณะศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตปัตตานี

Pn2-C2/1.0

Certificate of Approval

The Research Ethics Committee for Humanities, Social Sciences and Education
Prince of Songkla University, Pattani Campus

REC Number : psu.pn.2-036/62

ชื่อโครงการ : การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกลและโน้จิ่งหริศชายแดนใต้

Project titled : The Transfer of Local Wisdom of Kolek Boat in Southern Border Provinces

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นายสฤษดิ์ นงรัตน์

Principle Investigator : Mr. Sanchai Nongrat

หน่วยงานที่สังกัด : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Affiliation of PI : Faculty of Humanities and Social Sciences

co-investigators : -

Review Method : Expedited

Documents acceptances :

1. Submission Form
2. Self-Assessment Form
3. Information sheet for research participant
4. Waiver of Consent Form
5. Research Project
6. Research tool

have been reviewed by the Human Research Ethics Committee in full compliance with the Declaration of Helsinki and the Belmont Report. Please submit the report at least once annually or submit the final report if finished.

Mr. Nairnee Madnarn

Chairman of Human Research Ethics Committee

Date of approval : 29 October 2019

Date of expiration : 29 October 2020

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วันที่ทำการสัมภาษณ์
ปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ [ปะเสยะวอ]			
1	นายอับดุลเลาะ บูละ	นายช่างต่อเรือ	21 ตุลาคม 2562
2	นายอัมรัน สาแล	นายช่างต่อเรือ	21 ตุลาคม 2562
3	นายสมมาแอ ตีเงาะ	นายช่างต่อเรือ	21 ตุลาคม 2562
4	นายปือราเฮง มะมิง	นายช่างเขียนลาย	23 ตุลาคม 2562
ปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ [ศาลาใหม่]			
5	นายแจ้มู อูมา	นายช่างต่อเรือ	22 ตุลาคม 2562
6	นายอับดุลเลาะห์ มะดิง	นายช่างเขียนลาย	11 พฤศจิกายน 2562
ปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ [บ้านทอน]			
7	นายอาหะมัด สาแล	นายช่างต่อเรือ	23 ตุลาคม 2562
8	นายรอมัยนูน เจะเต๊ะ	นายช่างเขียนลาย	23 ตุลาคม 2562
ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ [ศาลาใหม่]			
9	นายมายุกี อูมา	ผู้รับการถ่ายทอด [ต่อเรือ]	25 ตุลาคม 2562
ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ [บ้านทอน]			
10	นายซอลาฮูดดีน สาแล	ผู้รับการถ่ายทอด [ต่อเรือ]	25 ตุลาคม 2562
เจ้าของเรือกอและ [ปะเสยะวอ]			
11	นายอับดุลรอเซาะ อาแว	เจ้าของเรือกอและ	23 ตุลาคม 2562
เจ้าของเรือกอและ [ศาลาใหม่]			
12	นายอามือเยาะ ตือราแม	เจ้าของเรือกอและ	22 ตุลาคม 2562
13	นายอับดุลเลาะ ต่วนกาเดร์	เจ้าของเรือกอและ	22 ตุลาคม 2562
เจ้าของเรือกอและ [บ้านทอน]			
14	นายฮาซัน มามะ	เจ้าของเรือกอและ	25 ตุลาคม 2562

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วันที่ทำการสัมภาษณ์
ผู้นำในชุมชน [ปะเสยะวอ]			
15	นายนิเชน หะแฉ	ผู้ใหญ่บ้าน	21 ตุลาคม 2562
ผู้นำในชุมชน [ศาลาใหม่]			
16	นายเซ็ง อาลี	ผู้ใหญ่บ้าน	22 ตุลาคม 2562
ผู้นำในชุมชน [บ้านทอน]			
17	นายอาหะมัด สาและ	ผู้ใหญ่บ้าน	23 ตุลาคม 2562
เจ้าหน้าที่รัฐ [ปะเสยะวอ]			
18	นางอาบีบ มายุดัน	ผอ.กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	21 ตุลาคม 2562
19	นายอามาน วามะ	ผช.จพง.พัฒนาชุมชน	21 ตุลาคม 2562
เจ้าหน้าที่รัฐ [ไพรวัน]			
20	นางกานดา ขอบเอียด	ผอ.กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	22 ตุลาคม 2562
เจ้าหน้าที่รัฐ [ศาลาใหม่]			
21	นายฮาซัน สุหลง	ผอ.กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	25 ตุลาคม 2562
เจ้าหน้าที่รัฐ [บ้านทอน]			
22	นางกัลยา เมืองละออง	ผอ.กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	25 ตุลาคม 2562
นักวิชาการวัฒนธรรมจังหวัด [ปัตตานี]			
23	นางวนิต กามล้ำ	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ	12 พฤศจิกายน 2562
นักวิชาการวัฒนธรรมจังหวัด [นราธิวาส]			
24	นายสมมาตร เทพพหรม	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ	25 ตุลาคม 2562

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

สำหรับประชาชนชาวบ้าน
ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่จะนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยของนักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับประชาชนชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

อาชีพ.....อายุ.....ปี

สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

เบอร์โทรศัพท์.....

ระยะเวลา (ศึกษา, ลงมือ, เรียนรู้, เข้าใจ, มีข้อมูล).....ปี

สถานที่ในการสัมภาษณ์ ชุมชนบ้านปะเสยะวอ

ชุมชนบ้านทอน

ชุมชนศาลาใหม่

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

ตอนที่ 2.1 คำถามสำหรับปราชญ์นายช่างต่อเรือ

1. คุณมีองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ ที่เกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาในเรื่องใด
.....
.....
2. ส่วนใหญ่ผู้ว่าจ้างให้คุณต่อเรือกอและ เป็นกลุ่มคนประเภทใด
.....
.....
3. ในแต่ละปีคุณสามารถต่อเรือกอและได้กี่ลำ
.....
.....
4. ขนาดของเรือกอและที่ได้รับความนิยมให้คุณต่อมากที่สุดมีขนาดเท่าไร
.....
.....
5. เครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์ที่คุณใช้ในการต่อเรือกอและมีอะไรบ้าง
.....
.....
6. คุณมีการออกแบบเกี่ยวกับรายละเอียดของเรือกอและ แต่ละขนาดไว้ล่วงหน้าหรือไม่ เป็น
ภาพต้นแบบสำหรับกำหนดสัดส่วนในการต่อเรือกอและ
.....
.....
7. ส่วนประกอบของเรือกอและมีอะไรบ้าง ทั้งในอดีตและปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร
.....
.....
8. ขั้นตอนการต่อเรือของคุณมีอะไรบ้าง
 - คุณมีวิธีการหาไม้ที่จะใช้สำหรับการต่อเรือกอและอย่างไร และการคัดเลือกไม้ที่เหมาะสม
สำหรับต่อเรือกอและควรทำเช่นไร
.....
.....
 - คุณใช้ไม้ชนิดใดในการต่อเรือกอและ
.....
.....
 - ไม้ที่ใช้ส่วนใหญ่จะนิยมใช้ไม้อายุกี่ปี ไม้ที่ไม่นิยมคือไม้ชนิดใด
.....
.....

- คุณมีวิธีการเก็บรักษาไม้ที่จะใช้ในการต่อเรือกอลและอย่างไร

- ก่อนที่คุณจะต่อเรือกอลและ มีวิธีการเตรียมไม้ให้พร้อมใช้งานอย่างไร

9. คุณรู้ได้อย่างไรว่าเรือกอลและที่ต่อเสร็จ มีจุดศูนย์ถ่วงที่สมดุล

10. ปัญหาที่คุณพบบ่อยขณะต่อเรือกอลและมีอะไรบ้าง

11. มีการทำพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของคุณหรือไม่ในการต่อเรือกอลและ

12. โดยเฉลี่ยเรือกอลและมีกี่ขนาด ต้องใช้เวลาในการต่อเรือกี่เดือนในแต่ละขนาด

13. มีการนำเรือกอลและขึ้นมาซ่อมประจำปี

ตอนที่ 2.2 คำถามสำหรับปราชญ์นายช่างเขียนลาย

1. ก่อนที่คุณจะลงสีและเขียนลายบนเรือกอลและ มีการเตรียมพื้นผิวของเรือกอลและอย่างไร

2. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการลงสีและเขียนลายมีอะไรบ้าง

- สีที่ใช้เป็นสีชนิดใด แบบใด

- คุณสมบัติของสีที่เลือกใช้เป็นอย่างไ

- สีที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นสีอะไรบ้าง

3. คุณคิดราคาในการเขียนลายลงบนเรือกอลและอย่างไร

4. ภาพหรือลวดลายที่ใช้เขียนลงบนลำเรือมีกี่แบบ อะไรบ้าง

- สัตว์ตามวรรณคดี

- พันธุ์ไม้

- ลวดลาย

- คำหรือข้อความที่นิยมเขียนลงบนลำเรือ

5. การเขียนลายแต่ละครั้ง คุณได้คิดค้นลวดลายใหม่หรือไม่

6. ผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของเรือได้กำหนดลวดลายที่ต้องการหรือไม่

7. ในการเขียนลายเขียนกอลและทั้งลำคุณใช้คนเขียนลายกี่คน

8. คุณคิดว่า เรื่องของภูมิปัญญาเรือกอลและ “ภูมิปัญญาเชิงช่าง” ที่คุณมีสำคัญเพียงใด

9. รายได้ที่เกิดจากการเขียนลายเพียงพอในการใช้จ่ายหรือไม่

10. จากภูมิปัญญาเชิงช่างเกี่ยวกับการเขียนลาย คุณได้มีโอกาสเขียนลงบนเรือกอลและจำลองหรือไม่

ตอนที่ 2.3 คำถามสำหรับประชาชน ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

1. คุณมีการแบ่งปัน และถ่ายโอนความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ ในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

2. คุณมีขั้นตอนในการป้อนความรู้ หรือส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและให้ผู้รับการถ่ายทอดอย่างไร

.....

.....

3. คุณมีวิธีการ ลำดับขั้นตอนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและให้ผู้รับการถ่ายทอดเช่นไร

.....

.....

4. อะไรคือสิ่งสำคัญ ที่ทำให้ขั้นตอนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและประสบความสำเร็จ

.....

.....

5. คุณมีการจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและในปัจจุบัน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในอนาคตอย่างไร

.....

.....

6. จุดมุ่งหมายของคุณในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ ให้ผู้รับการถ่ายทอดคืออะไร

.....

.....

7. อะไรคือสิ่งที่คุณคิดว่าสำคัญที่สุด ในการนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ ด้านภูมิปัญญาเรือกอและ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคม

.....

.....

8. คุณคิดว่าองค์ประกอบสำคัญที่เอื้ออำนวยให้ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันควรเป็นเช่นไร (บรรยากาศ, สถานที่, ผู้คน) “บรรยาย”

.....

.....

9. คุณคิดว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ ในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

.....

.....

10. คุณได้วางแผนในแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและในอนาคตไว้อย่างไร

.....

.....

11. คุณคิดว่าควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ มรดกตกทอดอันล้ำค่าของคนในชุมชน ให้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า หรือไม่ อย่างไร

.....

12. คุณคิดว่าวิธีการในการส่งเสริมให้คนภายนอกเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของจังหวัดชายแดนใต้ต้องทำอย่างไร

.....

13. คุณมีแนวทางในการส่งเสริม และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

14. คุณคิดว่าการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและ ว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันควรเป็นอย่างไร

.....

15. คุณคิดว่าการพัฒนาศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นอย่างไร

.....

16. คุณคิดว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายสืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาเรือกอและของชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

.....

17. อะไรคือสิ่งที่คุณคิดว่าสำคัญที่สุดในการส่งเสริม สนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมทั้งจะแบ่งปัน แลกเปลี่ยน กระจายความรู้ภูมิปัญญาเรือกอและให้กับผู้อื่น

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับผู้รับการถ่ายทอด
ภูมิปัญญาเรือกอและ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่จะนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยของนักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

อาชีพ.....อายุ.....ปี

สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

เบอร์โทรศัพท์.....

ระยะเวลา (ศึกษา, ลงมือ, เรียนรู้, เข้าใจ, มีข้อมูล).....ปี

สถานที่ในการสัมภาษณ์ ชุมชนบ้านปะเสยะวอ

ชุมชนบ้านทอน

ชุมชนศาลาใหม่

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

1. คุณได้รับองค์ความรู้ที่ได้รับจากปราชญ์ ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

2. คุณมีการเลือกรับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและที่ได้รับการถ่ายทอด เพื่อให้คุณเกิดความเข้าใจหรือไม่

.....

.....

3. คุณได้แสดงความต้องการในการรับการถ่ายทอดภูมิปัญญา จากปราชญ์ชาวบ้านอย่างไร

.....

.....

4. ขั้นตอนที่คุณได้รับจากถ่ายทอดโอนความรู้ หรือส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

5. คุณมีการจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ หลังจากได้รับการถ่ายทอดอย่างไร

.....

.....

6. จุดมุ่งหมายที่คุณเลือกที่จะรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและคืออะไร

.....

.....

7. บรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและคุณเป็นอย่างไร

.....

.....

8. คุณคิดว่าบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ให้คุณสามารถรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ เพื่อให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นควรเป็นเช่นไร

.....

.....

9. คุณคิดว่าอะไรคือสิ่งที่จะต้องมีการถ่ายทอดหรือรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและ

.....

.....

10. คุณได้ฝึกปฏิบัติ ทำตามหรือเลียนแบบ หลังจากได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอหรือไม่

.....

.....

11. คุณได้วางแผนเกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและที่ได้รับถ่ายทอดในอนาคตไว้อย่างไร

.....

.....

12. คุณคิดว่าควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ มรดกตกทอดอันล้ำค่าของคนในชุมชน ให้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

13. คุณคิดว่าวิธีการในการส่งเสริมให้คนภายนอกเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของจังหวัดชายแดนใต้ต้องทำอย่างไร

.....

.....

14. คุณมีแนวทางในการส่งเสริม และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

15. คุณคิดว่าการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและ ว่าเป็นเรื่อง queทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันควรเป็นอย่างไร

.....

.....

16. คุณคิดว่าการพัฒนาศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นอย่างไร

.....

.....

17. คุณคิดว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายสืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาเรือกอและของชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

.....

.....

18. อะไรคือสิ่งที่คุณคิดว่าสำคัญที่สุดในการส่งเสริม สนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมทั้งจะแบ่งปัน แลกเปลี่ยน กระจายความรู้ภูมิปัญญาเรือกอและให้กับผู้อื่น

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับสำหรับ
เจ้าของเรือกอลและ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอลและในจังหวัดชายแดนใต้

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่จะนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยของนักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับเจ้าของเรือกอลและ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

อาชีพ.....อายุ.....ปี

สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

เบอร์โทรศัพท์.....

ระยะเวลา (ศึกษา, ลงมือ, เรียนรู้, เข้าใจ, มีข้อมูล).....ปี

สถานที่ในการสัมภาษณ์ ชุมชนบ้านปะเสยะวอ

ชุมชนบ้านทอน

ชุมชนศาลาใหม่

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับเจ้าของเรือกอลและ

1. คุณมีเรือกอลและไว้ในครอบครองกี่ลำ และเป็นระยะเวลากี่ปี / ได้เรือมาอย่างไร

.....

.....

2. คุณมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเรือกอลและในเรื่องอะไร และมากน้อยเพียงใด

.....

.....

3. คุณมีความสนใจที่จะเข้าไปศึกษา เรียนรู้หรือเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดกฎหมายเรือกอลและหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4. คุณมีวิถีชีวิตหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเรือกอลและอย่างไร

.....

.....

5. คุณคิดว่าคุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดกฎหมายเรือกอลและควรเป็นเช่นไร

.....

.....

6. คุณคิดว่ากฎหมายเรือกอลและเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนใต้เมื่อใด และมีบทบาทในด้านใดบ้าง

.....

.....

7. คุณคิดว่าในอนาคตกฎหมายเรือกอลและจะมีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างไร

.....

.....

8. คุณคิดว่ากฎหมายเรือกอลและ มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างไร

.....

.....

9. คุณคิดว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ควรให้ความสำคัญกับกฎหมายเรือกอลและอย่างไร

.....

.....

10. คุณคิดว่าหน่วยงานรัฐหรือเอกชน ควรเข้ามามีส่งเสริม สนับสนุนกฎหมายเรือกอลและในชั้นตอนใด อย่างไร

.....

.....

11. คุณคิดว่าในอนาคตภูมิปัญญาเรือกอและจะเป็นเช่นไร

.....

.....

12. มีใครบ้างที่คุณคิดว่าควรเข้ามาให้ความสำคัญหรือศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและนี้อย่างจริงจัง

.....

.....

13. คุณคิดว่าควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ มรดกตกทอดอันล้ำค่าของคนในชุมชน ให้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

14. คุณคิดว่าวิธีการในการส่งเสริมให้คนภายนอกเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของจังหวัดชายแดนใต้ต้องทำอย่างไร

.....

.....

15. คุณมีแนวทางในการส่งเสริม และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

16. คุณคิดว่าการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและ ว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันควรเป็นอย่างไร

.....

.....

17. คุณคิดว่าการพัฒนาศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นอย่างไร

.....

.....

18. คุณคิดว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายสืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาเรือกอและของชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับ
ผู้นำในชุมชน

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่จะนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยของนักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับผู้นำในชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

อาชีพ.....ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

เบอร์โทรศัพท์.....อายุ.....ปี

ระยะเวลา (ศึกษา, ลงมือ, เรียนรู้, เข้าใจ, มีข้อมูล).....ปี

สถานที่ในการสัมภาษณ์ ชุมชนบ้านปะเสยะวอ

ชุมชนบ้านทอน

ชุมชนศาลาใหม่

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับผู้นำในชุมชน

1. ในฐานะที่คุณเป็นผู้นำชุมชน คุณได้ใช้ตำแหน่งให้เกิดประโยชน์กับภูมิปัญญาเรือกอและหรือไม่ว่างไร

.....

.....

2. คุณมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและในเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

3. คุณมีความสนใจที่จะเข้าไปศึกษา เรียนรู้หรือเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4. คุณมีวิถีชีวิตหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและอย่างไร

.....

.....

5. คุณคิดว่าคุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นเช่นไร

.....

.....

6. คุณคิดว่าภูมิปัญญาเรือกอและเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนใต้เมื่อใด และมีบทบาทในด้านใดบ้าง

.....

.....

7. คุณคิดว่าในอนาคตภูมิปัญญาเรือกอและจะมีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างไร

.....

.....

8. คุณคิดว่าภูมิปัญญาเรือกอและมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างไร

.....

.....

9. คุณคิดว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาเรือกอและอย่างไร

.....

.....

10. คุณคิดว่าหน่วยงานรัฐหรือเอกชน ควรเข้ามามีส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและในขั้นตอนใด อย่างไร

.....

.....

11. คุณคิดว่าในอนาคตภูมิปัญญาเรือกอและจะเป็นเช่นไร

.....

.....

12. มีใครบ้างที่คุณคิดว่าควรเข้ามาให้ความสำคัญหรือศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและนี้อย่างจริงจัง

.....

.....

13. คุณคิดว่าควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ มรดกตกทอดอันล้ำค่าของคนในชุมชน ให้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

14. คุณคิดว่าวิธีการในการส่งเสริมให้คนภายนอกเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของจังหวัดชายแดนใต้ต้องทำอย่างไร

.....

.....

15. คุณมีแนวทางในการส่งเสริม และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

16. คุณคิดว่าการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและ ว่าเป็นเรื่อง queทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันควรเป็นอย่างไร

.....

.....

17. คุณคิดว่าการพัฒนาศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นอย่างไร

.....

.....

18. คุณคิดว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายสืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาเรือกอและของชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับ
นักวิชาการด้านวัฒนธรรม

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่จะนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยของนักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

อาชีพ.....ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

เบอร์โทรศัพท์.....อายุ.....ปี

ระยะเวลา (ศึกษา, ลงมือ, เรียนรู้, เข้าใจ, มีข้อมูล).....ปี

สถานที่ในการสัมภาษณ์ ชุมชนบ้านปะเสยะวอ

ชุมชนบ้านทอน

ชุมชนศาลาใหม่

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านวัฒนธรรม

1. ในฐานะที่คุณเป็นผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านวัฒนธรรม คุณได้ใช้ตำแหน่งให้เกิดประโยชน์กับภูมิปัญญาเรือกอและหรือไม่อย่างไร

.....

.....

2. คุณมีความสนใจที่จะเข้าไปศึกษา เรียนรู้หรือเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3. คุณมีวิถีชีวิตหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและอย่างไร

.....

.....

4. คุณคิดว่าคุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นเช่นไร

.....

.....

5. คุณคิดว่าภูมิปัญญาเรือกอและเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนใต้เมื่อใด และมีบทบาทในด้านใดบ้าง

.....

.....

6. คุณคิดว่าในอนาคตภูมิปัญญาเรือกอและจะมีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างไร

.....

.....

7. คุณคิดว่าภูมิปัญญาเรือกอและมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างไร

.....

.....

8. คุณคิดว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาเรือกอและอย่างไร

.....

.....

9. คุณคิดว่าหน่วยงานรัฐหรือเอกชน ควรเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและในชั้นตอนใด อย่างไร

.....

.....

10. คุณคิดว่าในอนาคตภูมิปัญญาเรือกอและจะเป็นเช่นไร

.....

.....

11. มีใครบ้างที่คุณคิดว่าควรเข้ามาให้ความสำคัญหรือศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและนี้อย่างจริงจัง

.....

12. คุณคิดว่าควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ มรดกตกทอดอันล้ำค่าของคนในชุมชน ให้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า หรือไม่ อย่างไร

.....

13. คุณคิดว่าวิธีการในการส่งเสริมให้คนภายนอกเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของจังหวัดชายแดนใต้ต้องทำอย่างไร

.....

14. คุณมีแนวทางในการส่งเสริม และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

15. คุณคิดว่าการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและ ว่าเป็นเรื่อง que ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันควรเป็นอย่างไร

.....

16. คุณคิดว่าการพัฒนาศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นอย่างไร

.....

17. คุณคิดว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายสืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาเรือกอและของชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

.....

18. อะไรคือสิ่งที่คุณคิดว่าสำคัญที่สุดในการส่งเสริม สนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมทั้งจะแบ่งปัน แลกเปลี่ยน กระจายความรู้ภูมิปัญญาเรือกอและให้กับผู้อื่น

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง
กับภูมิปัญญาเรือกอและ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่จะนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยของนักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

อาชีพ.....ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

เบอร์โทรศัพท์.....อายุ.....ปี

ระยะเวลา (ศึกษา, ลงมือ, เรียนรู้, เข้าใจ, มีข้อมูล).....ปี

สถานที่ในการสัมภาษณ์ ชุมชนบ้านปะเสยะวอ

ชุมชนบ้านทอน

ชุมชนศาลาใหม่

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและ

1. ในฐานะที่คุณเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ คุณได้ใช้ตำแหน่งให้เกิดประโยชน์กับภูมิปัญญาเรือกอและหรือไม่อย่างไร

.....

.....

2. คุณมีความสนใจที่จะเข้าไปศึกษา เรียนรู้หรือเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3. คุณมีวิถีชีวิตหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเรือกอและอย่างไร

.....

.....

4. คุณคิดว่าคุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นเช่นไร

.....

.....

5. คุณคิดว่าภูมิปัญญาเรือกอและเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนใต้เมื่อใด และมีบทบาทในด้านใดบ้าง

.....

.....

6. คุณคิดว่าในอนาคตภูมิปัญญาเรือกอและจะมีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างไร

.....

.....

7. คุณคิดว่าภูมิปัญญาเรือกอและมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างไร

.....

.....

8. คุณคิดว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาเรือกอและอย่างไร

.....

.....

9. คุณคิดว่าหน่วยงานรัฐหรือเอกชน ควรเข้ามามีส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาเรือกอและในขั้นตอนใด อย่างไร

.....

.....

10. คุณคิดว่าในอนาคตภูมิปัญญาเรือกอและจะเป็นเช่นไร

.....

.....

11. มีใครบ้างที่คุณคิดว่าควรเข้ามาให้ความสำคัญหรือศึกษาภูมิปัญญาเรือกอและนี้อย่างจริงจัง

.....

.....

12. คุณคิดว่าควรมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเรือกอและ มรดกตกทอดอันล้ำค่าของคนในชุมชน ให้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

13. คุณคิดว่าวิธีการในการส่งเสริมให้คนภายนอกเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของจังหวัดชายแดนใต้ต้องทำอย่างไร

.....

.....

14. คุณมีแนวทางในการส่งเสริม และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

15. คุณคิดว่าการรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาเรือกอและ ว่าเป็นเรื่อง queทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันควรเป็นอย่างไร

.....

.....

16. คุณคิดว่าการพัฒนาศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาเรือกอและควรเป็นอย่างไร

.....

.....

17. คุณคิดว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายสืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาเรือกอและของชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

.....

.....

18. อะไรคือสิ่งที่คุณคิดว่าสำคัญที่สุดในการส่งเสริม สนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมทั้งจะแบ่งปัน แลกเปลี่ยน กระจายความรู้ภูมิปัญญาเรือกอและให้กับผู้อื่น

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ข
ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ภาพที่ 1 สัมภาษณ์ นายอัมรินทร์ સાළ นายช่างต่อเรือ [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 2 สัมภาษณ์ นายอัมรินทร์ સાළ นายช่างต่อเรือ [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 3 สัมภาษณ์ นายสมมาแอ ตีเงาะ นายช่างต่อเรือ [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 4 สัมภาษณ์ นายสมมาแอ ตีเงาะ นายช่างต่อเรือ [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 5 สัมภาษณ์ นายอับดุลเลาะ บูละ นายช่างต่อเรือ [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 6 สัมภาษณ์ นายอับดุลเลาะ บูละ นายช่างต่อเรือ [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 7 สัมภาษณ์ นายบือราเฮง มะมิง นายช่างเขียนลาย [ประเสยะวอ] วันที่ 23 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 8 สัมภาษณ์ นายบือราเฮง มะมิง นายช่างเขียนลาย [ประเสยะวอ] วันที่ 23 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 9 สัมภาษณ์ นายเจ็ม อูมา นายช่างต่อเรือ [ศาลาใหม่] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 10 สัมภาษณ์ นายเจ็ม อูมา นายช่างต่อเรือ [ศาลาใหม่] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 11 สัมภาษณ์ นายอับดุลเลาะห์ มะดิง ช่างเขียนลาย [ศาลาใหม่] วันที่ 11 พฤศจิกายน 2562

ภาพที่ 12 สัมภาษณ์ นายอับดุลเลาะห์ มะดิง ช่างเขียนลาย [ศาลาใหม่] วันที่ 11 พฤศจิกายน 2562

ภาพที่ 13 สัมภาษณ์ นายอาหะมัด สาลแล นายช่างต่อเรือ [บ้านทอน] วันที่ 23 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 13 สัมภาษณ์ นายอาหะมัด สาลแล นายช่างต่อเรือ [บ้านทอน] วันที่ 23 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 14 สัมภาษณ์ นายโรมันนุน เจะเต๊ะ นายช่างเขียนลาย [บ้านทอน] วันที่ 23 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 15 สัมภาษณ์ นายโรมันนุน เจะเต๊ะ นายช่างเขียนลาย [บ้านทอน] วันที่ 23 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 16 สัมภาษณ์ นายมายูกี อูมา ผู้รับฯ ต่อเรือ [ศาลาใหม่] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 17 สัมภาษณ์ นายมายูกี อูมา ผู้รับฯ ต่อเรือ [ศาลาใหม่] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 18 สัมภาษณ์ นายชอลาฮุดดีน สาและ ผู้รับฯ ต่อเรือ [บ้านทอน] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 19 สัมภาษณ์ นายชอลาฮุดดีน สาและ ผู้รับฯ ต่อเรือ [บ้านทอน] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 20 สัมภาษณ์ นายอับดุลรอเซะ อาแว เจ้าของเรือ [ปะเสยะวอ] วันที่ 23 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 21 สัมภาษณ์ นายอับดุลรอเซะ อาแว เจ้าของเรือ [ปะเสยะวอ] วันที่ 23 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 22 สัมภาษณ์ นายอามือเยาะ ตือราแม เจ้าของเรือ [ศาลาใหม่] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 22 สัมภาษณ์ นายอามือเยาะ ตือราแม เจ้าของเรือ [ศาลาใหม่] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 23 สัมภาษณ์ นายอับดุลเลาะ ตัวนกาเดร์ เจ้าของเรือ [ศาลาใหม่] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 24 สัมภาษณ์ นายอับดุลเลาะ ตัวนกาเดร์ เจ้าของเรือ [ศาลาใหม่] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 25 สัมภาษณ์ นายฮาซัน มามะ เจ้าของเรือ [บ้านทอน] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 25 สัมภาษณ์ นายฮาซัน มามะ เจ้าของเรือ [บ้านทอน] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 26 สัมภาษณ์ นายนิเชน หะแวง ผู้ใหญ่บ้าน [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 27 สัมภาษณ์ นายนิเชน หะแวง ผู้ใหญ่บ้าน [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 28 สัมภาษณ์ นายเช็ง อาลี ผู้ใหญ่บ้าน [ศาลาใหม่] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 28 สัมภาษณ์ นายเช็ง อาลี ผู้ใหญ่บ้าน [ศาลาใหม่] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 29 สัมภาษณ์ นางอาบีบ มายุดัน เจ้าหน้าที่รัฐ [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 30 สัมภาษณ์ นายอามาน วามะ เจ้าหน้าที่รัฐ [ปะเสยะวอ] วันที่ 21 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 31 สัมภาษณ์ นางกานดา ชอบเอียด เจ้าหน้าที่รัฐ [ไพรวัน] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 32 สัมภาษณ์ นางกานดา ชอบเอียด เจ้าหน้าที่รัฐ [ไพรวัน] วันที่ 22 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 34 สัมภาษณ์ นายวิชาญ สอนสง เจ้าหน้าที่ยุติ [ศาลาใหม่] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 33 สัมภาษณ์ นายวิชาญ สอนสง เจ้าหน้าที่ยุติ [ศาลาใหม่] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 35 สัมภาษณ์ นางกัลยา เมืองละออง เจ้าหน้าที่รัฐ [บ้านทอน] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 36 สัมภาษณ์ นางกัลยา เมืองละออง เจ้าหน้าที่รัฐ [บ้านทอน] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 37 สัมภาษณ์ นางวนิต กามล้ำ นักวิชาการ [ปัตตานี] วันที่ 12 พฤศจิกายน 2562

ภาพที่ 38 สัมภาษณ์ นางวนิต กามล้ำ นักวิชาการ [ปัตตานี] วันที่ 12 พฤศจิกายน 2562

ภาพที่ 39 สัมภาษณ์ นายสมมาตร เทพพหลุณ นักวิชาการ [นราธิวาส] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ภาพที่ 40 สัมภาษณ์ นายสมมาตร เทพพหลุณ นักวิชาการ [นราธิวาส] วันที่ 25 ตุลาคม 2562

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล นายสัญชัย นงรัตน์

รหัสนักศึกษา 6120220629

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต (พัฒนาสังคม)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	2561

ทุนการศึกษา

ทุนผลการเรียนดีเด่นเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ประจำปีงบประมาณ 2563

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

สัญชัย นงรัตน์ และ ประจวบทองศรี. 2563. ภูมิปัญญาเรือกอและในจังหวัดชายแดนใต้. ในรายงานการประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 30 ประจำปี 2563 และการประชุมวิชาการระดับชาติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1 ภายใต้หัวข้อ “วิจัย นวัตกรรม : การเปลี่ยนผ่านเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทย (Thailand-Driven Research & Innovation)” วันที่ 7-8 พฤษภาคม 2563 ณ โรงแรมทรราชา เจบี อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. หน้า 221-229